

Konst, kultur, hantverk och flyg lyfter i yrkeshögskolan.

Förutsättningar för att inordna kompletterande utbildningar i yrkeshögskolan.

Yh

Myndigheten för
yrkeshögskolan

Innehåll

1	Inledning	11
1.1	Uppdraget	11
1.2	Regeringens utgångspunkter	12
1.3	Myndighetens utgångspunkter	12
1.4	Rapportens disposition	13
2	Kompletterande utbildningar – en bakgrund.....	14
2.1	Reglerna om kompletterande utbildningar	14
2.2	Statistik om de kompletterande utbildningarna	16
2.3	Antal studerande på kompletterande utbildningar	17
2.4	Förarbeten avseende de kompletterande utbildningarna	20
2.5	Arbetsmetoder under utredningen	21
3	Kompletterande utbildningar – en kartläggning	22
3.1	Resultat av kartläggningen av yrkesutbildningar.....	23
3.1.1	Yrkesutbildning	23
3.1.2	Utbildningar som kan ingå i yrkeshögskolan.....	24
3.1.3	Hinder för att ingå i yrkeshögskolan.....	25
3.1.4	Kostnader för yrkesutbildningarna	26
3.1.5	Smala yrkesutbildningar – en beskrivning.....	26
3.2	Förslag för yrkesutbildningar.....	28
3.3	Smala yrkesutbildningar i särskild kvotgrupp	30
3.3.1	Särskild kvotgrupp	30
3.3.2	Ledningsgruppens sammansättning för smala yrkesutbildningar	32
3.3.3	Finansiering av smala yrkesutbildningar	33
3.4	Yrkesutbildningar med enbart studiestöd	35
3.5	Särskilt regelverk för yrkesutbildningar som kombinerar statsbidrag med avgifter	36
3.5.1	Bakgrund	36
3.6	Särskild förordning för vissa yrkesutbildningar	38
3.6.1	En ny förordning - innehåll	38
4	Gymnasiala utbildningar	41
4.1	Gymnasiala utbildningar – en kartläggning	41
4.1.1	Vad är eftergymnasial utbildning?.....	41
4.2	Förslag avseende kompletterande utbildningar på gymnasial nivå	43
5	Konst- och kulturutbildningar – en kartläggning	44
5.1	Högskoleförberedande konstutbildningar	44
5.2	Kulturarvsutbildningar.....	46
6	Fristående konst- och kulturutbildningar i framtiden	47
6.1	Högskoleförberedande utbildningar + kulturarvsutbildningar blir fristående konst- och kulturutbildningar	47
6.1.1	Utbildningsformen	47
6.2	Utformning av fristående konst- och kulturutbildningar	49

6.2.1	Utbildningslängd	49
6.2.2	Studerandeavgift.....	51
6.2.3	Korttidskurser.....	51
6.2.4	Differentierat statsbidrag.....	52
6.2.5	Undervisningstid	55
6.2.6	Betygssättning, behörighet och urval	56
6.2.7	Andra förändringar	59
6.3	Kvalitet i fristående konst- och kulturutbildningar	60
6.3.1	Bakgrund	60
6.4	Kvalitetskriterier – bedömning och förslag	61
6.4.1	Vidareutveckling av kvalitetskriterier	63
6.5	Indikatorer för bedömning av kvalitetskriterier	65
6.5.1	Innehållskriterier.....	66
6.5.2	Organisatoriska kriterier.....	68
6.5.3	Värdegrundsmotiverade kriterier	71
6.6	Kvalitetssäkring av utbildningar	72
6.6.1	Tillsyn.....	72
6.6.2	Transparens	74
6.6.3	Uppföljning.....	75
6.6.4	Effektuppföljning	75
6.6.5	Systematiskt kvalitetsarbete.....	75
6.6.6	Sanktioner.....	76
6.6.7	Överklagande	77
7	Studiestöd	77
7.1	Bakgrund	77
7.2	Förslag avseende studiestöd	79
7.2.1	Kriterier för studiestöd – fristående konst- och kulturutbildningar.....	79
7.3	Kriterier för studiestöd för utbildningar som inordnas i yrkeshögskolan .	81
7.3.1	Bakgrund	81
7.3.2	Kriterier för studiestöd	81
7.3.3	Volym	82
7.3.4	Totala beräkningar och kostnader för studiestöd	82
8	Statlig tillsyn.....	83
8.1	Att stå under statlig tillsyn – en bakgrund	83
8.2	Tillsyn – nulägesbeskrivning	84
8.3	Statlig tillsyn i framtiden	86
9	Pilotutbildning	90
9.1	Pilotutbildning – förarbeten.....	90
9.2	Pilotutbildningen – en nulägesbeskrivning	91
9.2.1	Nuvarande nivå och volym	91
9.2.2	Statligt stöd till andra flygrelaterade utbildningar	93
9.3	Pilotutbildningens utformning – bakgrund.....	94
9.3.1	Regelverk.....	95
9.3.2	Kostnader.....	96
9.4	Framtidens pilotutbildning i yrkeshögskolan	97
9.4.1	Utbildningens nivå och innehåll	97
9.4.2	Vidareutveckling av pilotutbildningen	99
9.4.3	Utbildningsvolym.....	102
9.4.4	Finansiering	105

9.4.5	Organisation	106
9.4.6	Urval, antagning och betyg	108
9.4.7	Övrig flygutbildning	110
9.5	Övergångsbestämmelser för pilotutbildning	112
10	Övergångsbestämmelser för kompletterande utbildningar	114
10.1	Kompletterande utbildningar som övergår till yrkeshögskolan	114
10.1.1	Yrkesutbildningar med statsbidrag	114
10.1.2	Yrkesutbildningar med enbart studiestöd	116
10.1.3	Smala yrkesutbildningar	117
10.1.4	Övergång till ny förordning	117
10.2	Övergångsbestämmelser för kompletterande utbildningar som söker statligt stöd enligt ny förordning	118
11	Sammanfattning av ekonomiska konsekvenser av myndighetens förslag	119
12	Författningsförslag med kommentarer	121
12.1	Förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan	122
12.2	Kommentarer till förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar (Bilaga 1)	123
12.3	Kommentarer till den föreslagna förordningen om statlig tillsyn över fristående eftergymnasiala utbildningar (Bilaga 2)	128
12.4	Kommentarer till förslag om förordning om statligt stöd till vissa yrkesutbildningar (Bilaga 3)	129
 Bilagor		
Bilaga 1		
	Förordning om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar	130
Bilaga 2		
	Förordning om statlig tillsyn över fristående eftergymnasiala utbildningar	138
Bilaga 3		
	Förordning om statligt stöd till vissa yrkesutbildningar	140
Bilaga 4		
	Sammanställning över hur utbildningsanordnare kategoriserar sina utbildningar	148
Bilaga 5		
	Enkät till utbildningsanordnare	153
Bilaga 6		
	Intervjufrågor för undersökning av utbildningar med statlig tillsyn	158
Bilaga 7		
	Enkät till flygchefer	159
Bilaga 8		
	Enkät till konstnärliga högskolor	160
 Referensgrupper		
163		
 Källförteckning		
164		

Sammanfattning

Uppdraget

Uppdraget innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan ska utreda förutsättningarna för att inordna de kompletterande utbildningarna inom yrkeshögskolan. Myndigheten ska också ge förslag på hur den statligt finansierade pilotutbildningen ska inrymmas i yrkeshögskolan, hur den ska dimensioneras och vidareutvecklas. Förslagen ska inrymmas inom befintliga ekonomiska ramar och antalet studiestödsplatser som de kompletterande utbildningarna omfattas av får inte överskridas.

Myndighetens utgångspunkt har varit att, med bevarande av utbildningarnas särart, samla så många av de eftergymnasiala yrkesutbildningarna som möjligt inom yrkeshögskolans regelverk och att därutöver skapa ett ändamålsenligt regelverk för konst- och kulturutbildningar.

Metod

Myndigheten har kartlagt samtliga kompletterande utbildningar som har statligt stöd i form av enbart studiestöd liksom utbildningar som har både studiestöd och statsbidrag. Dessa utbildningar har ingått i en enkätundersökning, där svarsfrekvensen varit 100 procent. Myndigheten har även genomfört enkätundersökningar som riktats mot konstnärliga utbildningar på högskolan och landets flygchefer. En intervjuundersökning per telefon har genomförts bland ett urval av de utbildningar som enbart står under tillsyn.

Myndigheten har använt sig av två brett sammansatta referensgrupper – en för flygutbildning och en för resterande utbildningar. Utöver detta har ett flertal studiebesök på olika utbildningar genomförts.

Myndigheten har i utredningsförslaget valt att indela de kompletterande utbildningarna i:

- A. Yrkesutbildningar
- B. Konst- och kulturutbildningar (här ingår även kulturarvsutbildningar)
- C. Pilotutbildning

Resultat av kartläggningen

Av de 80-talet tillfrågade yrkesutbildningar med statligt stöd i form av studiestöd och/eller statsbidrag uppger 22 utbildningar (28 %) att de inte ser några hinder att ingå i yrkeshögskolan (Yh). En överväldigande majoritet (94 %) av de tillfrågade yrkesinriktade utbildningarna anser att det skulle vara av värde för dem att ingå i Yh. Många anser att det även skulle vara av stort eller mycket stort värde. Om även de konstnärliga utbildningarna inkluderas blir andelen drygt 80 procent. Motiven att ingå i yrkeshögskolan är att det skulle innebära en ökad status, större

krav på kvalitetssäkring och ökad rättssäkerhet för de studerande samt möjlighet att utfärda examen.

De hinder som de flesta anger för att ingå i Yh är att dessa utbildningar av olika skäl är mer kostsamma att bedriva än merparten av befintliga yrkeshögskoleutbildningar och att det enligt yrkeshögskolans regelverk inte är möjligt att kombinera statsbidrag och studerandeavgift. Annat som nämns som hinder är det faktum att varje yrkeshögskoleutbildning ska ha en ledningsgrupp där arbetslivets ledamöter är i majoritet. Särskilt smala yrkesutbildningar med hantverksinriktning ser ledningsgruppens sammansättning som ett problem. De anger även att de anser att deras utbildningar bör kunna leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen, men ser inte att de kan tillsätta relevanta representanter från universitets- och högskolesektorn.

A. Yrkesutbildningar

Myndigheten föreslår fyra olika alternativ för omvandling av kompletterande yrkesutbildningar till Yh.

1. Utbildningar som fullt ut kan och bör omfattas av yrkeshögskolans regelverk

Myndigheten föreslår att huvudinriktningen ska vara att kompletterande utbildningar med yrkesinriktning, som för närvarande berättigar till statsbidrag, omvandlas till Yh-utbildningar. Myndigheten beräknar volymen till ett drygt tiotal utbildningar och närmare 300 årsplatser. Dessa utbildningar kommer inte att kunna fortsätta att kombinera statsbidrag och studerandeavgift eftersom detta inte är möjligt inom yrkeshögskolans regelverk. Om utbildningsanordnarna inte kan bedriva utbildningen med de statsbidrag som Yh-utbildningen medger, har utbildningsanordnaren möjlighet att ansöka om bidrag över det schablonbidrag som normalt betalas till en liknande utbildning. I yrkeshögskolan tillämpas olika statsbidragsnivåer beroende på vilket område utbildningen finns inom.

2. Smala yrkesutbildningar i särskild kvotgrupp

Myndigheten föreslår att det skapas en särskild kvotgrupp för smala yrkesutbildningar inom ramen för yrkeshögskolan. Enligt förordningen om yrkeshögskolan kan en yrkesutbildning inom ett smalt yrke som är av intresse för individen och samhället ingå i Yh. Bland de kompletterande yrkesutbildningarna finns ett 30-tal utbildningar, motsvarande cirka 350 årsplatser, som kan betraktas som smala yrkesutbildningar. De utbildningar som ansöker om statligt stöd i yrkeshögskolan och som är smala kommer enbart att konkurrera inom sin egen kvotgrupp. Således kommer till exempel en ansökan om statligt stöd till pianotekniker inte att konkurrera med en ansökan om en utbildning till byggprojektledare. Myndigheten föreslår också för smala utbildningar en förändring i förordningen för yrkeshögskolan avseende ledningsgruppens

sammansättning. Förändringen innebär att flera olika utbildningar som beviljats stöd inom ramen för den särskilda kvotgruppen kan ha en gemensam ledningsgrupp. Det är inget absolut krav på att dessa utbildningars ledningsgrupper behöver innehålla en representant från högskolesektorn även om utbildningen leder till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen. Enligt förslaget fattar myndigheten beslut om vilken sammansättning av ledningsgrupp som bedöms som lämplig i samband med att utbildning beviljas inom den särskilda kvotgruppen.

De smala utbildningar som idag finns bland de kompletterande utbildningarna och som bör ingå i Yh är som regel dyra och finansieras med såväl statsbidrag som studerandeavgift. De smala yrkesutbildningarna har ett tydligt samhällligt värde och bör ingå i yrkeshögskolan. Utbildningarna har möjlighet att ansöka om statsbidrag över de schablonnivåer som myndigheten använder för att klara en fortsatt finansiering utan statsbidrag. I denna kvotgrupp bör även lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken ingå, vilket innebär att denna kvotgrupp bör omfatta ytterligare 200 utbildningsplatser. Dessa platser är redan finansierade via yrkeshögskolans utbildningsanslag.

3. Yrkesutbildningar med enbart studiestöd

Yrkesinriktade kompletterande utbildningar som idag enbart har studiestöd, bör ansöka om att få bli Yh-utbildning. Utbildningarna berättigar då till studiestöd, står under statlig tillsyn och finansieras även i fortsättningen med studerandeavgift. För att detta ska bli möjligt, krävs dock att regeringen fattar beslut om den totala studiemedelsramen i Yh i enlighet med 1 kap 6 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan.

4. En särskild förordning för yrkesutbildningar som kombinerar statsbidrag med avgifter

Myndigheten ska enligt utredningsdirektivet ge förslag på ett regelverk som kan omfatta utbildningar som har likartade mål som yrkeshögskolans, men annan struktur och finansieringsbas. Det finns ett fåtal utbildningar bland de kompletterande utbildningarna som är efterfrågade av arbetslivet, men som har en annan struktur och kostnadsbild än vad som är normalt i Yh. Dessa utbildningar kan även i fortsättningen behöva kombinera statsbidrag med studerandeavgifter för att bibehålla sin unika karaktär och profil. Myndigheten bedömer emellertid att det kan innebära en risk att skapa en sådan möjlighet för utbildningar som till sin nivå och karaktär hör hemma i yrkeshögskolan och lämnar därför flera tänkbara alternativ för hur regelverket kan anpassas.

B. Konstutbildningar + kulturarvsutbildningar blir fristående konst- och kulturutbildningar

Ett drygt 90-tal utbildningar har konstnärlig inriktning eller har som syfte att bevara eller förnya ett kulturarv. Flertalet av dessa utbildningar har som främsta syfte att de studerande ska gå vidare till konstnärliga studier på högskolenivå. Ett mindre antal utbildningar är yrkesutbildningar inom främst dans,- teater- och musikområdet. Dessa utbildningar bör omfattas av statligt stöd enligt en ny förordning för fristående konst- och kulturutbildningar. Inom ramen för denna förordning är det möjligt att kombinera statsbidrag och studerandeavgift.

Myndigheten föreslår att nivån på det statliga stödet enligt denna förordning bör differentieras, så att den utbildning som i högst grad motsvarar kvalitetskraven, ska kunna finansieras med statsbidrag fullt ut. På så sätt skulle det finnas konstnärliga utbildningar som är tillgängliga för alla – oavsett vilken ekonomisk bakgrund de sökande har. I kapitel 6 lämnas exempel på kvalitetskriterier för dessa utbildningar.

För att berättiga till studiestöd inom ramen för den nya förordningen måste en utbildning omfatta minst 20 studieveckors heltidsstudier och för att berättiga till statsbidrag måste den omfatta minst 40 veckors heltidsstudier. Några enstaka kulturarvsbevarande utbildningar kan dock vara kortare. Dessa omfattas av ett undantag i förordningen.

C. Pilotutbildning

Myndigheten föreslår att den statligt finansierade pilotutbildningen bör omfatta certifikat motsvarande Commercial Pilot Licence, Multi Engine, Instrument Rating och ATPL-teori (Airline Transport Pilot Licence) samt kursen MCC (Multi Crew Cooperation). Utbildningen bör leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen och därmed omfatta minst 25 procents Lärande i arbete (LIA) samt kurser inom området human factors (mänskliga beteenden). Beräknad utbildningstid är 80-90 veckor.

Myndigheten anser att staten bör finansiera ett 40-tal årsplatser i pilotutbildningen. Det finns för närvarande inte några flygutbildningar inom de kompletterande utbildningarna som har statsbidrag. Däremot omfattas ett knappt tiotal utbildningar av studiestöd. Dessa kan ansöka om att få ingå i yrkeshögskolan för att få fortsatt rätt till studiestöd och därmed stå under statlig tillsyn.

Myndigheten föreslår att kostnaderna för pilotutbildningen ska täckas av det anslag som Lunds universitet har för att bedriva trafikflygarutbildning samt de anslag som den kompletterande trafikflygarutbildningen inom Yh har. Det motsvarar totalt cirka 30 miljoner kronor årligen. Myndigheten föreslår också att

regeringen bör anslå i storleksordningen 48 miljoner kronor årligen som en särskild utgiftspost, som kan användas till statsfinansierad utbildning inom hela flygområdet. Dessa medel skulle kunna finansiera utbildningar till pilot, helikopterpilot, flyginstruktör, flygtekniker med flera yrkesroller inom flygområdet. Kostnaderna överstiger inte de medel som staten lägger på flygutbildning idag.

Det ingår inte utredningsuppdraget att ange på vilka orter pilotutbildningen ska bedrivas, men myndigheten bedömer att de relativt små volymer som det kommer att handla om, gör att utbildningen bör bedrivas av ett fåtal utbildningsanordnare. Myndigheten anger också vissa krav som utbildningsanordnaren måste uppfylla avseende hantering av urval, antagning, studievägledning, kvalitetssäkring, uppföljning och utvärdering. En anordnare av pilotutbildning måste också ha ett väl utvecklat samarbete med berört arbetsliv.

När det gäller lokalisering anser myndigheten att den statsfinansierade pilotutbildningen bör drivas av en anordnare som har närhet till flera kommersiella flygplatser, men även nära tillgång till luftrum som inte är alltför hårt trafikerat. Lokaliseringen är också av betydelse när det gäller rekrytering av kompetenta lärare och sannolikt även föreläsare från ett relevant arbetsliv. Pilotutbildningen bör kunna starta i den föreslagna formen hösten 2012.

Gymnasiala utbildningar

Bland de kompletterande utbildningarna som har statligt stöd i form av studiestöd och statsbidrag finns ett mindre antal utbildningar som är gymnasiala. Dessa utbildningar kan inte övergå till yrkeshögskolan då utbildningsformen ska vara tydligt eftergymnasial. Gymnasieutbildning för vuxna är ett kommunalt ansvar.

Tillsyn

Regeringens utgångspunkt är att möjligheten för en utbildning med enskild huvudman att stå under statlig tillsyn ska kvarstå. Utredningsarbetet har dock visat att de flesta utbildningar vill stå under tillsyn av främst marknadsföringsskäl. Huvudskälet att ansöka om att få stå under statlig tillsyn är således inte att utbildningen blir momsbefriad. Det anses attraktivt att staten har satt sin stämpel på en utbildning, vilket har medfört ett problem i och med att studerande, som betalar höga avgifter för att genomföra utbildningen, uppfattar att staten lämnar ett slags garanti genom att utbildningen står under statlig tillsyn. Myndigheten bedömer att tillsyn som enda form för statligt stöd för fristående utbildningar bör upphöra. I kapitel 8 redogörs för huvudskälen till det.

Om tillsyn ska finnas kvar som form av statligt stöd, bör den regleras i en särskild förordning och "tillståndet" bör avgiftsbeläggas.

Övergångsbestämmelser

Myndigheten föreslår att förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla den 1 juli 2012. En kompletterande utbildning som har för avsikt att bedrivas inom förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan har rätt till stöd enligt Yh-förordningen längst till och med 31 december 2014.

En kompletterande utbildning som har beslut enligt förordning för kompletterande utbildningar och som har för avsikt att bedrivas inom den nya förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar, har rätt till statligt stöd enligt den nya förordningen längst till och med den 31 december 2014 eller till dess att Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om något annat.

Regeringen beslutar om studiemedelsram i yrkeshögskolan och inom ramen för den föreslagna förordningen för fristående konst- och kulturutbildningar.

Finansiering

Myndigheten bedömer att samtliga förslag som förs fram i utredningen kan finansieras inom befintliga ekonomiska ramar. I stort sett samtliga kompletterande utbildningar tar ut en studerandeavgift och har högre årskostnader per utbildningsplats än yrkeshögskoleutbildningar. De utbildningar som ansöker om att få bli yrkeshögskoleutbildning har möjlighet att ansöka om statsbidrag som är högre än de schablonbidrag som myndigheten använder.

Myndighetens förslag avseende flygutbildningar överstiger inte de statliga bidrag som omfattar flygutbildning redan i dagsläget.

Myndigheten föreslår ett differentierat statsbidrag för de fristående konst- och kulturutbildningarna, vilket innebär att de utbildningar som i högst grad motsvarar kvalitetskriterierna ska ha möjlighet att få full finansiering via statsbidrag och inte ta ut avgifter. Förslaget finansieras med minskade nivåer på statsbidraget till övriga utbildningar som får statligt stöd enligt den föreslagna förordningen och inte motsvarar kvalitetskraven lika väl.

Myndighetens förslag avseende fördelning av studiestödsplatser kan komma att innebära en kostnadsökning för staten på cirka tre miljoner kronor per år. Detta beror på att myndigheten föreslår att en ny avdelning – kallad A4 – för studiestödet skapas. Den innebär att en studerande som är yngre än 20 år och, som idag enbart kan berättigas till studiehjälp inom avdelning A2, i stället kommer att kunna få studiemedel. Bidragsnivåerna inom studiemedelsystemet är högre än inom studiehjälpssystemet. Enligt myndighetens förslag beräknas dock fem kompletterande yrkesutbildningar på gymnasial nivå motsvarande 183 studiestödsplatser inte kunna ingå i yrkeshögskolan, varför myndigheten bedömer att förslagen inryms inom nuvarande kostnadsram.

Schematisk bild över myndighetens förslag för de kompletterande utbildningarna

Kompletterande utbildningar

- 92 utbildningar med statsbidrag och 83 utbildningar med studiestöd
- Utöver detta finns ett 100-tal utbildningar som enbart står under statlig tillsyn
- Bland annat inom områdena dans, hantverk, konst, musik, flyg, friskvård och teater
- Gällande förordning och statligt stöd till kompletterande utbildningar föreslås upphöra den 1 juli 2012

Yrkesutbildning - nytt förslag

- 75 utbildningar till yrkeshögskolan, varav 32 utbildningar med statsbidrag och 43 med enbart studiestöd
- Bland annat inom områdena hantverk, media, flyg och teknik
- Smala yrkesutbildningar till särskild kvotgrupp
- En särskild förordning för yrkesutbildningar som kan kombinera statsbidrag med avgifter

Fristående konst- och kulturutbildningar - nytt förslag

- 97 utbildningar totalt, varav 62 utbildningar med statsbidrag och 35 med studiestöd
- Högskoleförberedande konstnärliga yrkesutbildningar inom kulturområdet och kulturarvsutbildningar föreslås få ny förordning
- Kan kombinera statsbidrag och studerandeavgifter

Statligt finansierad pilotutbildning - nytt förslag

- Ett 40-tal årsplatser i yrkeshögskolan
- Beräknad utbildningstid ca 80-90 veckor
- Ska leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen med minst 25 % LIA (Lärande i arbete)
- Beräknad start hösten 2012

1 Inledning

1.1 Uppdraget

Myndigheten fick regeringsuppdraget (U2009/7341/SV) vid årsskiftet 2009/10. Uppdraget innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan (Yh-myndigheten) ska utreda förutsättningarna för att inordna kompletterande utbildningar i yrkeshögskolan.

I utredningens direktiv ingår att

- a) identifiera vilka utbildningar som bedrivs inom de kompletterande utbildningarna som kan ingå i yrkeshögskolan,
- b) redovisa hur ett överförande av utbildningarna ska gå till,
- c) redovisa hur hinder kan undanröjas och hur utbildningarna ska hanteras inom yrkeshögskolans regelverk,
- d) redovisa hur den statligt finansierade pilotutbildningen ska inordnas i yrkeshögskolan, hur den ska dimensioneras och hur vidareutbildningen ska utvecklas,
- e) föreslå regelverk för de utbildningar som inte bedöms kunna ingå i yrkeshögskolan,
- f) redovisa i denna del hur aktuella kompletterande utbildningar ska överföras till ett nytt regelverk,
- g) lämna förslag på hur utbildningar utanför yrkeshögskolan ska kvalitetssäkras,
- h) föreslå vilka kriterier som utbildningar utanför yrkeshögskolans regelverk ska uppfylla för att berättiga till studiestöd,
- i) bedöma och föreslå vilka principer som ska gälla för att sådana utbildningar ska berättiga till studiestöd enligt avdelning A respektive B i studiestödsförordningen,
- j) utreda om det finns behov av en särskild lösning för de högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna avseende vilka villkor och under vilka förutsättningar som utbildningarna ska berättiga till studiestöd,
- k) föreslå hur möjligheten att bli ställd under statlig tillsyn bör utformas,
- l) kartlägga de utbildningar som idag ger rätt till studiestöd och se över om utbildningarna uppfyller de kriterier för rätt till studiestöd som myndigheten föreslår samt redovisa vilka beslut myndigheten avser att fatta med den av myndigheten föreslagna lösningen,
- m) bedöma behovet av antal årselevplatser som kan berättiga de studerande till studiestöd enligt avdelning A respektive B,

- n) föreslå vilka villkor som ska gälla för att anordnare av utbildningar som huvudsakligen förbereder för högre konstnärlig utbildning ska ha möjlighet att kombinera statligt stöd med studerandeavgifter,
- o) föreslå hur vissa yrkesinriktade utbildningar som inte kan inrymmas i yrkeshögskolans regelverk utan finansiering i form av studerandeavgifter i förekommande fall ska kunna bedrivas med såväl statlig finansiering som med studerandeavgifter,
- p) föreslå hur ett proportionellt förhållande mellan stöd och avgifter ska bestämmas,
- q) bedöma kostnadsmässiga konsekvenser av förslagen och hur de ska finansieras samt
- r) beräkna kostnader för att helt finansiera kulturarvsbevarande utbildningar med statliga medel.

1.2 Regeringens utgångspunkter

Många kompletterande utbildningar med yrkesinriktad profil bör kunna bedrivas inom yrkeshögskolans regelverk och därmed bör berättiga till studiestöd enligt avdelning B1 i bilagan till studiestödsförordningen. Vissa utbildningar inom konst och kultur bör utvecklas utanför yrkeshögskolan. Ett särskilt regelverk behöver utformas för att säkerställa utbildningarnas karaktär och kvalitetssäkringen bör regleras.

Studier på högskoleförberedande konstnärliga utbildningar ska inte berättiga till avskrivning av studielån vid fortsatta studier på eftergymnasial nivå – däremot ge rätt till studiemedel före 20 års ålder. Utgångspunkten är också att möjligheten för en kompletterande utbildning att stå under statlig tillsyn ska finnas kvar.

Förslagen ska rymmas inom de anslagsramar som de kompletterande utbildningarna hade 2009 och antalet platser för studiestöd får inte överstiga befintligt antal (4061 platser varav 1006 B1 och 3055 A2). B1 avser studiestödsplatser för eftergymnasiala studier medan A2 avser studiestödsplatser för gymnasiala studier.

Samråd ska ske med utbildningsanordnare, konstnärliga högskoleutbildningar, pilotutbildningar samt Centrala Studiestödsnämnden, Högskoleverket och Skolverket.

1.3 Myndighetens utgångspunkter

En viktig utgångspunkt i utredningsarbetet har för myndigheten varit att sträva efter att uppfylla intentionerna i propositionen om Yrkeshögskolan (2008/09:68), nämligen att eftergymnasiala utbildningar som inte utgör högskoleutbildningar bör

sammanföras under *ett* gemensamt regelverk – detta utan att göra våld på de kompletterande utbildningarnas särart. En annan utgångspunkt har varit att de utbildningar som myndigheten kommer att ansvara för ska ha en tydligt eftergymnasial nivå.

1.4 Rapportens disposition

Kapitel 1 innehåller sammanfattning, inledning, uppdragsbeskrivning, regeringens utgångspunkt och disposition.

Kapitel 2 omfattar historik kring de kompletterande utbildningarnas bakgrund, statistik om utbildningarna, aktuella förarbeten och de arbetssätt som ligger till grund för denna utredning.

Kapitel 3 innehåller en kartläggning av yrkesutbildningarnas karaktär och kostnader, vilka som kan ingå i Yh utan märkbara hinder samt hur myndigheten avser att undanröja hinder och förslag i anslutning till det.

Kapitel 4 beskriver vilka konsekvenser myndighetens förslag får för de gymnasiala utbildningarna.

Kapitel 5 redovisar en kartläggning av de högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna och de utbildningar som kan karakteriseras som kulturarvsbevarande och med dessa förenade kostnader.

Kapitel 6 beskriver bakgrund, förslag och konsekvenser avseende fristående konst- och kulturutbildningar. Här finns också närmare beskrivning av flera förslag som har författningsmässiga implikationer på konst- och kulturutbildningar samt kvalitetskriterier för dessa utbildningar och förslag på indikatorer.

Kapitel 7 beskriver implikationer avseende studiestödet.

Kapitel 8 behandlar förarbeten och förslag avseende statlig tillsyn.

Kapitel 9 beskriver myndighetens tankar avseende redovisning av hur den statligt finansierade pilotutbildningen bör inordnas i yrkeshögskolan, hur den ska dimensioneras och hur vidareutbildningen ska utvecklas.

Kapitel 10 beskriver hur övergångsbestämmelserna bör utformas.

Kapitel 11 sammanfattar de kostnadsmässiga aspekterna av myndighetens förslag.

Kapitel 12 beskriver och kommenterar föreslagna författningar.

Utredningen avslutas med författningsförslag, övriga bilagor och källförteckning.

2 Kompletterande utbildningar – en bakgrund

Totalt uppgår antalet utbildningar som har beslut om någon form av statligt stöd till 320. År 2009 omfattade utbildningsformen 5 386 studerande, av dessa var cirka 3 300 kvinnor. Utbildningarna är indelade i elva olika branschområden och drivs av ett 100-tal utbildningsanordnare.

I nuläget omfattar de kompletterande utbildningarna totalt 4061 studiestödsplatser. Det är för närvarande 227 utbildningar som har beslut om statligt stöd i form av studiestöd och/eller statsbidrag. Denna siffra inkluderar också beslut om ett 50-tal korta kurser som har statsbidrag och som i allmänhet omfattar 20-80 undervisningstimmar. Ett 90-tal utbildningar står därutöver enbart under statlig tillsyn.

Under 2009 utgick närmare 150 miljoner kronor i statsbidrag till de kompletterande utbildningarna.

2.1 Reglerna om kompletterande utbildningar

Enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar kan en utbildning som anordnas av en enskild fysisk eller juridisk person få statligt stöd. Det kan ske på tre olika nivåer:

1. Utbildningen ställs under statlig tillsyn.
2. Utbildningen förklaras berättiga eleverna till studiestöd enligt studiestödsförordningen (2000:655) om utbildningen är värdefull från nationell synpunkt.
3. Utbildningen berättigar till statsbidrag om utbildningen är särskilt värdefull från nationell synpunkt.

En grundförutsättning för statligt stöd är att utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Den som verkar inom utbildningen ska särskilt främja jämställdhet mellan könen, främja elevinflytande, aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden. Utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund eller på beprövad erfarenhet.

Statlig tillsyn

För att få stå under statlig tillsyn krävs utöver vad som angetts ovan att utbildningen har en omfattning om sammanlagt minst 200 timmar lärar- eller handledarledd undervisning under högst tre år och att huvudmannen för utbildningen:

- har en godtagbar plan som beskriver utbildningens innehåll och mål samt hur målen skall förverkligas,
- har en ansvarig person som leder utbildningen,
- har fastställda inträdesvillkor och urvalsgrunder som är godtagbara i förhållande till utbildningens nivå och inriktning,
- har kompetenta lärare och handledare,
- ger eleverna betyg eller intyg som beskriver utbildningens innehåll och de uppnådda målen efter avslutad utbildning, och
- endast tar ut elevavgifter som bedöms skäliga i förhållande till utbildningens karaktär.

Studiestöd

För att en utbildning ska kunna förklaras ge eleverna rätt till studiestöd enligt studiestödsförordningen (2000:655) krävs utöver villkoren för statlig tillsyn att utbildningen bedöms vara värdefull från nationell synpunkt enligt specifika kriterier. Därtill krävs att utbildningen ställts under statlig tillsyn och omfattar minst 320 timmar lärar- eller handledarledd undervisning under minst fyra sammanhängande månader. Dessutom krävs det att huvudmannen för utbildningen:

- har en styrelse eller ledningsgrupp
- anordnar utbildningen efter godtagbara kursplaner
- har en av styrelsen eller ledningsgruppen fastställd plan för hur kompetensutvecklingen av personalen och hur uppföljningen och utvärderingen av den egna verksamheten ska ske.

Statsbidrag

För att få statsbidrag krävs – utöver vad som krävs för statlig tillsyn och studiestöd – att utbildningen är särskilt värdefull från nationell synpunkt. Utbildningen ska ha en omfattning om minst 800 timmar lärar- eller handledarledd undervisning per år och utbildningen ska vara minst ett år.

Statsbidraget utgår med ett grundbidrag lika för alla per år och årselevplats. Vissa utbildningar får därutöver ett tilläggsbidrag, vilket bland annat beror på särskilda lokal- eller utrustningsbehov för utbildningen och antalet elever. Skolor med få elever har som regel högre kostnader per studerande. Statsbidraget

varierar från 58 350 till 114 350 kronor per årselevplats på 2009 års nivå. 2010 höjdes grundbidraget till 61 000 kronor per år och plats.

När Skolverket tog över beslutsfattandet för dessa utbildningar från regeringen år 2000 fanns en praxis för statsbidragens storlek. Bidragen har i viss mån justerats, men i huvudsak bygger statsbidragen på traditionen från Utbildningsdepartementet. Detta gäller även i tolkningen av förordningens bestämmelser om gränsdragningen mellan *värdefull* respektive *särskilt värdefull*.

För att kunna täcka sina kostnader tar utbildningsanordnarna dessutom ut avgifter från de studerande. Avgifterna varierar, men ligger i genomsnitt på cirka 50 000 kronor per år. De utbildningar som har statsbidrag tar i genomsnitt ut en studerandeavgift på 25 500 kronor per år. Endast 4 av 98 statsbidragsberättigade utbildningar är avgiftsfria för den studerande. Högst avgifter av de skolor som har statsbidrag har Berghs School of Communication, Smedja Volund och Ridskolan i Strömsholm. Trots statsbidragsfinansiering ligger avgifterna på upp till 86 000 kronor per år.

Korttidskurser

I 11 § förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar finns undantag om utbildningens längd. Statsbidrag kan ges även om utbildningens omfattning understiger det antal timmar som anges ovan. Det gäller utbildningar som ger en särskilt kvalificerad kompetens inom ett yrkesområde och som anordnas i anslutning till en lärlingsutbildning eller en utbildning som bidrar till att bevara det svenska kulturarvet. Korta kurser som får statsbidrag berättigar inte till studiemedel. Kortkurserna omfattar en mycket liten del av de kompletterande utbildningarna. I dagsläget omfattas endast fem utbildningsanordnare som driver utbildningar med detta undantag – en gymnasial lärlingsutbildning och fyra kulturarvsbevarande utbildningar.

2.2 Statistik om de kompletterande utbildningarna

Skolverket redovisar varje år data om de studerande i kompletterande utbildningar dels som ett särskilt regeringsuppdrag, dels i den officiella statistiken. Det har skett enligt Skolverkets föreskrifter om uppgiftsinsamling från skolhuvudmän (SKOLFS 2009:23). Uppgifterna har bearbetats och redovisats efter formen av statligt stöd samt efter utbildningskategori. Uppgifter från 2009 publicerades under våren 2010.

Vid redovisning av utbildningsstatistiken har uppgifterna strukturerats efter typ av statligt stöd de har ovan samt efter utbildningskategori, uppdelat på följande kategorier:

- Dans, teater, musik
- Design, mode
- Djurvård

Ekonomi, konsumentekonomi, kommunikation, media
 Flyg
 Hantverk
 Hudvård, hårvård, hälsa, friskvård, miljö
 Konst
 Teknik

2.3 Antal studerande på kompletterande utbildningar fördelat efter stödform, antal utbildningar och kön

Av tabell 1a och 1b framgår hur många studerande som deltog i utbildning under våren respektive hösten 2009. Studerande som genomgått en utbildning som omfattar mer än ett halvår kan finnas med i underlaget för såväl våren som hösten, varför antalet studerande i tabellerna inte går att addera för de två halvåren. En och samma utbildningsanordnare kan ha utbildningar med olika stödformer, vilket innebär att antalet utbildningsanordnare uppdelat på stödform inte summerar till det totala antalet anordnare.

Tabell 1 a. Antal studerande på kompletterande utbildningar våren 2009.

			Antal studerande		
			Totalt	Kvinnor	Män
Kompletterande utbildningar totalt	97	217	5 026	3 328	1 698
<i>Därav med</i>					
Tillsyn	32	48	1 214	999	215
Tillsyn+studiestöd	29	57	1 298	717	581
Tillsyn+studiestöd+statsbidrag	44	90	1 785	1 169	616
Tillsyn + statsbidrag	5	22	729	443	286

Tabell 1 b. Antal studerande på kompletterande utbildningar hösten 2009.

			Antal studerande		
			Totalt	Kvinnor	Män
Kompletterande utbildningar totalt	99	232	5 386	3 727	1 659
<i>Därav med</i>					
Tillsyn	29	44	1 235	1 090	145
Tillsyn + studiestöd	35	67	1 563	920	643
Tillsyn + studiestöd+ statsbidrag	46	93	2 014	1 317	697
Tillsyn + statsbidrag	6	28	574	400	174

Antalet utbildningsanordnare med statligt stöd minskade mellan hösten 2008 och hösten 2009, från 102 till 99 anordnare. Även antalet utbildningar med statligt stöd har minskat. Sett över tid är det enbart små förändringar. Hösten 2009 fick 232 utbildningar statligt stöd mot 240 utbildningar hösten 2008, en minskning med drygt tre procent.

I förhållande till hösten 2008 ökade antalet studerande hösten 2009 med fyra procent. Den största ökningen procentuellt sett var för utbildningar med *tillsyn + statsbidrag*¹ där antalet studerande ökade med 28 procent, medan utbildningar med *tillsyn + studiestöd* ökade med 14 procent. Mer blygsam var ökningen för utbildningar med *tillsyn + studiestöd + statsbidrag* (+5 %). Utbildningar med statligt stöd i form av enbart *tillsyn* minskade med 14 procent. Det är en ytterligare minskning sedan 2007. På två år har antalet studerande i denna kategori minskat med närmare 40 procent.

Andelen kvinnor hösten 2009 ökade med tre procentenheter jämfört med hösten 2008 och var 69 procent. Andelen kvinnor har varit tämligen konstant de senaste åren.

De studerandes medelålder var 28 år för kompletterande utbildningar totalt. Lägst var medelåldern för utbildningar med *tillsyn + studiestöd* samt *tillsyn + studiestöd + statsbidrag*, (23 år) och högst för de med *tillsyn + statsbidrag*, (49 år). Den sistnämnda gruppen omfattar framför allt kortkurser i hantverk som bedrivs på kvällar, helger och sommartid, vilket kan vara en förklaring till den högre åldern hos deltagarna.

¹ I denna grupp finns ett mindre antal korta utbildningar som inte behöver statligt stöd i form av studiestöd eftersom de ofta bedrivs som kvälls- eller helgkurser. Utbildningarna berättigar till tillsyn och statsbidrag.

Tabell 2. Åldersfördelning på kompletterande utbildningar hösten 2009.

Kompletterande utbildningar										
	-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-	Totalt	Medelålder hösten 2009	Medianålder hösten 2009
Samtliga	338	2 496	1 044	370	500	369	269	5 386	28	24
<i>Därav med</i>										
Tillsyn	90	429	215	113	194	160	34	1 235	30	26
Tillsyn + studiestöd	112	814	369	119	104	36	9	1 563	25	23
Tillsyn + studiestöd + statsbidrag	130	1 189	422	103	111	46	13	2 014	24	23
Tillsyn + statsbidrag	6	64	38	35	91	127	213	574	47	49

Tabell 3. Könsfördelning och åldersfördelning på kompletterande utbildningar hösten 2009.

Kompletterande utbildningar										
Ålder	-19	20-24	25-29	30-34	35-44	45-54	55-	Totalt	Medelålder hösten 2009	Medianålder hösten 2009
Samtliga	338	2 496	1 044	370	500	369	269	5 386	28	24
Kvinnor	240	1 663	644	243	395	317	225	3 727	29	24
Män	98	833	400	127	105	52	44	1 659	26	24

Det totala antalet studerande var 5 206 kalenderåret 2009, vilket är i det närmaste oförändrat jämfört med föregående år. Flest studerande fanns 2009 inom *Hantverk* med 1 026, *Hudvård, hårvård, hälsa, friskvård, miljö* med 985 och inom *Konst* med 958 studerande. *Teknik* och *Djurvård* hade lägst antal studerande, 168 respektive 172 studerande. Kategorin *Djurvård* hade den största ökningen sett till antalet studerande, (28 %). Därefter följer utbildningar inom *Hantverk* som ökat med 7 procent. Bland de utbildningskategorier som hade ett minskat antal studerande märks främst *Ekonomi, konsumentekonomi, kommunikation, media* (-18 %), *Teknik* (-11 %) och *Flyg* (-5 %). De procentuella förändringarna inom de övriga utbildningskategorierna avseende antalet studerande var små.

Medelåldern för samtliga studerande var 28 år. Högst medelålder hade de studerande inom *Hantverk*, (37 år), medan de studerande inom *Dans, teater, musik* var yngst - i snitt 23 år. Vid jämförelser mellan antal utbildningar och antal studerande av olika kategorier bör hänsyn tas till att de flesta av de

hantverksutbildningar som har tillsyn och statsbidrag omfattar kortare kurser, upp till fyra veckor, medan de övriga utbildningarna i regel omfattar 30 till 120 veckor.

2.4 Förarbeten avseende de kompletterande utbildningarna

De kompletterande utbildningarna har en lång historia – en av skolorna har haft statligt stöd i någon form sedan 1870-talet. De regler som för närvarande gäller för de kompletterande utbildningarna trädde i kraft för drygt tio år sedan.

Bakgrunden är bland andra *Fristående utbildningar med statlig tillsyn*, (SOU: 1998:11). Uppgiften i den utredningen var bland annat att utarbeta en tydlig definition av begreppet kompletterande skola, analysera kompletterande skolors roll inom utbildningssystemet och deras avgränsning från och förhållande till det offentliga skolväsendet och se över formerna för statligt stöd och lämna förslag på hur det statliga stödet till kompletterande skolor skulle administreras.

Utredaren föreslog att begreppet *kompletterande skolor* skulle ersättas med *fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden* bland annat mot bakgrund av att det var varje enskild utbildning och inte skolan som skulle bedömas. Utredaren föreslog också att det statliga stödet skulle kunna utgå i tre olika kategorier: tillsyn, tillsyn + studiestöd och tillsyn + studiestöd + statsbidrag.

I propositionen 1998/99:110, *Vissa skolfrågor m m*, ställer sig regeringen bakom merparten av utredarens förslag sånär som på benämningen av utbildningarna, som kom att kallas kompletterande utbildningar. Riksdagen antog propositionen och bestämmelserna trädde i kraft den 1 juli 2000.

I betänkandet *Yrkehögskolan – för yrkeskunnande i förändring*, (SOU 2008:29) delades utbildningarna in i tre kategorier: yrkesutbildningar, kulturarvsbevarande och högskolförberedande utbildningar. Skolverket föreslog en preliminär indelning av utbildningarna i de olika kategorierna.

Betänkandet föreslog ett ramverk för kvalitetssäkring och fördelning av statligt ekonomiskt stöd till de konstnärliga utbildningarna och detta skulle regleras i separat förordning. För att undvika social snedrekrytering ansåg utredaren att elevavgifterna skulle tas bort och att statsbidraget i stället skulle höjas. Höjningen skulle delvis finansieras genom att antalet utbildningsplatser med statsbidrag föreslogs minska. Vidare föreslogs att de korta kurserna med kulturinriktning skulle kunna bedrivas inom folkbildningen. Förslagen innebar även att någon stödform motsvarande enbart statlig tillsyn inte skulle finnas kvar.

Utredaren hade också i uppgift att ge förslag på hur särskilt kostnadskrävande utbildningar som flygutbildningar skulle utformas. I korthet föreslog utredaren att staten finansierar kostnader för 55 utbildningsplatser för pilotutbildningen inom

ramen för yrkeshögskolan. Pilotutbildningen skulle leda fram till ATPL-teori² och lokaliseras nära en kommersiell flygplats och för att skapa synergieffekter föreslogs att den skulle samlokaliseras med flygteknikerutbildningen.

Remissinstansernas synpunkter på utredningen om yrkeshögskolan var disparata. I korthet kan nämnas att det rådde delade meningar om pilotutbildningen hör hemma inom yrkeshögskolan eller inte. Den fackliga organisationen (SPF) sade att man kan acceptera att utbildningen bedrivs inom yrkeshögskolan om en studerande kan gå vidare till högskolan. Lunds universitet, SAS, Lunds kommun och Region Skåne ansåg att pilotutbildningen alltjämt bör vara en högskoleutbildning. Flera remissinstanser ansåg att det inte finns några tydliga vinster att göra genom att placera pilotutbildning tillsammans med flygteknikerutbildning.

Merparten av remissinstanserna inom det konstnärliga området var överens med Yh-utredningen om att konstnärliga utbildningar inte fyller samma syften som yrkeshögskoleutbildning, utan bör regleras genom en egen förordning. Däremot rådde det delade meningar om de högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna är överdimensionerade eller inte. Statens kulturråd delade utredarens uppfattning att antalet utbildningsplatser är för många, medan Intresseorganisationen FRIKS, som representerar de anordnare som har statsbidragsberättigade kompletterande utbildningar och Konstfack ansåg att det inte alls är på det viset. Samtliga remissinstanser delar uppfattningen att avgifterna för konstutbildningarna har en segregande inverkan och skulle helst se en avgiftsfri utbildning, men inte på bekostnad av antalet utbildningsplatser.

I propositionen om Yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68) föreslog regeringen att den offentligt finansierade grundläggande pilotutbildningen, utom den militära flygförarutbildningen, bör bedrivas inom yrkeshögskolan.

I övrigt föreslog regeringen att de kompletterande utbildningarna under en övergångsperiod bör fortsätta att bedrivas enligt nu gällande bestämmelser. Den särskilda myndigheten för yrkeshögskolan bör administrera de kompletterande utbildningarna. Regeringen meddelade också att man avsåg att ge Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att ytterligare utreda en övergång och ett utvecklat regelverk.

2.5 Arbetsmetoder under utredningen

Myndigheten för yrkeshögskolan har avsatt en utredartjänst på heltid från och med mars 2010 för att arbeta med utredningen. Ansvarig utredare har varit

² ATPL: Airline Transport Pilot Licence. Certifikatet ger möjlighet att flyga kommersiellt som befälhavare i två-pilotsystem (tung luftfart).

Margareta Landh. Därutöver har undervisningsrådet Gunilla Stenman Jacobson vid Skolverket arbetat omkring 20 procent för Myndigheten för yrkeshögskolans räkning med utredningen. Författningsarbetet har en av myndighetens jurister, Johan Bengtsson, ansvarat för.

Myndigheten har valt att ha ett brett angreppssätt och genomfört flera enkätundersökningar, intervjuer och besök för att få en så bred bild som möjligt av vad utbildningsanordnare och studerande anser vore acceptabla lösningar för de kompletterande utbildningarna.

Enligt direktivet ska myndigheten vid genomförandet av uppdraget samråda med anordnare av kompletterande utbildningar, konstnärliga högskoleutbildningar och pilotutbildningar samt, i den mån myndigheterna är berörda, Centrala Studiestödsnämnden och Högskoleverket. Enligt direktivet bör också Myndigheten för yrkeshögskolan inhämta erfarenheter från Statens skolverk samt hålla Utbildningsdepartementet informerat.

Till utredningen har knutits två referensgrupper. Referensgruppen för flygutbildningen har bestått av utbildningsanordnare, Flygarbetsgivarna, Svenska Flygföretagens Riksförbund, Svenska Pilotföreningen (facklig organisation), Transportstyrelsen och Centrala Studiestödsnämnden (CSN). Referensgruppen för övriga utbildningar har bestått av representanter för utbildningsanordnare av högskoleförberedande, konstnärliga utbildningar och kulturarvsutbildningar, ordföranden för FRIKS (Fria konstnärliga och hantverksinriktade utbildningar), som är en intresseorganisation för de kompletterande utbildningarna som har statsbidrag samt CSN och Högskoleverket.

Utöver detta har ansvarig utredare inbjudit representanter för högre konstnärliga utbildningar till rundabordssamtal i Göteborg och Stockholm. Mötena har sedan resulterat i att en arbetsgrupp bildats för att ta fram kvalitetskriterier för de konstnärliga utbildningarna inom de kompletterande utbildningarna, vars huvudsyfte är förbereda för högre studier inom det konstnärliga området.

Myndigheten har fortlöpande hållit Utbildningsdepartementet informerat om arbetets gång.

Myndigheten för yrkeshögskolan begärde och fick under juni 2010 anstånd om att få senarelägga tidpunkten för redovisningen till Regeringskansliet från den 31 augusti till den 31 oktober 2010, vilket beviljades. Uppdraget har förlängts ytterligare till den 14 november 2010.

3 Kompletterande utbildningar – en kartläggning

I utredningens direktiv ingår att identifiera vilka utbildningar som bedrivs inom de kompletterande utbildningarna som kan ingå i yrkeshögskolan. För att kunna få en heltäckande bild av utbildningarnas karaktär har myndigheten under våren 2010 genomfört en kartläggning av utbildningar som berättigar till studiestöd eller

statsbidrag enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Svarsfrekvensen i enkätundersökningen avseende dessa utbildningar var 100 procent.

Syftet med enkätundersökningen har bland annat varit att ta reda på hur utbildningsanordnarna själva beskriver vilket syfte utbildningen i första hand tjänar – om den aktuella utbildningen är en yrkesutbildning, högskoleförberedande eller en kulturarvsbevarande utbildning. I enkäten fick de svarande också redogöra för utbildningens nivå, vilka eventuella hinder som finns för att ingå i Yh, om man ser ett värde i att ingå i Yh samt vilka kostnader och avgifter som är förknippade med utbildningen.

Kartläggningen omfattade inte de 90-tal utbildningar som endast står under tillsyn, då genomförandet av dessa inte innebär några direkta kostnader för staten. Omkring 60 procent av dessa utbildningar har dock deltagit i en telefonintervjuundersökning som myndigheten har genomfört i syfte att få en bild av vilken betydelse den statliga tillsynen har för dessa utbildningar.

I enkätundersökningen ingick inte heller de 19 flygrelaterade utbildningarna, då dessa ingår i den särskilda del i utredningen som berör pilotutbildningen. De är tydliga yrkesutbildningar, men berättigar inte till statsbidrag inom ramen för de kompletterande utbildningarna. Utbildningarna redovisas separat i kapitel 9.

3.1 Resultat av kartläggningen av yrkesutbildningar

Myndigheten för yrkeshögskolan har valt att dela in utbildningarna i de tre kategorier som användes i utredningen Yrkeshögskolan – för yrkeskunnande i förändring (SOU 2008:29) nämligen *yrkesutbildningar*, *kulturarvsbevarande* samt *högskoleförberedande utbildningar*.

3.1.1 Yrkesutbildning

Kartläggningen visar att av de 175 tillfrågade utbildningarna svarar 83³ att de främst är att betrakta som yrkesutbildningar. Totalt omfattar dessa yrkesutbildningar 1 866 studiestödsplatser. Av dessa berättigar 40 utbildningar till statsbidrag och 45 utbildningar berättigar till studiestöd. Av yrkesutbildningarna uppger 94 procent att de motsvarar en eftergymnasial nivå. Hela 94 procent av de tillfrågade yrkesutbildningarna anser att det vore värdefullt att bli en yrkeshögskoleutbildning. Bland de fria kommentarerna till denna fråga är det inte ovanligt att man anger ett stort eller mycket stort värde att ingå i yrkeshögskolan. Faktorer som anses positiva är ökad kvalitetssäkring, högre status, ökad rättsäkerhet för de studerande, möjlighet att utfärda examen etc.

Yrkesutbildningarna återfinns främst inom områdena hantverk, media, friskvård och hudvård.

³ I bilaga 4 redovisas underlaget som visar hur utbildningsanordnarna själva karakteriserat utbildningarna.

Gränsdragningen är ibland svår att göra då en utbildning i vissa fall tjänar flera syften. Den kan på samma gång vara både yrkesutbildning och kulturarvsbevarande.

3.1.2 Utbildningar som kan ingå i yrkeshögskolan

Enligt utredningsdirektivet ska myndigheten identifiera vilka utbildningar som kan ingå i yrkeshögskolan. Myndighetens kartläggning visar att 28 procent av yrkesutbildningarna uppger att de inte kan se något hinder att ingå i yrkeshögskolan.

De utbildningar som inte ser några hinder att ingå i yrkeshögskolan är:

Bergqvist Massage & Friskvård	Massageterapeut m friskvård
Capellagården	Ekologisk trädgårdsutbildning
Formakademin Lidköping	Design- och prototypmodellering
Fotoskolan Skåne	Fotografi grund
Fotoskolan Skåne	Fotografi påbyggnad
Ideum/CIEL	Tekniskt nyskapande
Ingvar Strandhs Blomsterskola	Florist grund
Ingvar Strandhs Blomsterskola	Florist gesäll
Komplementärmedicinska högskolan	Medicinsk massageterapeut
Kulturama	Högre fotografisk utbildning
Kulturama	Artist och musikproducent
Medicinsk kursforum	Idrottsmassör
Medicinsk kursforum	Massageterapeut
Medieskolan	Cross media producer
Medieskolan	Grafisk kommunikation
Medieskolan	Copywriter
Medieskolan	Digital design
Medieskolan	Webbredaktör
Palm Fine Arts	Måleridesign
SAE Institute	Audio Engineering Diploma Program
SAE Institute	Music Business Program
Skrivarakademin i Stockholm	Skrivarlinjen

Stockholms Elementära Teaterskola Teaterutbildning

3.1.3 Hinder för att ingå i yrkeshögskolan

Enligt utredningsdirektivet ska myndigheten beskriva hur man avser att undanröja hinder för att ingå i Yh. Det har därför varit viktigt att utbildningsanordnarna själva får beskriva vilka hinder de uppfattar.

En fjärdedel av alla yrkesutbildningar nämner finansieringen som det främsta hindret att ingå i yrkeshögskolan. Idag är det enbart fyra av alla kompletterande utbildningar som är avgiftsfria för den studerande. Statsbidrag som betalas ut för dessa utbildningar täcker dock inte hela utbildningskostnaden, men anordnarna har andra finansieringskällor. Konstskolan Linnea i Stockholm har statsbidrag, men inte studiestöd och får tilläggsbidrag från de studerandes hemkommuner. Utbildningen riktar sig till dem som genomgått gymnasiesärskola. Kulturcentrum i Skåne finansieras med regionala bidrag och berättigar till studiestöd som dock inte utnyttjas för närvarande. En lärlingsutbildning som bedrivs av Installatörernas Utbildningscentrum i Katrineholm är gymnasial och berättigar enbart till statsbidrag. Den fjärde utbildningen som är avgiftsfri är Finsnickeri och möbelrestaurering på Stenebyskolan. Den berättigar till studiestöd och statsbidrag och finansierar skillnaden mellan bidrag och faktiska utbildningskostnader med intäkter från arbeten som de studerande utför under utbildningstiden.

Av dem som svarat att finansieringen är det främsta hindret att ingå i yrkeshögskolan nämns att nuvarande bidragsnivåer i Yh inte motsvarar utbildningens faktiska kostnader. Merparten av de svarande skulle dock föredra full finansiering via statsbidrag i stället för att behöva ta ut studerandeavgift. Dock inte om det skulle innebära en neddragning av antalet platser.

Cirka 30 procent av yrkesutbildningarna upplever en snäv syn på vad Lärande i arbete (LIA) kan omfatta som det främsta hindret, medan knappt tio procent nämner ledningsgruppens sammansättning som det främsta hindret. I samband med ledningsgruppens sammansättning nämns dels en otydlig förankring i högskolevärlden som ett hinder, dels att det kan vara svårt att ha en majoritet av arbetslivsföreträdare i ledningsgruppen om det är en smal hantverksutbildning som avses. Yrkesutbildningar som riktar sig mot det kulturella området, till exempel dans och teater, uppger att kravet på att utbildningen ska leda till anställning är det främsta hindret.

Övrigt som nämns i mindre skala är rädsla för att den administrativa bördan ska öka, att ansökan kommer att bli krånglig samt att kraven på ett teoretiskt djup kommer att vara för höga. En knapp handfull yrkesutbildningar som bör ingå i yrkeshögskolan är kortare än de 20 studieveckor med heltidsstudier som krävs för att en utbildning ska kunna ingå i Yh. Myndigheten bedömer dock inte att detta kommer att utgöra ett problem för en övergång.

3.1.4 Kostnader för yrkesutbildningarna

Studerandeavgiften är i snitt för samtliga yrkesutbildningar cirka 50 000 kronor per år. Utbildningarnas omfattning är i genomsnitt 56 veckor.

Årskostnaden för en yrkesutbildning inom de kompletterande utbildningarna är i genomsnitt cirka 86 500 kronor per årsplats. Motsvarande siffra för utbildningar inom yrkeshögskolan är knappt 60 000 kronor.

Kostnaderna för yrkesutbildningarna varierar utifrån om de berättigar till statsbidrag eller inte. Den genomsnittliga årskostnaden för statsbidragsberättigade yrkesutbildningar är 125 500 kronor. I genomsnitt omfattar dessa utbildningar 70 veckors studietid. Statsbidraget ligger på i genomsnitt cirka 82 000 kronor per år och studerandeavgiften är i genomsnitt 43 500 kronor.

Den genomsnittliga kostnaden för en årsplats i en yrkesutbildning som berättigar till statsbidrag är cirka 28 procent högre än för en utbildning som enbart berättigar till studiestöd. Den genomsnittliga längden på en studiestödsberättigad yrkesinriktad utbildning är 45 studieveckor.

3.1.5 Smala yrkesutbildningar – en beskrivning

Inom gruppen yrkesutbildningar återfinns ett 30-tal utbildningar som inte kan inrymmas i Yhs regelverk fullt ut. Dessa kan karakteriseras som smala yrkesutbildningar i den meningen att det är ett fåtal personer i landet som utövar det yrke som utbildningen leder till. Det finns ingen tydlig bransch eller organisation inom yrket och inget brett arbetsliv som efterfrågar utbildningen. Utbildningarna leder ofta till specialistkompetenser som gör att den som har genomgått utbildningen kan starta eget företag och skapa en nisch inom vilken man kan försörja sig helt eller delvis. Det finns som regel inte tillgång på en stor mängd platser för Lärande i arbete (LIA) ute på olika företag. Inom landet finns det sannolikt endast ett fåtal yrkeskunniga som utbildar i yrket.

Utbildningsanordnarna och utbildningarna är som regel unika i sitt slag i landet och i vissa fall i Norden. Exempel på smala utbildningar som idag finns inom de kompletterande utbildningarna är gitarrbyggare, förgyllare, modist, teaterkostymör, hantverkspedagog etc.

Dessa utbildningar är vanligtvis mycket kvalificerade och bedrivs på eftergymnasial nivå, men efterfrågan på den kompetens som utbildningarna ger är begränsad. Intresset för att utbildningarna ska finnas tillgängliga i landet delas mellan samhället och individen i första hand och ett arbetsliv i andra hand. Utbildningen leder sällan till en anställning i några större företag, utan snarare till eget företagande. Det går utan tvekan att påstå att samhället har ett intresse av att denna kompetens fortfarande finns tillgänglig i landet om än i liten skala.

En utbildningsanordnare som bedriver utbildningar inom smala yrken spelar ofta en viktig roll för lokal och regional utveckling inom sina områden såsom design- och produktutveckling, upplevelseindustri och kulturturism och kulturvård.

De smala yrkesutbildningarna bör dock inte förväxlas med de utbildningar vars främsta syfte är att bevara ett kulturarv. I huvudsak är avsikten att de som avslutar en smal yrkesutbildning både inom de kompletterande utbildningarna och inom lärlingsutbildning för vuxna inom vissa hantverksyrken ska arbeta inom yrket i någon form. Många av de smala yrkesutbildningarna är också starka bärare av ett kulturarv och bidrar även till att förnya kulturarvet. Gränsen mellan yrkesutbildningar och kulturarvsutbildningar är inte alltid skarp.

Smala yrkesutbildningar återfinns inte enbart inom traditionella hantverksområden. De kan också finnas inom nya områden där yrkesrollerna ännu inte är tydliga. Det finns heller inte någon etablerad bransch eller en stor mängd företag som har definierat ett omfattande kompetensbehov. Behovet styrs snarast av andra saker såsom internationella trender, lagstiftning med mera. Dessa smala, nya yrkesroller uppkommer ofta i gränslandet mellan IT- och medieområdet eller inom miljöområdet med mera. Exempel på sådana utbildningar kan vara experimentfilmare, livesändningsspecialist, EU-samordnare etc.

Gemensamt för de smala yrkesutbildningarna är att behovet av kompetensen är starkt begränsat på den svenska arbetsmarknaden, men ändå väl definierat. De smala yrkesutbildningarna har ofta en mycket stark arbetslivsanknytning inom sin nisch, bedriver undervisning i små grupper och tarvar vanligtvis stor andel lärarledd undervisning och kräver som regel kostsam utrustning.

Sammanfattningsvis kan smala yrkesutbildningar karakteriseras som:

- Utbildning som leder till ett yrke som sysselsätter ett fåtal personer i Sverige.
- Utbildning som leder till en yrkesroll där det inte finns någon tydlig bransch, ett brett arbetsliv eller organisation som efterfrågar utbildningen.
- Utbildning som leder till smal, unik specialistkompetens inom ett traditionellt hantverk.
- Utbildning som är betydelsefull för att kunskapen och kompetensen ska finnas kvar och utvecklas i vårt samhälle.
- Utbildning som är helt ny i sitt slag och leder till en modern yrkesroll som ännu inte ha hittat sin form eller etablerat sig på arbetsmarknaden.
- Utbildning som leder till att den studerande startar eget företag efter genomgången utbildning.
- Utbildning där den studerande skapar en egen nisch inom vilken han eller hon kan försörja sig helt eller delvis.

- Utbildning som inte med säkerhet kan motsvara yrkeshögskolans krav att skapa relevanta LIA-perioder för att leda till kvalificerad yrkeshögskoleexamen.
- Utbildning där kvalificerade lärare sannolikt enbart finns att tillgå i begränsad omfattning.
- Utbildning som är unik i sitt slag i landet och inte sällan i hela Norden.

Myndigheten har identifierat ett 30-tal av de kompletterande utbildningarna skulle kunna karakteriseras som smala. Dessa motsvarar cirka 350 årsplatser och den genomsnittliga årskostnaden per utbildningsplats är 118 000 kronor. Statsbidraget för dessa utbildningar är cirka 75 000 kronor per årsplats. Utbildningarna omfattar i genomsnitt 65 veckor. Ingen av dessa utbildningar är kortare än 37 veckor. Det är viktigt att påpeka att detta bygger på en uppskattning av vad som kan betraktas som smala yrkesutbildningar bland de kompletterande utbildningarna.

Det bör tilläggas att i beräkningen ingår inte de 200 årsplatserna inom lärlingsutbildningen för vuxna inom vissa hantverksyrken, som för närvarande håller på att överföras till yrkeshögskolan. Om samtliga lärlingsplatser utnyttjas under 2011 innebär det en kostnad på ytterligare 16 miljoner kronor på årsbasis. Denna kostnad täcks redan idag inom ramen för myndighetens utbildningsanslag.

Gruppen smala yrkesutbildningar kräver av skäl som här angetts en anpassning av regelverket för att kunna inrymmas i yrkeshögskolan. Detta beskrivs vidare i kapitel 3.3.

3.2 Förslag för yrkesutbildningar

Bedömning: Eftergymnasiala yrkesutbildningar inom de kompletterande utbildningarna som utbildar mot ett område som finns representerat inom yrkeshögskolan bör ansöka om att få bli yrkeshögskoleutbildning.

Det övergripande uppdraget i regeringens direktiv är att identifiera de kompletterande utbildningar som kan ingå i yrkeshögskolan.

Myndigheten bedömer att det finns 69 kompletterande utbildningar med yrkesinriktning som bör kunna ingå i yrkeshögskolan. Av dessa bedöms elva utbildningar med statsbidrag omfatta utbildningsområden som redan idag finns representerade i Yh. Dessa bör kunna anpassas till yrkeshögskolans regelverk fullt ut. Utbildningarna återfinns främst inom områdena friskvård, kroppsvård, media och trädgård. (Förslagen för övriga 58 yrkesutbildningar beskrivs i följande kapitel).

Eftersom utbildningsområdena är sådana som redan idag har funnit sin plats i yrkeshögskolan, är det naturligt att även dessa ingår i yrkeshögskolan. Snittkostnaden per årsplats för de yrkesutbildningar som berättigar till statsbidrag och bör inrymmas i Yh är cirka 124 000 kronor. Denna prisnivå är generellt sett betydligt högre än i yrkeshögskolan i övrigt. Detsamma gäller nivån på statsbidraget som för dessa utbildningar i genomsnitt ligger på 75 000 kronor per årsplats. Snittpriset på en årsplats på en existerande yrkeshögskoleutbildning är som nämnts knappt 60 000 kronor. Eftersom hela tanken med yrkeshögskoleutbildningen är att den ska ske i samverkan med arbetslivet som ska ställa upp med till exempel handledare, föreläsare och kostnader för LIA-perioder, har statens kostnader för utbildningen kunnat hållas nere. Samma krav har inte gällt för de kompletterande utbildningarna, vilket har drivit upp kostnaderna.

Myndigheten anser att de kompletterande utbildningarna med yrkesinriktning som finns utanför konst- och kulturområdet, som idag omfattas av statsbidrag, bör ansöka om att få ingå i yrkeshögskolan. Utgångspunkten är att de kompletterande utbildningar, som finns inom yrkesområden som redan finns representerade i yrkeshögskolan och som har statsbidrag, kan och bör omvandlas till yrkeshögskoleutbildning. Om kraven för att ingå i yrkeshögskolan uppfylls och statsbidrag utgår, får ingen avgift tas ut av de studerande. Samtliga utbildningar har dock möjlighet att vid behov ansöka om att få särskilda bidrag över schablon. Idag betalas sådana bidrag ut för exempelvis speciell teknisk utrustning, mycket lärarledd undervisning, speciella lokaler etc.

Baserat på de elva utbildningarnas nuvarande kostnadsnivå (motsvarande 259 årsplatser) skulle det kosta cirka 32 miljoner kronor per år, vilket motsvarar cirka 535 årsplatser i Yh räknat på vad genomsnittskostnaden för en årsplats i yrkeshögskolan är. Det är myndighetens uppfattning att även dessa utbildningar inom ramen för yrkeshögskolan har möjlighet att utveckla arbetslivets engagemang och därmed kan hålla kostnaderna nere genom att arbetslivet ställer upp med LIA, handledning, föreläsningar, utrustning med mera. Fem av elva utbildningar har angett att de inte ser något hinder alls att ingå i yrkeshögskolan. Fem uppger finansieringen som det främsta hindret och en ser LIA som det främsta hindret.

Bland de kompletterande utbildningarna som idag har statsbidrag bedöms följande vara aktuella att omvandla till yrkeshögskoleutbildningar:

Berghs School of Communication	Grafisk design
Berghs School of Communication	Art director – copy
Capellagården	Ekologisk trädgårdsutbildning
Formakademin Lidköping	Design- och prototypmodellering

Fotoskolan i Stockholm	Yrkeslinjen
Ideum/CIEL	Tekniskt nyskapande
Kulturama	Högre fotografisk utbildning
Nordisk designskola	Designutbildning/mode/sport
Nordisk designskola	Designutbildning sko
Ridskolan i Strömsholm	Islandshästutbildning
Studio Blue	Ljudtekniker/Producent

3.3 Smala yrkesutbildningar i särskild kvotgrupp

Regeringen har i utredningsdirektivet gett myndigheten i uppdrag att beskriva hur myndigheten avser att undanröja hinder för att utbildningarna ska kunna inrymmas i yrkeshögskolan. I detta avsnitt följer en redogörelse för de åtgärder som myndigheten avser vidta när det gäller de utbildningar som bedöms kunna bli yrkeshögskoleutbildning.

3.3.1 Särskild kvotgrupp

Bedömning: Myndigheten inrättar en särskild kvotgrupp för smala yrkesutbildningar inom vilken dessa konkurrerar sinsemellan om att ingå i yrkeshögskolan med statsbidrag.

Som tidigare nämnts bedömer myndigheten att det inom de yrkesinriktade kompletterande utbildningarna finns ett 30-tal utbildningar som kan räknas som smala, enligt den definition som myndigheten anger i kapitel 3.1.5. De smala yrkesutbildningarna inom de kompletterande utbildningarna är som regel mycket kvalificerade och håller en tydligt eftergymnasial nivå. Det är dock inte alltid möjligt att hävda att utbildningen bygger vidare på ett relevant yrkesprogram på gymnasiet. För vissa specialiserade utbildningar existerar det inte ett motsvarande gymnasieprogram. Myndighetens bedömning är att den kompetens som dessa utbildningar leder till måste betraktas som eftergymnasial.

Myndigheten har i utredningsarbetet strävat efter att uppfylla intentionerna i propositionen om Yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68) nämligen att eftergymnasiala yrkesutbildningar som inte utgör högskoleutbildningar bör sammanföras under ett gemensamt regelverk. Utgångspunkten är att renodla regelverket för de eftergymnasiala yrkesutbildningarna, skapa tydlighet och transparens för studerande och intressenter samt effektivisera den nationella prioriteringen och det statliga stödet. Myndigheten anser att många av de kompletterande yrkesutbildningarna med yrkesinriktning tjänar på att hanteras

inom samma regelverk.

Enligt det regelverk som styr yrkeshögskoleutbildningen kan en utbildning ingå i yrkeshögskolan om den medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället eller leder till en ny nivå inom ett yrke (1 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan, 1 kap. 3 § 1 b förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan). Det är särskilt mot bakgrund av detta som dessa smala yrkesutbildningar väl hör hemma i yrkeshögskolan. Detsamma gäller exempelvis lärlingsutbildningen för vuxna inom vissa hantverksyrken, vars förordning (2008:48) upphörde att gälla den 15 april 2009. Dessa utbildningar har under hösten 2010 ansökt om att få ingå i yrkeshögskolan och bör på sikt inrymmas i kvotgruppen för smala yrken.

För att underlätta för smala utbildningar att i en ansökningsomgång till yrkeshögskolan konkurrera med utbildningar som riktar sig till stora branscher, avser myndigheten att - inom ramen för den samlade mängden tillgängliga utbildningsplatser - skapa en särskild kvotgrupp där utbildningarna konkurrerar sinsemellan. En unik förgyllarutbildning ställs således inte mot en säljutbildning i samband med ett ansökningsförfarande. Myndigheten bedömer att omfattningen av denna kvotgrupp bör vara cirka 350 utbildningsplatser för att inrymma de smala yrkesutbildningarna som idag återfinns inom de kompletterande utbildningarna.

På sikt bör även de 200 lärlingsplatserna för vuxna inom vissa hantverksyrken inrymmas i den särskilda kvoten, vilket betyder att kvotgruppen minst bör omfatta 550 platser. I framtiden bedömer emellertid myndigheten att storleken på denna särskilda kvotgrupp för smala yrkesutbildningar bör kunna variera beroende på disponibelt utbildningsanslag i yrkeshögskolan och tillgången på värdefulla utbildningskoncept som ansöker vid det givna tillfället.

Smala yrkesutbildningar som beviljas inom ramen för den särskilda kvotgruppen bör få beslut som sträcker sig längre än de två utbildningsomgångar som är brukligt för Yh-utbildning för närvarande. Inom den kompletterande utbildningen har det varit möjligt för ansvarig myndighet att fatta beslut som gäller upp till fyra år, medan beslut om statsbidragsnivån har fattats för varje år. Myndigheten anser att besluten för de utbildningar som finns i den särskilda kvotgruppen bör omfatta 3-4 utbildningsomgångar, medan nivån på statsbidraget beslutas varje år.

Skälen till att Myndigheten för yrkeshögskolan anser att utbildningar som beviljas inom ramen för den särskilda kvotgruppen ska omfattas av denna modell, är bland andra att utbildningarna som regel kräver stora investeringar i maskinell utrustning och har en liten administrativ överbyggnad, vilket gör att det är svårt att lägga mycket tid på ansökningar. Dessa utbildningar har ofta en mer institutionell karaktär än övriga Yh-utbildningar och behöver en längre

planeringshorisont. Liksom övriga utbildningar i yrkeshögskolan omfattas dessa utbildningar av studiestöd och tillsyn.

3.3.2 Ledningsgruppens sammansättning för smala yrkesutbildningar

Förslag: Smala yrkesutbildningar som bedöms kunna ingå i yrkeshögskolan inom den särskilda kvotgruppen omfattas av ett undantag i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan avseende ledningsgruppens sammansättning (4 kap 1, 3 §§).

De aktuella utbildningarna har ofta en stark arbetslivsanknytning. Det kan dock i vissa fall innebära svårigheter att få tillgång till LIA-platser ute på olika företag. Det är enbart om en Yh-utbildning leder till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen som undervisningstiden måste bestå av minst 25 procent LIA. Myndigheten avser att ge ut en informationsskrift om hur LIA kan genomföras.

I myndighetens kartläggning av de kompletterande utbildningarna har framkommit att vissa av utbildningsanordnarna känner oro för en ökad administration och krångliga ansökningar för att provas i Yh. Myndigheten arbetar intensivt med att förenkla ansökningsförfarandet i Yh generellt och kommer självfallet ge de utbildningar som vill pröva att ansöka till Yh god service och stöd. En övergång till Yh kommer sannolikt ändå att innebära en anpassning och uppstramning avseende exempelvis kvalitetssäkringssystem.

För att ytterligare undanröja hinder föreslår myndigheten att de smala yrkesutbildningar som bedöms kunna ingå i yrkeshögskolan inom den särskilda kvotgruppen omfattas av ett undantag i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan avseende ledningsgruppens sammansättning (4 kap. §§ 1, 3). Många utbildningsanordnare som arrangerar smala hantverksutbildningar har angett att ett hinder kan vara att sätta samman ledningsgrupper med en majoritet av arbetslivsföreträdare inom ett visst speciellt yrke eller att finna relevanta företrädare för högskola eller universitet. Således anser myndigheten att flera smala yrkesutbildningar som genomförs av olika utbildningsanordnare ska kunna ha en gemensam ledningsgrupp på regional eller nationell nivå. En sådan ledningsgrupp skulle kunna formas med hjälp av ledamöter som representerar regionala hantverks- och industriföreningar, hantverksråd och liknande. I en ledningsgrupp som ansvarar för flera hantverksinriktade yrkesutbildningar bör det också ges möjlighet att utse representanter för det offentliga skolväsendet och för högskola och universitet på lokal, regional eller nationell nivå.

Flera av de smala hantverksutbildningarna har också uttryckt att det kan komma att innebära stora problem att hitta lämpliga representanter till ledningsgruppen som representerar universitets- och högskolesektorn. Det blir först ett problem i det fall utbildningen ska leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen eftersom det är då som en ledningsgrupp måste innehålla en ledamot från högskolan och en från det offentliga skolväsendet.

Myndigheten anser att det bör vara möjligt för en avancerad hantverksutbildning att leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen. Enligt myndighetens bedömning är det däremot inte alltid motiverat att kräva att det ska finnas en högskolerepresentant i ledningsgruppen. Vissa specialiserade hantverksutbildningar kan exempelvis inte kopplas till ett särskilt forskningsområde och då framstår möjligen högskolans representation som mindre relevant. Myndigheten har dock erfarenhet att smala yrkesutbildningar kan få ut oväntat mycket om man väljer högskolerepresentant med omsorg. Sadelmakeriskolan i Tärnsjö ska starta Yh-utbildning i januari 2011 och har engagerat en högskolerepresentant från SLU vars forskningsområde omfattar hästens muskulatur och rörelsemönster. Utbildningsanordnaren beskriver samarbetet som mycket värdefullt.

Utgångspunkten bör därför vara att även smala yrkesutbildningar bör följa de regler avseende ledningsgruppens sammansättning som gäller för Yh-utbildning. Myndigheten bör dock kunna fatta beslut om att en ledningsgrupp inte behöver innehålla någon högskolerepresentant om det framstår som obehövt med hänsyn till utbildningens inriktning och innehåll.

Det är dock myndighetens uppfattning att en representant från det offentliga skolväsendet fyller sin funktion. Det är myndighetens erfarenhet att ledamöter som representerar det offentliga skolväsendet ofta till vardags arbetar inom vuxenutbildningen i kommunen där utbildningen finns. Det finns goda möjligheter för en liten utbildningsanordnare att utnyttja ledningsgruppen för att få värdefull kunskap om utbildningsorganisation och kvalitetssäkring.

Utöver de undantag i Yh-förordningen som föreslås, ska självfallet övriga kvalitetskriterier för att ingå i yrkeshögskolan uppfyllas.

3.3.3 Finansiering av smala yrkesutbildningar

Förslag: Utbildningar som ingår i den särskilda kvotgruppen för smala utbildningar finansieras med statsbidrag och får inte ta ut någon studerandeavgift.

Av de kompletterande utbildningar som myndigheten i dagsläget bedömer tillhöra den särskilda kvotgruppen förekommer studerandeavgifter på alla utbildningar utom en. För utbildningar som kombinerar statsbidrag och studerandeavgift varierar avgifterna mellan 16 000 kronor och 75 000 kronor per år.

Enligt 9 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan är det inte möjligt att kombinera statsbidrag och studerandeavgift. Smala utbildningar bör ingå i yrkeshögskolan för att de – i enlighet med regelverket för yrkeshögskolan – medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som

är av betydelse för individen och samhället eller leder till en fördjupad nivå inom ett yrke.

I och med myndighetens kartläggning av de kompletterande utbildningarna via enkäter, i samband med besök på skolor och i samtal med de studerande, har det framkommit att intresset för att yrkesutbildningarna ska kunna hitta sin plats som Yh-utbildning är mycket stort. De studerande är angelägna om att deras utbildning ska kunna leda fram till en examen, att deras kunskaper kan värderas inom ramen för internationella ramverk till exempel EQF⁴ samt att det är viktigt att deras prestationer dokumenteras i ett framtida studiedokumentationssystem, vilket yrkeshögskoleutbildningen kommer att omfattas av. Många av de studerande uppger att det sannolikt skulle innebära en ökad rättssäkerhet att ingå i yrkeshögskolan.

Utbildningsanordnarna är angelägna om att utbildningarna klassificeras som Yh-utbildningar - delvis av samma skäl som de studerande. Anordnare tillägger också att de uppfattar det som positivt att det i yrkeshögskolan kommer att ställas högre kvalitetsmässiga krav samt att statusen för utbildningarna kommer att öka. De uppger också att det är positivt att utbildningarna ingår i ett större sammanhang – istället för att betraktas som små och udda.

Eftersom antalet statsbidragsberättigade platser alltid är kraftigt översökta inom Yh och de smala yrkesutbildningarna är dyrare än de schablonbidrag som ges inom Yh idag, finns det en risk att dessa utbildningar kommer att ha svårt att ta sig in i yrkeshögskolan med en hög prisbild – även om de kvalitativt mycket väl hör hemma där.

Då en kombination av statsbidrag och studerandeavgift inte är möjlig enligt yrkeshögskolans regelverk, föreslår myndigheten att de utbildningar som är att betrakta som smala finansieras via statsbidrag inom ramen för myndighetens utbildningsanslag. För närvarande får dessa utbildningar omkring 25 miljoner årligen i statligt stöd. Nuvarande kostnad för dessa utbildningar beräknas till 41 miljoner kronor. I samband med en övergång till yrkeshögskolan har dessa utbildningar en möjlighet att ansöka om statsbidrag över de schablonnivåer som är gängse i yrkeshögskolan. Myndigheten gör sedan en bedömning av vilka statsbidragsnivåer som är rimliga.

Lärlingsutbildningen för vuxna inom vissa hantverksyrken omfattar 200 årsplatser och kostnader på cirka 16 miljoner kronor årligen. Myndigheten anser att även dessa utbildningar bör ingå i den särskilda kvotgruppen. Kostnaden för dessa utbildningar är redan inräknad i myndighetens utbildningsanslag.

Det är rimligt att kvalificerade, unika yrkesutbildningar ingår i yrkeshögskolan även om de är kostsamma.

Myndigheten avser att skapa en tydlig definition av vad som kan betraktas som smal yrkesutbildning av intresse för individen och samhället. Det är

⁴ European Qualifications Framework.

myndighetens bedömning att den särskilda kvotgruppen, som kan inrymma smala utbildningar, kommer att vara mycket begränsad och tillsammans med lärlingsplatser sannolikt inte kommer att motsvara mer än cirka två procent av det totala antalet Yh-platser.

3.4 Yrkesutbildningar med enbart studiestöd

Förslag: Regeringen beslutar om den totala studiemedelsramen i yrkeshögskolan i enlighet med 1 kap 6 § förordningen (2009:130) för yrkeshögskolan. Därmed erbjuds möjlighet för kompletterande utbildningar med yrkesinriktning att ansöka om att bli yrkeshögskoleutbildning med finansiering via studerandeavgift.

Ett knappt 30-tal eftergymnasiala yrkesutbildningar inom de kompletterande utbildningarna omfattas av enbart statlig tillsyn och studiestöd. Dessa finansieras helt och hållet med studerandeavgift. Totalt omfattar dessa utbildningar närmare 600 studiestödsplatser.

Enligt 1 kap. 6 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan kan regeringen besluta särskilt om det sammanlagda antalet årsplatser för de utbildningar inom yrkeshögskolan för vilka statsbidrag eller särskilda medel inte lämnas.

Detta innebär en möjlighet för de utbildningar som idag enbart omfattas av statlig tillsyn och studiestöd att ansöka om att få ingå i yrkeshögskolan. Om utbildningarna uppfyller kraven för att ingå i yrkeshögskolan i övrigt, kan utbildningarna berättiga till studiestöd och omfattas därmed automatiskt av statlig tillsyn. Den avgift som tas ut av den studerande måste vara skälig med hänsyn till utbildningens karaktär, vilket också anges i yrkeshögskoleförordningen.

För närvarande finns inget regeringsbeslut avseende studiemedelsram för yrkeshögskolan. Sådana ramar finns idag angivna i myndighetens regleringsbrev enbart för de kompletterande utbildningarna och lärlingsutbildningen. Den lösning som myndigheten föreslår förutsätter ett beslut om studiemedelsram för yrkeshögskolan. Kompletterande utbildningar med yrkesinriktning som idag enbart berättigar till studiestöd bör kunna ansöka om att få bli yrkeshögskoleutbildning med finansiering via studerandeavgift. Myndigheten bedömer att det finns skäl för regeringen att fatta ett sådant beslut i samband med att dessa reformer genomförs.

Samtliga utbildningar som berättigar till statligt stöd inom ramen för yrkeshögskoleförordningen omfattas av avdelning B1 i studiestödsförordningen.

De yrkesutbildningar som enbart har studiestöd och tillsyn och som inte kan räknas till kategorin smala yrkesutbildningar och som bör ansöka till yrkeshögskolan bedöms vara följande:

Berghs School of Communication	Marknadskommunikation
Berghs School of Communication	Strategisk kommunikation och PR
Berghs School of Communication	Produktionsledning
Berghs School of Communication	Interaktiv kommunikation - webbkreatör
Berghs School of Communication	Interaktiv kommunikation-webbstrateg
Bergqvist Massage & friskvård	Massageterapeututbildning,
Designskolan Malmö	Produktutveckling
Designskolan Malmö	Textil design, produktutveckling
Floristutbildarna	Fördjupningsutbildning till florist
Forsbergs Skola	Copywriting
Forsbergs Skola	Grafisk Design
Fotoskolan i Stockholm	Digital bildbehandling
Fotoskolan Skåne	Foto, grundutbildning
Fotoskolan Skåne	Foto, fördjupning
Hyper Island	Kreatör och Strateg för rörlig grafisk form
Ingvar Strands blomsterskola	Florist, gesällutbildning
Komplementärmedicinska Högskolan	Medicinsk massageterapeut
Kulturama	Fotolinjen
Malmö Tillskärarakademi	Mönsterkonstruktion och modeteckning
Malmö Tillskärarakademi	Mode och produktionsteckning
Medicinskt kursforum	Massageterapeut
Medicinskt kursforum	Idrottsmassör
Medieskolan	Cross Media Producer
Medieskolan	Digital design
Medieskolan	Copywriter
Medieskolan	Webbredaktör
Medieskolan	Grafisk kommunikation
SAE Institute	Audio Diploma Program
SAE Institute	Music Business program

För samtliga yrkesutbildningar som ska ansöka om att få ingå i yrkeshögskolan gäller självfallet att de ska ha ett tydligt eftergymnasialt innehåll och motsvara yrkeshögskolans kvalitetskriterier.

3.5 Särskilt regelverk för yrkesutbildningar som kombinerar statsbidrag med avgifter

3.5.1 Bakgrund

Utredningsdirektivet anger att myndigheten ska föreslå hur vissa yrkesutbildningar, som inte kan inrymmas i yrkeshögskolans regelverk utan finansiering i form av studerandeavgifter, i förekommande fall ska kunna bedrivas

med såväl statlig finansiering som med studerandeavgifter samt föreslå hur ett proportionellt förhållande mellan stöd och avgifter ska bestämmas.

Som bakgrund anges i direktivet att det finns ett mindre antal kompletterande utbildningar som är väl etablerade i arbetslivet och har likartade mål som yrkeshögskolans, men med annan struktur och finansieringsbas. Enligt direktivet behöver det klargöras hur sådana utbildningar ska hanteras inom ramen för ett nytt regelverk.

Myndighetens utredningsarbete visar, som tidigare redovisats, att intresset från utbildningsanordnarna och de studerande för att få möjlighet att anpassa utbildningarna till Yh-utbildning är mycket stort. Det finns dock ett mindre antal utbildningar bland de kompletterande utbildningarna som representeras av företag med synnerligen starka varumärken, vilket gör att de inte är lika känsliga för en hög nivå på studerandeavgiften som mindre kända aktörer ofta är. Utbildningarna har som regel en mycket hög kostnadsbild och några kombinerar därför också statsbidrag med relativt höga studerandeavgifter. Utbildningarna är väl etablerade i arbetslivet, har starka identiteter och har inget uttalat behov av att ingå i yrkeshögskolan om detta skulle innebära att nuvarande kostnadsram inte kan bibehållas. Ofta har dessa utbildningsanordnare flera utbildningar som får statligt stöd, där ett mindre antal berättigar till statsbidrag medan övriga enbart berättigar till studiestöd. De utbildningar som enbart berättigar till studiestöd kan, enligt myndighetens förslag, ansöka om att få bli Yh-utbildning som finansieras via studerandeavgift och därmed stå under statlig tillsyn och berättiga till studiestöd enligt avdelning B1 i studiestödsförordningen.

Myndigheten har under utredningsarbetet blivit varse att för denna typ av utbildningar, som ofta finns inom yrkesområden som redan är etablerade i yrkeshögskolan, är finansieringen det enda som hindrar dem från att ansöka om att bli en yrkeshögskoleutbildning.

Myndigheten ser fler aktuella lösningar. De aktuella utbildningarna skulle kunna ansöka om att få ingå i yrkeshögskolan och samtidigt ansöka om statsbidragsnivå som överstiger de ordinarie schablonbidragen som gäller för yrkeshögskoleutbildning för närvarande. Sådana bidrag omfattar till exempel extra kostnader för nödvändig utrustning, lokaler, lärarkostnader med mera.

En annan möjlighet skulle vara att regeringen medger att myndigheten ger ett särskilt verksamhetsstöd till utbildningar som liknar yrkeshögskoleutbildningar, men som har en annan kostnadsbild än vad som är normalt i Yh.

Inget av dessa förslag ger dock möjlighet att kombinera statsbidrag med avgifter, vilket enligt direktivet är myndighetens uppgift att lägga förslag om. För att göra en sådan kombination möjlig, ser myndigheten följande två alternativ:

En ändring i lagen om yrkeshögskolan skulle kunna medge en kombination av statsbidrag och studerandeavgift för utbildningar som är efterfrågade på arbetsmarknaden, motsvarar yrkeshögskolans kvalitetskriterier, har en

kostnadsbild som inte medges i Yh och kan anses mycket värdefulla inom sitt område och därmed angelägna för staten att stödja. Myndigheten bedömer dock inte en lagändring som realistisk då det är en komplicerad process, som inte kan motiveras för endast en handfull utbildningar.

En annan möjlighet är att skapa en särskild förordning som ger möjlighet för vissa utbildningar att kombinera statsbidrag med avgifter. Detta alternativ är realistiskt även om också detta är förenat med vissa komplikationer. Förslaget beskrivs utförligare i kapitel 3.6 nedan.

3.6 Särskild förordning för vissa yrkesutbildningar

Förslag: Yrkesutbildningar som är väl etablerade i arbetslivet och har likartade mål som yrkeshögskolans, men annan struktur och finansieringsbas regleras inom ramen för en ny förordning om statligt stöd till vissa yrkesutbildningar. Utbildningarna kan kombinera statsbidrag och studerandeavgift. Studerandeavgiften bör inte överstiga det merkostnadslån en studerande kan beviljas.

En möjlighet för yrkesutbildningar som liknar yrkeshögskolans, men som har en kostnadsbild som gör att de måste kombinera statsbidrag och studerandeavgift, är att dessa inordnas i ett särskilt regelverk. Studerandeavgiften bör vara skälig med hänsyn till utbildningens karaktär och innehåll. Myndigheten föreslår att studerandeavgiften inte bör överstiga nivån på CSNs merkostnadslån. Bland de kompletterande utbildningarna är det sju utbildningar som kombinerar statsbidrag med studerandeavgifter som överstiger denna nivå.

Med gällande lagstiftning i yrkeshögskolan är det inte möjligt att kombinera statsbidrag och studerandeavgift. Det gör att de utbildningar som idag finns bland de kompletterande utbildningarna och som har tydlig yrkesinriktning inom områden som redan idag finns i Yh, får svårigheter att – med nuvarande kostnadsbild – inrymmas i yrkeshögskolan.

3.6.1 En ny förordning - innehåll

Under utredningsarbetet har myndigheten haft som målsättning att, i den utsträckning det är genomförbart, inordna så många utbildningar som möjligt i ett gemensamt regelverk. Skälet till detta är att propositionen om yrkeshögskoleutbildning (prop. 2008/09:68 s 19) tydligt anger att det är av stor betydelse att inordna eftergymnasiala yrkesutbildningar i ett och samma regelverk. Det är därför myndighetens uppfattning att utbildningar som är väl etablerade i arbetslivet och har likartade mål som yrkeshögskolans, men annan struktur och finansieringsbas bör omfattas av ett regelverk som tar sin utgångspunkt i yrkeshögskolans lag och förordning.

Myndigheten anser att denna förordning enbart bör omfatta enskilda huvudmän. Det motiveras av att det enbart rör sig om ett litet antal utbildningar som är sprungna ur de fristående kompletterande utbildningarna. Efterfrågade eftergymnasiala yrkesutbildningar med offentlig huvudman bör ingå i yrkeshögskolan med statlig finansiering fullt ut. Offentliga utbildningsanordnare bör inte ha möjlighet att anordna denna typ av yrkesutbildning och kombinera statsbidrag och studerandeavgift.

Det statliga stödet enligt denna förordning bör enbart omfatta statsbidrag. I den mån en utbildning bedöms berättiga till statsbidrag inom ramen för denna förordning, omfattar den automatiskt även studiestöd och tillsyn. Således bör det inte vara möjligt, att inom ramen för denna förordning enbart stå under tillsyn och berättiga till studiestöd. Skälet till det är att det huvudsakliga motivet för att särreglera dessa utbildningar är att de ska kunna kombinera statsbidrag med en studerandeavgift. Yrkesinriktade kompletterande utbildningar med enbart studiestöd bör – som tidigare nämnts – ansöka om att bli Yh-utbildning.

Det finns dock en risk att flera olika regelverk för likartade utbildningar motverkar transparens och tydlighet avseende eftergymnasiala yrkesutbildningar som är efterfrågade på arbetsmarknaden. I stället kan det leda till ytterligare segmentering och motverka syftet att bidra till att skapa "en väg in". Det finns även en risk att ytterligare ett regelverk snarare kan uppfattas som att det nu finns ännu en eftergymnasial utbildningsform inom yrkesutbildningen.

Ett nytt regelverk kan också innebära att även andra utbildningsanordnare kan komma att attraheras av en möjlighet att kunna kombinera studerandeavgift och statsbidrag. Detta gäller särskilt de utbildningsanordnare som i sig har tydlig identitet och starka varumärken, inte är i direkt behov av en "kvalitetsstämpel" från Myndigheten för yrkeshögskolan och som inte ser något hinder med att ta ut en studerandeavgift.

Ytterligare regelverk som bidrar till att fler kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningar finner det attraktivt att stå utanför yrkeshögskolan, kan inverka negativt på värdet av "varumärket" yrkeshögskolan på sikt.

Trots dessa uppenbara risker ser myndigheten inte någon annan lösning – att kunna kombinera statsbidrag med avgifter – än att inordna dessa utbildningar i en särskild förordning.

Om regeringen väljer att skapa en möjlighet för eftergymnasiala yrkesutbildningar att kombinera statsbidrag och studerandeavgift inom ramen för en särskild förordning, anser myndigheten att avgiften bör bestämmas proportionellt genom att den inte överstiger merkostnadslånet som en studerande kan ansöka om hos Centrala studiestödsnämnden. Merkostnadslånet omfattar för närvarande 1 350 kr per studievecka. Denna nivå har varit oförändrad sedan 1994. Under utredningsarbetet har flera utbildningsanordnare vittnat om att nivån är för låg och myndighetens bedömning är att nivån bör ses över. Studerandeavgifterna för de yrkesinriktade kompletterande utbildningarna som har statsbidrag ligger på en

genomsnittlig nivå på cirka 35 000 kronor på årsbasis, vilket är lägre än vad ett fullt merkostnadslån innebär. Det förekommer dock stora variationer avseende avgifternas storlek från 1 600-86 000 kronor.

När det gäller nivån på det statliga stödet i förhållande till statsbidraget, är det rimligt att ta utgångspunkt i det schablonsystem som myndigheten använder sig av för närvarande. Statsbidraget har olika nivå beroende på inom vilket område utbildningen finns. Det betyder att en teknisk utbildning har ett högre statsbidrag än en ekonomiutbildning.

En ny förordning för de utbildningar som har likartade mål som yrkeshögskolans, men som har annan struktur och finansiering skulle kunna kallas *Förordningen om statligt stöd till vissa yrkesutbildningar*. Denna förordning skulle kunna inrymma utbildningar som är kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningar och som för närvarande finns inom de kompletterande utbildningarna, men som på grund av sin struktur är mycket kostsamma och därför inte ryms inom den prisbild som är normal i yrkeshögskolan.

Utbildningar som kan komma i fråga för statligt stöd inom ramen för denna förordning bör ha som ett tydligt kvalitetskriterium att det finns behov på arbetsmarknaden av den kompetens som utbildningen leder till. Utöver att utbildningarna är alltför dyra för att helt kunna finansieras med statliga medel, bör dessa utbildningar kategoriseras som unika i sitt slag, vara betydelsefulla institutioner som det är viktigt att stödja och betraktas som särskilt värdefulla, för att kunna komma ifråga för statligt stöd inom ramen för denna förordning.

Det går inte att exakt beräkna hur många av de kompletterande utbildningarna som skulle höra hemma i denna förordning. Det är dock myndighetens bedömning att det enbart rör sig om ett fåtal kompletterande utbildningar med statsbidrag som kan anses svara mot en tydlig efterfrågan hos arbetslivet, ha likartade mål som yrkeshögskoleutbildning och behöva kombinera statligt stöd med studerandeavgift. Enlig myndighetens kartläggning av yrkesinriktade utbildningar som har statsbidrag, uppger fem utbildningar att det är finansieringen som är det största hindret för att anpassa sig till yrkeshögskolan. Dessa är Berghs School of Communications utbildningar till grafisk designer och art director, utbildning för instruktörer för islandshäst på Strömsholm och Nordisk Designskolas två utbildningar. Myndigheten anser inte att de smala yrkesutbildningarna som kan bedömas vara av intresse för individen och samhället hör hemma i denna förordning, utan som tidigare nämnts bör dessa ansöka om att få bli yrkeshögskoleutbildning inom ramen för en särskild kvotgrupp.

Myndigheten lämnar förslag till ny förordning i bilaga 3 och författningskommentarer i kapitel 12.

4 Gymnasiala utbildningar

4.1 Gymnasiala utbildningar – en kartläggning

Inom ramen för förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar kan statligt stöd lämnas till utbildningar som utgör ett komplement till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan. Myndighetens kartläggning av samtliga utbildningar som har studiestöd och statsbidrag visar att fem utbildningar uppger att de håller en gymnasial nivå. Utöver det är det två utbildningar som bygger på kunskaper från gymnasiesärskola. Det är myndighetens bedömning att det inom ramen för denna utbildningsform dock kan finnas något fler utbildningar som motsvarar gymnasial nivå och som får statligt stöd.

Bland de gymnasiala utbildningarna är det endast en lärlingsutbildning inom VVS som drivs av Installatörernas Utbildningscentrum, som erhåller statsbidrag, men inte berättigar till studiestöd. De gymnasiala utbildningarna finns främst inom florist-, frisör- och massageområdet. Bland de 90-talet utbildningar som idag har beslut om att stå under statlig tillsyn beräknas ett tiotal hålla gymnasial nivå.

4.1.1 Vad är eftergymnasial utbildning?

Definitionen av vad som är eftergymnasial utbildning är inte alltid enkel att göra. Enligt 5 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan ska en utbildning i yrkeshögskolan väsentligen bygga på de kunskaper som eleverna får på nationella eller specialutformade program i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper. Inom vissa smala yrkesutbildningar i yrkeshögskolan återfinns utbildningar som innehåller gymnasiala kurser under den första delen av utbildningen. Det beror ibland på att det inte finns några relevanta program på gymnasiet att bygga vidare på. Historiskt förvaltar också yrkeshögskolan ett arv från de kvalificerade yrkesutbildningarna (Ky), där utbildningar har kommit till stånd för att i någon mån kompensera för att de yrkesförberedande programmen på gymnasiet inte har innehållit tillräckligt mycket praktik och en studerande därmed av arbetsgivare inte uppfattats som tillräckligt kompetent att anställa. Utbildningar har också kommit till stånd för att det har funnits begränsade möjligheter för vuxna att byta karriär och påbörja en yrkesutbildning utan ha "rätt" utbildning på gymnasiet.

Det är myndighetens uppfattning att det är *learning outcomes* (lärandemål) som utbildningarna inom yrkeshögskolan ska styras mot. Lärandemålen innebär formuleringar som tillsammans uttrycker vad en studerande förväntas kunna, förstå, förhålla sig till och/eller vara kapabel att utföra vid slutet av en viss studieperiod. Det betyder att en ettårig Yh-utbildning sannolikt kräver förkunskaper från ett specifikt gymnasieprogram eller annan relevant särskild behörighet för att leda till en kompetens som kan betraktas som kvalificerad inom ett visst yrkesområde. Däremot kan det finnas tillfällen då en treårig yrkesutbildning inte kräver specifika förkunskaper inom området, utan enbart grundläggande behörighet till yrkeshögskolan. Det kan bland annat bero på att

det inte existerar ett specifikt program på gymnasiet. I det senare fallet inleds förmodligen utbildningen med grundläggande undervisning inom det specifika området, medan slutresultatet kan betraktas som synnerligen kvalificerat – kanske med avlagt gesällprov.

Enligt rapporten *Eftergymnasiala yrkesutbildningar - en kartläggning* (Utbildnings- och kulturdepartementets informationsfunktion, september 2005) är en utgångspunkt för att bestämma vad som är eftergymnasial utbildning att utgå ifrån vilka förkunskapskrav som ställs. Om utbildningen ställer krav på och bygger vidare på kunskaper som motsvaras av gymnasieskolans nationella program, kan utbildningen betraktas som eftergymnasial.

En åtskillnad kan göras mellan utbildningsformer som räknas till det offentliga utbildningsväsendet och utbildningsformer som stöds med statliga medel, men som inte ingår i det offentliga utbildningsväsendet. En åtskillnad kan också göras mellan det offentliga utbildningsväsendet, utbildningsformer med statligt stöd och övriga utbildningsformer.

Myndighetens uppfattning är att utbildningsformer på eftergymnasial nivå kan delas upp i följande tre grupper:

1. Utbildningar inom det offentliga utbildningsväsendet. Hit räknas högskoleutbildning, yrkeshögskoleutbildning och kvalificerad yrkesutbildning.
2. Utbildningar utanför det offentliga utbildningssystemet som får statligt stöd. I denna grupp ryms kompletterande utbildningar, folkhögskoleutbildningar och övrig folkbildning samt lärlingsutbildning för vuxna till vissa hantverksyrken, vars förordning upphörde att gälla den 15 april 2009 och som hösten 2010 ansöker om att få ingå i yrkeshögskolan.
3. Övriga typer av utbildningar. Uppdragsutbildning inom Yh- och Ky-utbildningen, privat utbildning, statliga befattningsutbildningar, utbildningar som är studiestödsberättigade enligt bilagan i studiestödsförordningen (2000: 655), hantverksutbildningar med mera. Därtill finns arbetsmarknadspolitiska program som bland annat rymmer arbetsmarknadsutbildning.

(Detta är en modifiering av den uppdelning som gjordes i rapporten *Eftergymnasial yrkesutbildning – en kartläggning*, 2005.)

4.2 Förslag avseende kompletterande utbildningar på gymnasial nivå

Förslag: De utbildningar inom de kompletterande utbildningarna som håller gymnasial nivå övergår inte till yrkeshögskolan.

Myndigheten tolkar regeringens ambitioner för yrkeshögskolan som att utbildningarna ska vara kvalificerade och hålla en tydligt eftergymnasial nivå. Det betyder inte att en utbildning inte kan innehålla gymnasiala kurser, men slutresultatet – det vill säga vad den studerande blir – måste betraktas som eftergymnasialt. Det betyder alltså att man inte kan bli exempelvis frisör både på gymnasiet och på yrkeshögskolan. Det är myndighetens uppfattning att de utbildningar inom de kompletterande utbildningarna, som genomförs på gymnasial nivå, inte ska kunna ansöka om att bli yrkeshögskoleutbildning.

För de fem utbildningar inom de kompletterande utbildningarna, som har statligt stöd i form av studiestöd och statsbidrag och som kan antas vara gymnasiala, finns med nuvarande upplägg ingen naturlig hemvist. Dessa utbildningar har som enda syfte att leda till ett yrke. Yrkesutbildning på gymnasial nivå är ett kommunalt ansvar. Dessa fristående utbildningar på gymnasienivå kan i framtiden ha möjlighet att genomföra utbildningar inom ramen för yrkesvux eller karaktärsämnen på ungdomsgymnasiet på entreprenad för en kommuns räkning.

I betänkandet *Frivux – valfrihet i vuxenutbildningen* (SOU 2008:17) föreslogs att fristående utbildningsanordnare skulle få rätt att utfärda betyg där kursbetyget grundar sig på kursbetyg från gymnasieskolan. Nyligen har det blivit möjligt för vissa utbildningsanordnare att ansöka om betygsrätt hos Skolinspektionen. De första utbildningarna kan erhålla betygsrätt från januari 2011. De som kan ansöka om betygsrätt är en enskild utbildningsanordnare för utbildning som motsvarar komvux, särsvux eller sfi samt folkhögskolor som bedriver utbildning som motsvarar sfi. Betygsrätten innebär rätt att anordna provning samt sätta och utfärda betyg.

Detta kan innebära en möjlighet för de utbildningar inom gruppen kompletterande utbildningar som håller en gymnasial nivå. Man kan anta att utbildningsleverantörer som har betygsrätt för relevanta kurser kan vara en attraktiv partner för en kommun när det gäller att leverera utbildning på entreprenad.

5 Konst- och kulturutbildningar – en kartläggning

I myndighetens uppgift ligger att kartlägga konst- och kulturutbildningar inom de kompletterande utbildningarna. Sammantaget handlar det om ett 80-tal utbildningar, vilka redovisas i det följande som högskoleförberedande konstutbildningar respektive kulturarvsbevarande utbildningar.

5.1 Högskoleförberedande konstutbildningar

Myndighetens kartläggning visar att 78 utbildningar får anses vara högskoleförberedande konstutbildningar. Utbildningarna finns ofta inom områden som bildkonst, konsthantverk, design, musik, teater och dans. Utbildningarnas främsta syfte är att förbereda för högskolestudier inom ett konstnärligt område eller för ett konstnärligt yrke. Dessa utbildningar syftar inte i första hand till att möta arbetsmarknadens behov, men det utesluter inte att studerande kan ha andra mål för sina studier än fortsatt utbildning.

I praktiken är studier vid en kompletterande utbildning av den här typen ett obligatorium för att bli antagen till någon av de konstnärliga högskoleutbildningarna, utan att det är ett formellt behörighetskrav för högskolenivån. Detta har i sin tur lett till ett system där studerande i de flesta fall måste bekosta en tvåårig preparandutbildning för att överhuvudtaget ha tillträde till högre studier. Detta förekommer inte som ett slags praxis inom något annat ämnesområde.

Inom EU finns stora skillnader i medlemsstaternas befintliga modeller för konstundervisning. Konst- och kulturutbildningar anses, enligt Europaparlamentets resolution från mars 2009, vara en grundläggande utmaning för medlemsstaternas utbildningssystem. I resolutionen anges också att de ekonomiska kraven ofta leder till att medlemsstaterna inte ger någon större plats åt konsten i den allmänna utbildningspolitiken. Europaparlamentet erkänner medlemsstaternas särställning, men anser att politiken för konstutbildning bör samordnas på EU-nivå, särskilt när det gäller

- beskrivning av konststudiernas karaktär, innehåll och längd för de olika "målgrupperna",
- kopplingen mellan konststudier, kreativitet och innovation,
- jämvikten mellan teorikurser och förberedande kurser för konstutövande så att en abstrakt undervisning undviks,
- tillämpningen och utvecklingen av metoder och strategier för undervisning i konstämnen i enlighet med informationssamhällets krav, och

- utbildningen av konstlärarna för de nya medierna vid sidan om utbildningen för de traditionella konstlärarna.

I andra länder i Europa är det vanligt att så kallade *foundation programmes* förbereder den studerande för vidare högskolestudier inom de konstnärliga ämnena. Dessa organiseras som regel inom landets eget högskolesystem. Systemen ser olika ut med olika grad av autonomi för respektive lärosäte. I allmänhet finns en studerandeavgift som kompletterar statlig finansiering. I de fall där det förekommer studerandeavgift, finns ofta goda möjligheter för den studerande att erhålla stipendier. Den svenska modellen är således förhållandevis ovanlig.

Sammantaget är myndighetens bedömning att de konstnärliga utbildningarna inom de kompletterande utbildningarna som förbereder för högre studier är av hög kvalitet och måste betraktas som kostnadseffektiva.

Av de högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna inom de kompletterande utbildningarna berättigar 52 utbildningar till studiestöd och statsbidrag, vilket motsvarar närmare 1 150 studiestödsplatser. Genomsnittskostnaden för en årsplats i denna kategori är cirka 104 000 kronor och genomsnittslängden är cirka 50 veckor. Ingen av utbildningarna är avgiftsfri för den studerande. Studerandeavgiften är i genomsnitt 21 000 kronor per år.

Två konstutbildningar som riktar sig till intellektuellt funktionshindrade tar dock inte ut någon studerandeavgift. De två utbildningarna är Konstskolan Linnea i Stockholm och Kulturcentrum Skåne. Årskostnaden är i genomsnitt cirka 200 000 kronor per utbildningsplats för dessa utbildningar. Endast Konstskolan Linnea berättigar till statsbidrag. Kulturcentrum Skåne finansieras med regionala medel, men berättigar till studiestöd som för närvarande inte utnyttjas.

Bland de högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna omfattas 26 utbildningar enbart av studiestöd, vilket motsvarar drygt 660 studiestödsplatser. Kostnaden för en årsplats bland dessa är i genomsnitt cirka 64 500 kronor och den genomsnittliga undervisningstiden är 41 veckor. Sammantaget gäller att utbildningar som berättigar till statsbidrag har en genomsnittlig kostnad per årsplats som är över 60 procent högre än de utbildningar som *inte* finansieras via statsbidrag.

Flera av de konstnärliga utbildningarna har haft statligt stöd under många år och har även karaktären av institutioner i konstvärlden. Dessa institutioner är inte bara utbildningsproducenter utan spelar ofta en mycket aktiv roll genom att vara ett kulturcentrum, som erbjuder det omgivande samhället olika typer av kulturupplevelser.

Skolverket har genom åren – utifrån ansökan – gjort en bedömning av om en utbildning anses värdefull eller särskilt värdefull från nationell synpunkt. I

bedömningen beaktas bland annat om utbildningen ökar tillgången på värdefull yrkesskicklighet inom ett yrke som det finns ett nationellt behov av. För att en utbildning ska betraktas som särskilt värdefull beaktas därutöver bland annat om utbildningen tillgodoser behov inom smala yrkesområden eller leder fram till ett udda yrke.

Utbildningsanordnarna ska i ansökan beskriva det nationella värdet av och arbetsmarknadens efterfrågan på utbildningen. Denna bild har kompletterats av Skolverkets omvärldskunskap.

Kriterierna för *särskilt nationellt värde* har enligt Skolverket varit svåra att tillämpa på de konstnärliga utbildningarna. Det har lett till att det varit svårt att avslå ansökningar, vilket i sin tur lett till att det i praktiken varit besvärligt för nya utbildningar som tillgodoser andra, kanske mer angelägna, behov att få stöd. Därmed kan inte systemet sägas vara dynamiskt – trots att utbildningarna konkurrensutsätts i samband med ansökan.

5.2 Kulturarvsutbildningar

I direktivet till utredningen anges att myndigheten ska beräkna kostnader för att helt finansiera kulturarvsbevarande utbildningar med statliga medel.

I betänkandet *Yrkeshögskolan – för yrkeskunnande i förändring*, (SOU 2008:29) utgick utredaren ifrån att ett knappt 30-tal utbildningar inom de kompletterande utbildningarna kunde kategoriseras som kulturarvsbevarande utbildning.

Myndighetens kartläggning, där samtliga utbildningar har tillfrågats om vilket syfte de tjänar, visar att endast sju utbildningar kan sägas vara enbart kulturarvsbevarande. Dessa utbildningar finns inte i första hand till för att de som går utbildningarna ska försörja sig på sin kunskap. Kunskapen efterfrågas i första hand av samhället för att kunnandet inte ska dö ut. I vissa fall kan självfallet kunskapen leda till nya kulturyttringar. Generellt sett visar kartläggningen att en specifik utbildning kan tjäna flera syften. Vissa utbildningar kan därmed samtidigt vara yrkesutbildning, högskoleförberedande och kulturarvsbevarande.

Med kulturarvsbevarande menas här utbildningar som är bärare och förmedlare av ett svenskt kulturarv eller förnyare av detsamma. Det ska finnas ett nationellt intresse av att bevara och stödja denna typ av utbildning. Exempel på utbildningar i denna kategori är traditionell slöjd och hantverk samt utbildningar i folklig sång och berättande och nyckelharpspel.

De kulturarvsbevarande utbildningarna omfattar sju utbildningar och 108 studiestödsplatser. Dessa utbildningar omfattar i genomsnitt 37 veckor. Ingen av utbildningarna är avgiftsfri för den studerande. Samtliga utbildningar har statsbidrag, medan enbart tre utbildningar berättigar till studiestöd. Utbildningar med statsbidrag kostar i genomsnitt 105 500 kronor per årsplats. Samtliga utbildningar tar ut en studerandeavgift.

Några utbildningsanordnare (Sätergläntan, Handarbetets Vänner, Capellagården och Erik Sahlström-institutet) anordnar vid sidan av längre utbildningar också korta kurser, som erhåller statsbidrag som kompletterande utbildning. I den nuvarande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar finns ett undantag avseende korta kurser om dessa ger en särskilt kvalificerad kompetens inom ett yrkesområde i anslutning till lärlingsutbildning eller bidrar till att bevara det svenska kulturarvet. Det finns ingen undre gräns angiven för hur kort en utbildning får vara. Vissa av de pågående kurserna som erhåller statsbidrag kan vara så korta som 20 timmar.

Återrapporteringskrav

I direktivet anges att myndigheten ska beräkna kostnaden för att helt finansiera kulturarvsbevarande utbildningar med statliga medel. Som tidigare nämnts är det endast sju utbildningar som kan kategoriseras som enbart kulturarvsutbildningar. Enligt myndighetens beräkningar skulle det krävas 12,5 miljoner kronor per år för att finansiera de kulturarvsbevarande utbildningarna med statsbidrag utan studerandeavgift räknat på nuvarande genomsnittliga årskostnad. Det motsvarar en nivå som innebär ytterligare 3 miljoner kronor per år jämfört med vad dessa utbildningar får i statsbidrag idag.

6 Fristående konst- och kulturutbildningar i framtiden

Utgångspunkten för yrkeshögskolans utbildningar är att de ska präglas av behov och efterfrågan på arbetsmarknaden och en tydlig arbetslivsanknytning. Detta är varken rimligt eller möjligt att förverkliga för de utbildningar som förbereder för konstnärlig högskoleutbildning eller har en kulturarvsbevarande karaktär.

De konstnärliga högskoleförberedande utbildningarna har sannolikt en låg arbetsmarknadsrelevans och kan knappast engagera arbetslivet på det sätt som krävs i yrkeshögskolan. Även de kulturarvsbevarande utbildningarna bör stödjas av staten på andra grunder än arbetsmarknadens efterfrågan av kompetens.

6.1 Högskoleförberedande utbildningar + kulturarvsutbildningar blir fristående konst- och kulturutbildningar

6.1.1 Utbildningsformen

Förslag: Utbildningsformen kompletterande utbildning upphör att gälla. Högskoleförberedande konstnärliga utbildningar, utbildningar som leder till ett konstnärligt yrke och kulturarvsbevarande utbildningar benämns fristående konst- och kulturutbildningar och regleras genom ett särskilt regelverk för kvalitetssäkring och statligt ekonomiskt stöd.

I den nya förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar förs in att konst- och kulturutbildningar som anordnas av *enskild huvudman* kan få statligt stöd efter ansökan till ansvarig myndighet.

Enligt utredningsdirektivet ska myndigheten föreslå regelverk för de utbildningar som inte bedöms kunna bli yrkeshögskoleutbildning. Myndigheten anser, liksom betänkandet *Yrkeshögskolan – för yrkeskunnande i förändring*, (SOU 2008:29), att dessa utbildningar bör regleras i en särskild förordning. En ny förordning för konst- och kulturutbildningar kan utgå från den befintliga förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar - med vissa väsentliga skillnader.

Inom ramen för det nya regelverket bör ingå högskoleförberedande konstnärliga utbildningar med statligt stöd, de yrkesutbildningar som leder till ett konstnärligt yrke exempelvis inom dans och teater som idag har statligt stöd samt de kulturarvsutbildningar som har statligt stöd.

Myndigheten anser att begreppet kompletterande utbildningar som utbildningsform bör upphöra att gälla. Ursprungligen var detta ett begrepp som angav att dessa utbildningar kompletterade gymnasieskolans utbildningar. En överväldigande majoritet av utbildningarna är i dag eftergymnasiala och de aktuella utbildningarna kan inte anses komplettera någon annan utbildningsform.

En ny förordning bör i sin uppbyggnad likna regelverket för yrkeshögskolans utbildningar där det är ändamålsenligt. Det skulle öka likvärdigheten mellan utbildningsformerna, vilket är av vikt för studerande och anordnare. Det är viktigt att de eftergymnasiala utbildningsformerna utanför högskolan tillmäts hög status och det är myndighetens uppfattning att den nya förordningen vinner på att utformas med i likhet med yrkeshögskoleförordningen – utan att utbildningarnas särart äventyras. Således gäller inte samma krav på att utbildningarna ska leda till anställning eller innehålla LIA. Inte heller ställs kravet att utbildning med statsbidrag ska vara avgiftsfri. Däremot strämmas kraven upp avseende utbildningens omfattning, antagningskrav, urval och betygssättning. Se vidare sidan kapitel 6.2.6. Även myndighetens arbete underlättas om regleringen för de båda systemen är någorlunda likvärdig. Den föreslagna förordningen bör skapa ett ramverk för kvalitetssäkring och fördelning av statligt ekonomiskt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar.

Under arbetets gång har myndigheten använt benämningen *högskoleförberedande konstnärliga utbildningar*. Myndighetens kartläggning av utbildningarna visar att många kompletterande utbildningar inom dans och teater har betecknat sig själva som yrkesutbildningar. Det finns emellertid skäl att anta att utbildningar inom exempelvis dans och teater skulle ha större möjligheter att utvecklas om de står utanför yrkeshögskolan. Detta på grund av att efterfrågan av kompetensen är relativt begränsad, vilket skulle göra det svårt för dem att i en ansökningsomgång konkurrera med utbildningar som ska svara mot mer angelägna behov.

Yrken som dansare och skådespelare kan inte betraktas som smala yrken och därmed ingå i en särskild kvotgrupp för sådana. För närvarande sysselsätts enligt branschorganisationen Svensk Scenkonst, omkring 2 000 personer som skådespelare och dansare. Denna siffra omfattar inte de fria grupperna och heller inte skådespelare inom film och TV, varför området sysselsätter fler. SCBs statistik (SSYK, Standard för svensk yrkesklassificering) ger i stort samma bild. Det är viktigt att påpeka att dansare i statistiken är en betydligt mindre grupp än skådespelare. Sammantaget får dock dessa yrkesroller anses för breda för att kunna ingå i den särskilda kvotgruppen för smala utbildningar inom yrkeshögskolan som myndigheten föreslår.

Myndigheten har därför - i de ekonomiska beräkningarna - antagit att dessa utbildningar kommer att söka statligt stöd inom ramen för den nya förordningen. Detsamma gäller de sju utbildningar som är tydligt kulturarvsbevarande. Det är naturligtvis inget som hindrar att konst- och kulturutbildningar ansöker om att få bli yrkeshögskoleutbildningar om de kan visa att de leder till en kompetens som är efterfrågad av arbetslivet och i övrigt uppfyller kraven i yrkeshögskolan.

Mot bakgrund av att denna grupp av utbildningar inte enbart är högskoleförberedande, föreslår myndigheten att utbildningsformen benämns *fristående konst- och kulturutbildningar*. Det får till följd att begreppet kompletterande utbildningar bör upphöra att gälla.

Myndigheten ser dock ingen anledning att ändra på principen att det enbart är enskilda huvudmän som kan ansöka om statligt stöd enligt den nya förordningen. De konstnärliga utbildningarna som idag finns inom de kompletterande utbildningarna är i många fall institutioner med lång tradition och marknaden är relativt konstant. För att komma ifråga för statligt stöd enligt den nya förordningen, är det inte troligt att helt nya utbildningskoncept kommer att uppfylla kvalitetskraven. I stället kommer antagligen utbildningar med en lång historik och tradition att bäst uppfylla kraven. Dessa har en gång i tiden fått statligt stöd just för att de är fristående, kompletterande utbildningar. Att tillåta offentliga aktörer skulle möjligen kunna ha en utslagningsseffekt och snedvrida konkurrensen, då offentliga aktörer med en starkare organisation även kan antas ha större möjligheter att täcka eventuella förluster i en verksamhet med vinster i en annan.

6.2 Utformning av fristående konst- och kulturutbildningar

6.2.1 Utbildningslängd

Förslag: Förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar ska reglera en utbildnings längd. En utbildning som berättigar till studiestöd ska omfatta minst 20 veckor. En utbildning som berättigar till statsbidrag ska omfatta minst 40 veckor. En utbildning ska kunna bedrivas på deltid.

Inom ramen för den nya förordningen regleras utbildningar som förbereder för högre studier inom det konstnärliga området, utbildningar som tillgodoser behov på arbetsmarknaden inom det konstnärliga eller kulturella området, eller är bärare eller förnyare av ett angeläget kulturarv. Det statliga stödet ska kunna bestå av studiestödsplatser med finansiering via studerandeavgift eller studiestöd i kombination med statsbidrag. Alla utbildningar som erhåller statligt stöd enligt denna förordning omfattas av myndighetens tillsyn. Myndigheten anser dock inte att det ska vara möjligt att enbart stå under statlig tillsyn inom ramen för den nya förordningen. För närvarande är det endast två konstutbildningar, tre formutbildningar samt två dansutbildningar som enbart står under tillsyn.

För att berättiga till studiestöd krävs att en utbildning omfattar minst 20 veckors studier samt uppfyller övriga kvalitetskriterier. Myndigheten har valt att använda samma omfattning som en yrkeshögskoleutbildning minst ska ha. Det är också rimligt att utbildningen omfattar en viss tidsrymd om den ska förmå att förbereda för högre studier, leda till yrke eller en fördjupning inom ett yrke. Enligt den nuvarande förordningen måste en utbildning som berättigar till studiestöd minst omfatta 16 veckor. Flertalet av de aktuella utbildningarna har idag en utbildningstid som omfattar 20 veckor eller mer. Ett mycket litet antal utbildningar med studiestöd understiger 20 veckor.

För att kunna erhålla statsbidrag ska utbildningen omfatta minst 40 veckors studier och uppfylla de uppsatta kvalitetskriterierna. De utbildningar som berättigar till statsbidrag enligt nu gällande förordning måste omfatta minst 800 lärarledda timmar per år och pågå under minst ett år. Idag är det ett 10-tal utbildningar som får statsbidrag under 40 veckor. De omfattar från 32 veckor och upp till 37 veckor. Myndigheten gör bedömningen att det är en fördel att definitionen av ett studieår är densamma som för merparten av eftergymnasial utbildning både i Sverige och internationellt. De nya reglerna avseende utbildningens omfattning är inget som myndigheten bedömer ska orsaka några stora problem för befintliga utbildningar. Av de utbildningar som idag är kortare än 40 veckor och som berättigar till statsbidrag, krävs att de utökar sin utbildningslängd och kunskapsinnehåll, vilket kan komma att medföra något ökade kostnader för staten jämfört med idag. Det rör sig om ett fåtal utbildningar, vilka får bedömas för sig utifrån utbildningarnas ekonomiska kalkyler.

Myndigheten föreslår ingen övre gräns för hur lång en utbildning får vara. Viss reglering kommer ske genom regleringen av studiestödet. Se vidare kapitel 7.

En utbildningsanordnare ansöker hos myndigheten om statligt stöd i en ansökningsomgång, vilket innebär att utbildningarna konkurrensutsätts. Det är dock angeläget att dessa utbildningar som anordnas av små, enskilda anordnare kan få längre planeringshorisont än vad som är fallet i yrkeshögskolan idag. Myndigheten föreslår därför att dessa utbildningar bör erhålla beslut som

omfattar 3-4 utbildningsomgångar, medan besluten om nivån avseende det statliga stödet fattas årligen.

6.2.2 Studerandeavgift

Förslag: I förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar ska införas att det ska vara möjligt för en utbildningsanordnare att kombinera statsbidrag med en skälig studerandeavgift. Studerandeavgiften bör inte överstiga det merkostnadslån som en studerande kan få via CSN om utbildningen berättigar till statsbidrag enligt den nya förordningen.

I direktivet till utredningen anger regeringen att myndigheten ska föreslå villkor för hur högskoleförberedande konstutbildningar ska kunna kombinera statligt stöd med studerandeavgift samt hur ett proportionellt förhållande mellan statsbidrag och avgift ska kunna bestämmas.

Myndigheten anser att det ska vara möjligt att de fristående konst- och kulturutbildningarna kombinerar statligt stöd i form av statsbidrag och avgift. Avgiften ska vara skälig med hänsyn tagen till utbildningsanordnarens faktiska kostnader och bör inte överstiga nivån på CSNs merkostnadslån. Detta för att undvika att potentiella studerande stängs ute från utbildningarna på grund av att de saknar möjlighet till finansiering.

Det är myndighetens bedömning att en sådan nivå är rimlig då studerandeavgiften för konstnärliga utbildningar som kombinerar statsbidrag och avgift idag ligger på cirka 33 000 kronor per år. Merkostnadslånet motsvarar 1 350 kronor per studievecka. Nivån har varit oförändrad sedan 1994. Under utredningsarbetet har vid flera tillfällen representanter i referensgruppen och berörda utbildningsanordnare framfört att denna nivå måste ses över. Myndigheten bedömer att en översyn av merkostnadslånet är ett rimligt krav.

6.2.3 Korttidskurser

Förslag: I förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar förs in att en kortare utbildning som bidrar till att bevara eller förnya kulturarvet ska kunna få statligt stöd.

I förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar finns ett undantag som innebär att en utbildning, som bidrar till att bevara det svenska kulturarvet, i särskilda fall kan komma i fråga för stöd trots att utbildningens omfattning understiger det som gäller i övrigt. I praktiken gäller detta för ett litet

antal utbildningar och omfattar en knapp handfull utbildningsanordnare. Myndigheten föreslår att samma undantag ska gälla i den nya förordningen.

För att kurserna ska anses kvalificerade och inte höra hemma på hobbynivå, är det viktigt att omfattningen hänger samman med behörigheten. Det vill säga - ju kortare en kurs är desto mer kvalificerade och erfarna studerande måste antas till utbildningen - för att slutresultatet ska kunna betraktas ligga på en kvalificerad nivå. Om staten ska stödja denna typ av kortare kurser, bör det också tas i beaktande om kunskapen efterfrågas av samhället.

Ett annat sätt att stödja dessa korta kurser kan vara att rikta särskilda verksamhetsbidrag till de aktuella utbildningsanordnarna. Det kan ske genom en särskild statsbidragsförordning. Verksamhetsbidraget kan också regleras inom ramen för förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar. Alternativt kan regeringen ge myndigheten möjlighet att via regleringsbrevet rikta ett särskilt stöd från utbildningsanslaget till kortkurser efter genomförd ansökan.

Myndigheten förordar dock att det görs ett undantag för kortkurser i den föreslagna förordningen.

6.2.4 Differentierat statsbidrag

Förslag: I förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar ska införas att myndigheten har möjlighet att helt finansiera utbildningsplatser med statsbidrag.

Som tidigare angetts är i praktiken studier vid en kompletterande utbildning inom det konstnärliga området ett obligatorium för att bli antagen till någon av de konstnärliga högskoleutbildningarna utan att det är ett formellt behörighetskrav.

Utbildningsanordnarna inom det konstnärliga området har också varit mycket kritiska till tidigare förslag som innebar att dessa studieplatser skulle helfinansieras via statsbidrag på bekostnad av att antalet studieplatser minskar. Utbildningsanordnarna säger sig vilja motverka social snedrekrytering och kan således ta bort studerandeavgiften, men enbart om medel tillskjuts för att upprätthålla dagens dimensionering. Utbildningsanordnarnas intresseorganisation (FRIKS) anser inte att denna typ av utbildning är överdimensionerad. De hävdar i stället att antalet platser är för få. Enligt deras beräkning behövs omkring 1 500 platser inom det konstnärliga området för att tillgodose högskolans behov av kompetenta sökande.

Myndigheten har via enkäter till högskolor inom det konstnärliga området försökt att få en bild av hur många studerande som går vidare till högre studier. Dessvärre har svarsfrekvensen inte varit tillräcklig för att ge en exakt uppfattning om hur stort behovet av antalet högskoleförberedande platser egentligen är.

Utredningen om yrkeshögskolan antog att antalet utbildningsplatser inom de konstnärliga utbildningarna kunde dras ner kraftigt mot att utbildningarna finansierades fullt ut med statliga bidrag - en uppfattning som kritiserades av en rad remissinstanser.

Myndigheten kan konstatera att det för närvarande finns totalt cirka 2 500 studiestödsplatser för utbildningar inom konst- och kulturområdet. Omkring 1 600 årsplatser omfattas av statsbidrag. Ytterligare cirka 900 årsplatser har enbart studiestöd. För närvarande omfattar cirka 400 platser yrkesutbildningar inom det konstnärliga området, medan resterade platser främst är inriktade mot högskoleförberedande studier.

Sammantaget bedömer myndigheten att antalet utbildningsplatser därmed får anses väl dimensionerat inom området.

Mot bakgrund av att de högskoleförberedande konstutbildningarna har utvecklats till ett slags preparandutbildning och att samtalen med representanter för högskolan har gett vid handen att utbildningarna fyller en mycket viktig funktion, anser myndigheten att dessa utbildningar utgör en värdefull utbildningsform.

Myndigheten föreslår att de utbildningar som i högst grad motsvarar de uppsatta kvalitetskriterierna, kan få möjlighet att fullt ut finansiera sina årsplatser med statsbidrag. Med en sådan ordning, skulle dessa utbildningar *inte* kunna bedrivas med studerandeavgifter. Myndigheten bedömer att man med detta system skulle vinna flera fördelar. För det första skulle alla talangfulla personer oavsett ekonomisk bakgrund få tillgång till utbildningsplatser på den här nivån. Det är väl känt att nuvarande system är påtagligt segregande. För det andra skulle förslaget underlätta för de konstnärliga högskolorna att bredda sin rekrytering och få ett underlag av sökande som har mer differentierad bakgrund än vad som är fallet idag.

Om staten accepterar att dessa förberedande utbildningar i princip krävs för att gå vidare till högre konstnärlig utbildning, anser myndigheten att det vore rimligt att staten också finansierar de mest högkvalitativa utbildningarna fullt ut. Utbildningar med den högsta kvaliteten ska kunna leverera studerande av hög klass, medverka till att de konstnärliga högskolorna kan höja ribban på sin undervisning och därmed bidra till att ytterligare främja Sverige som kulturnation. Det faktum att en utbildning har möjlighet att få full finansiering med statsbidrag, bör kunna tjäna som ett incitament att arbeta med utbildningens kvalitet och utveckla utbildningen till att bli ännu bättre.

Myndighetens förslag betyder att statsbidragen till de utbildningar som kan komma ifråga inte är fasta, utan kan differentieras. I praktiken innebär det att de utbildningar som bäst motsvarar kvalitetskriterierna ska kunna få ett högre statsbidrag. Det betyder att vid ett ansökningsförfarande är det de utbildningar som i högst grad motsvarar de uppsatta kvalitetskriterierna som kan komma i

fråga för statligt stöd i form av statsbidrag som fullt ut finansierar kostnaden för en årsplats.

Enligt regeringens direktiv till denna utredning ska de förslag som myndigheten lägger rymmas inom befintliga ekonomiska ramar. Det faktum att några platser kommer att bli helt finansierade via statsbidrag, leder till att vissa utbildningar får något försämrade villkor jämfört med idag när statsbidraget är lika för alla.

Enligt myndighetens beräkningar skulle det kosta cirka 54 miljoner kronor per år att finansiera 500 platser hos de utbildningar som är bäst i sitt slag. Om i stället hälften av de platser som idag är statsbidragsfinansierade – nämligen 700 platser – skulle finansieras fullt ut betyder det en kostnad på cirka 75 miljoner kronor årligen. En helfinansiering av 500 platser innebär att det är cirka 25 procent av det totala antalet statsbidragsberättigade platser som kommer i fråga.

Det är svårt att göra en exakt bedömning av vad som är ett rimligt antal utbildningsplatser som ska helfinansieras. Omfattningen är naturligtvis helt beroende av de ekonomiska ramar som myndigheten får. En uppskattning är att 25 procent av platserna bör finansieras fullt ut.

Förslaget finansieras genom att utbildningar som inte är lika angelägna och inte i lika hög grad uppfyller kvalitetskraven tilldelas färre platser eller får sänkt nivå på statsbidraget i motsvarande utsträckning. En sänkt nivå på statsbidraget kan i vissa fall vara att föredra, då detta kan kompenseras med höjd studerandeavgift. Myndighetens kartläggning av de kompletterande utbildningarna visar att merparten av de aktuella utbildningarna uppger att smärtgränsen för studerandeavgiften går vid nivån på merkostnadslånet, som ligger på 54 000 kronor per år. Den genomsnittliga studerandeavgiften ligger för närvarande på cirka 35 000 kr per år för dessa utbildningar. Det bör dock tilläggas att den nivå på studerandeavgiften som en utbildningsanordnare betraktar som en smärtgräns varierar kraftigt.

Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för bedömningarna av utbildningsanordnarnas ansökningar om statligt stöd. Att bedöma vilka utbildningar som i högst grad motsvarar kraven på hög kvalitet är en grannliga uppgift, som ställer höga krav på bedömningskompetens. Det är därför angeläget att myndigheten bygger upp en kompetens för att utföra omvärldsanalys, bedöma ansökningar om statligt stöd och utöva tillsyn av denna typ av utbildningar som till sin karaktär är mycket olik yrkeshögskoleutbildning. Myndigheten överväger av detta skäl att knyta till sig en referensgrupp med expertis från exempelvis de konstnärliga högskolorna, Statens kulturråd, Riksantikvarieämbetet, Högskoleverket, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Folkbildningsrådet och branschorganisationer med flera för att skapa värdefull kunskap inom området.

Intresseorganisationen FRIKS delar myndighetens uppfattning att det är angeläget att det finns utbildningsplatser inom de fristående konst- och

kulturutbildningarna som är avgiftsfria för de studerande. Man anser dock att dessa bör skapas genom att regeringen tillskjuter ytterligare medel till dessa utbildningar.

Sammanfattningsvis bör det statliga stödet inom ramen för den nya förordningen utformas på följande sätt:

- enbart studiestöd, eller
- studiestöd och statsbidrag med möjlighet att ta ut en skälig studerandeavgift, eller
- full finansiering med statsbidrag utan möjlighet att ta ut studerandeavgift annat än mindre belopp för material.

Det ska vara upp till varje enskild huvudman att ansöka om den typ av statligt stöd man finner mest lämplig.

6.2.5 Undervisningstid

Förslag: I förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar bör införas att en utbildning som berättigar till statligt stöd ska ha en utbildningsplan där andelen lärar- eller handledarledda timmar ska anges.

I den gällande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar är det reglerat hur mycket lärar- eller handledarledd undervisning som en utbildning ska omfatta. Någon sådan reglering finns inte i förordningen om yrkeshögskolan. För en yrkeshögskoleutbildning ska antalet lärarledda timmar anges i den utbildningsplan som redovisas i ansökan.

Flera av utbildningsanordnarna bland de kompletterande utbildningarna anser att antalet lärarledda timmar är ett mått på god kvalitet. De flesta konstnärliga utbildningar är tvååriga och utbildningsanordnarna vittnar om att det som regel krävs mer lärarledd undervisning under det första året än det andra. Dagens regler om 800 lärarledda timmar per år kan vara lagom första året, men för många år två. Dessutom kan antas att utbildningarna, som kommer att regleras inom ramen för den nya förordningen, är olika och kräver olika mycket lärarledd tid.

Myndigheten är inte av uppfattningen att antalet lärarledda timmar är ett absolut mått på god kvalitet. Utbildningen bör i stället styras mot läranderesultat och andra tydliga kvalitetskriterier. Samtidigt kräver naturligtvis många av de konstnärliga utbildningarna mycket lärarledd tid för att nå goda resultat. Myndigheten anser dock att det är varje enskild utbildningsanordnare som bäst avgör hur mycket lärarledd tid som är adekvat.

Eftersom lärartid är kostnadsdrivande har intresseorganisationen FRIKS uttryckt oro över att myndigheten skulle lockas att bevilja en utbildning med mindre lärarledd undervisning, vilket därmed motsvarar lägre kostnader.

Det står helt klart att merparten av dessa utbildningar inom konst- och kulturområdet kräver mycket lärarledd tid, vilket i sin tur ökar kostnaderna. Myndigheten är självklart mycket väl medveten om detta, men myndigheten anser inte att den typen av kvantitativa mått bör detaljregleras i förordningen. Regelverket bör i stället utformas i enlighet med förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan, vilket betyder att antalet lärarledda timmar anges i utbildningsplanen. Det är utbildningsanordnarens ansvar att ange antalet lärar- eller handledarledda timmar som planeras och det är myndighetens ansvar att bedöma om det är ändamålsenligt för att säkerställa god pedagogisk kvalitet i utbildningen och utifrån detta avgöra rimligt statsbidrag.

6.2.6 Betygssättning, behörighet och urval

Förslag: I förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar ska regler för betygssättning, behörighet och urval utformas på i huvudsak samma sätt som i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan.

Som tidigare nämnts kommer förordningen om statligt stöd för fristående konst- och kulturutbildningar i allt väsentligt att ta sin utgångspunkt i förordningen om kompletterande utbildningar. Där det är möjligt och relevant har myndigheten valt att ta intryck av förordningen om yrkeshögskolan, då det får anses vara en fördel att de båda utbildningsformerna omgärdas av i huvudsakligen likartade regelverk.

Myndigheten anser att den nya förordningen bör reglera betygssättning, behörighet och urval på ett tydligare sätt än vad som är fallet idag.

Betyg

I den nuvarande förordningen om kompletterande utbildningar krävs för att få statligt stöd att eleverna ges ett betyg eller intyg som beskriver utbildningens innehåll och de uppnådda målen efter avslutad utbildning. Myndigheten anser att

den nya förordningen för fristående konst- och kulturutbildningar måste göras tydligare avseende betygssättning.

Myndigheten förordar att betygssättningen omgärdas av liknande regler som i yrkeshögskolan. Detta för att en fullständig frihet avseende betygssättning varken gagnar de studerande eller avnämarna. Exempelvis har representanter från Konstfack efterfrågat en tydligare betygsstruktur.

Myndigheten har stor förståelse för att det kan upplevas problematiskt att inom konstnärlig utbildning använda en tregradig betygsskala i form av Icke godkänt, Godkänt och Väl godkänt. Det är svårt att sätta betyg på konstnärlighet och resultaten av de praktiska prov som genomförs kan sannolikt vara svåra att värdera i förhållande till varandra. Generellt sett finns det en fördel med att använda samma betygsskala som andra eftergymnasiala utbildningsformer.

Vissa av de kompletterande utbildningarna använder redan idag alla tre stegen, men de är ändå i minoritet. Flera utbildningar inom de konstnärliga utbildningarna på högskolan använder dock enbart Icke godkänt och Godkänt i sin betygsskala.

Myndighetens utgångspunkt är att den tregradiga skalan Icke godkänt, Godkänt eller Väl godkänt i möjligaste mån ska användas på de kurser som utbildningen omfattar. För de kurser som inte går att nivåbestämma för betyget Väl godkänt, kan betygsskalan begränsas till Icke godkänt och Godkänt. Tydliga betygskriterier ska finnas för varje kurs. Efter avslutad utbildning ska den studerande kunna få ett utbildningsbevis.

Behörighet

Myndigheten anser att behörighet och urval så långt som möjligt ska omfattas av samma regler som yrkeshögskolan.

Detta medför exempelvis att utländska studerande genom den föreslagna förordningen kan få tillträde till utbildningen om de fullgjort gymnasiet, under förutsättning att de kan tillräcklig svenska för att tillgodogöra sig undervisningen.

I den nuvarande förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar regleras inte behörighet hos den sökande, utan det statliga stödet riktar sig till utbildningar som utgör ett komplement till gymnasieskolan, gymnasiesärskolan eller motsvarande eller utbildningar som har lägst genomgången gymnasieskola, gymnasiesärskola eller motsvarande eller viss yrkeserfarenhet som antagningskrav. Myndigheten har uppmärksammat att det bland de kompletterande utbildningarna idag ryms två konstutbildningar som bygger på gymnasiesärskola och som riktar sig till intellektuellt funktionshindrade. En av dessa, Konstskolan Linnea i Stockholm, har tillsyn och statsbidrag, medan den andra är Kulturcentrum Skåne, som enbart berättigar till studiestöd, vilket dock

inte utnyttjas. Dessa utbildningar bygger på kunskaper som eleverna fått i gymnasiesärskolan. Om denna möjlighet ska vara kvar, måste behörighetsbeskrivningen i den nya förordningen utökas jämfört med yrkeshögskoleförordningens med att en studerande är behörig till en fristående konst- och kulturutbildning efter fullföljd gymnasiesärskola.

Alternativt förslag avseende behörighet

Myndigheten vill dock att regeringen även överväger möjligheten att i regleringsbrevet medge att myndigheten kan använda en del av utbildningsanslaget för fristående konst- och kulturutbildningar som riktar sig till intellektuellt funktionshindrade som har fullföljt gymnasiesärskolan. Bidragstilldelningen skulle ske efter ansökan och utifrån kvalitetskriterier som myndigheten tar fram.

Myndighetens uppfattning är att det är angeläget att stödja utbildningar för intellektuellt funktionshindrade som erbjuder en möjlighet att studera efter gymnasiesärskolan. Detta utbud är idag mycket begränsat.

Det finns skäl att anta att konstutbildningar som riktar sig till den angivna målgruppen skulle kunna missgynnas i ett framtida ansökningsförfarande. Detta eftersom de konkurrerar med alla andra som skulle kunna stödjas med statliga medel i den grad de uppfyller kvalitetskriterierna. I praktiken skulle de då jämföras med konstutbildningar, vars studerande i hög grad går vidare till högre konstnärliga studier eller försörjer sig inom det konstnärliga området.

Myndighetens förslag skulle således innebära att dessa konstutbildningar inte söker statligt stöd enligt en ny förordning om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar. Inte heller kommer den nya förordningen att reglera utbildningar som bygger på kunskaper som erhålls genom särgymnasium.

Mot bakgrund av ovanstående resonemang förordar myndigheten att ett särskilt stöd riktas till konst- och kulturutbildningar som vänder sig till personer med intellektuella funktionshinder. Med en sådan lösning bedömer myndigheten att det inte skulle medföra några hinder att införa samma behörighetsregler för fristående konst- och kulturutbildningar som gäller för yrkeshögskolan.

De utbildningar som är aktuella i dagsläget får också skattefinansierade bidrag från kommun och region. Normalt får statsbidrag eller särskilda medel inte lämnas för en sådan del av en utbildning för vilken statsbidrag eller särskilda medel erhålls på annat sätt. Detta kan tolkas som att en utbildning kan ha offentligt finansierade bidrag från två olika myndigheter, så länge bidragen inte är överlappande.

Urval

I den gällande förordningen för kompletterande utbildningar anges enbart att en utbildning som får statligt stöd ska ha fastställda inträdesvillkor och urvalsgrunder som är godtagbara i förhållande till utbildningens nivå och inriktning.

Myndigheten bedömer att de urvalsregler som yrkeshögskoleutbildningar omfattas av är applicerbara på fristående konst- och kulturutbildningar fullt ut. Det bör dock noteras att inom konst- och kulturutbildningar är betyg som urvalsinstrument av underordnad betydelse.

6.2.7 Andra förändringar

Förslag: Deltagare i de fristående konst- och kulturutbildningarna bör benämnas *studerande*. En plats med statligt stöd bör benämnas *årsplats*, vilket motsvarar 40 veckors studier. En utbildning med statligt stöd bör få bedrivas på deltid. En studerande bör omfattas av likartade regler för försäkringar och särskilt pedagogiskt stöd som en studerande på en yrkeshögskoleutbildning.

I övrigt anser myndigheten att deltagarna i de fristående konst- och kulturutbildningarna ska benämnas *studerande* och inte elever och en plats ska benämnas *årsplats* och inte årselevplats som är fallet idag. En årsplats motsvarar en studerandeplats i heltidsutbildning som omfattar 40 veckor. Myndigheten anser också att en utbildning bör få bedrivas på deltid, vilket inte är möjligt idag.

Andra förändringar som myndigheten föreslår är att de studerande på fristående konst- och kulturutbildningar bör omfattas av väsentligen samma försäkringsregler och regler om särskilt pedagogiskt stöd som de som studerar på en yrkeshögskoleutbildning.

6.3 Kvalitet i fristående konst- och kulturutbildningar

I direktivet till utredningen anges att myndigheten ska beskriva hur utbildningar utanför yrkeshögskolan ska kvalitetssäkras och föreslå kriterier för studiestöd för utbildningar som står utanför yrkeshögskolan. Myndigheten beskriver formerna för studiestöd utförligare i kapitel 7. Myndigheten har valt att tolka uppdraget som att regeringen önskar att myndigheten definierar lämpliga och konkreta kvalitetskriterier för konst- och kulturutbildningar för att kunna göra rättssäkra bedömningar av hur det statliga stödet ska fördelas.

6.3.1 Bakgrund

De konstnärliga högskolorna har tacksamt tagit emot studerande från de förberedande konstnärliga utbildningarna med motiveringen att de är lite äldre och därmed mer mogna i sina studieval och bättre förberedda rent färdighetsmässigt så att högskoleutbildningen kan börja på en högre nivå. Det är snarare undantag än regel att studerande antas direkt från gymnasieskolan.

Under de tio år som förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar reglerat de nu aktuella utbildningarna, har ett antal försök gjorts att få klarhet i hur övergången mellan utbildningsformerna går till. Som ett led i förberedelserna för denna utredning har ett antal konstnärliga högskolor tillfrågats, dels vid direkta möten, dels i form av en enkät. Tyvärr är inte svarsfrekvensen på enkäten tillräckligt hög för att tillåta några långtgående slutsatser beträffande studerandevolymen, men det går ändå att utläsa tydliga tendenser.

Svaren på frågan hur stor andel av dem som antas till utbildningarna på kandidatnivå som har genomgått någon form av förberedande utbildning efter gymnasiet visar tydligt att de allra flesta studenter har ett eller två års förberedande utbildning innan de antas. Högskolorna bekräftar uppfattningen att förberedande utbildningar är mer eller mindre obligatoriska.

På frågan vilken betydelse för högskolan de förberedande utbildningarna har används omdömen som *nödvändig, stor roll, helt avgörande, stor och enorm betydelse*.

"Utan dessa skulle vi vara tvungna att göra om våra utbildningar från grunden och sänka vår nivå. Det är betydelsefullt att det finns många skolor, vilket ger en spridning i studenternas förkunskaper. Vi eftersträvar en mångfald. Vi vill ha studenter som överraskar oss." Högskolan för Design och Konsthantverk, vid Göteborgs universitet.

"Utan dessa utbildningar skulle målen för vår högskoleutbildning inte kunna uppnås inom den tid som står till förfogande." Musikhögskolan i Örebro.

En anpassning till Bolognaprocessen gör att utbildningarna måste börja på en högre nivå. Högskoleutbildningarna är mer teoretiska än tidigare, vilket ställer nya krav på de förberedande utbildningarna. Det man nu efterlyser är en student som är mer teoretiskt förberedd för studier på högskolenivå och med större förmåga att reflektera.

”Det innebär att utbildningarna kan starta på en annan nivå när det gäller konstnärlig grundträning, men tyvärr gäller inte detsamma grunden inom de mer teoretiska delarna av förkunskaperna.” Konstfack.

”Ska vi hävda oss på en internationell nivå måste vi börja på en hög nivå.”
Textilhögskolan i Borås.

Det är också genomgående tydligt att högskolorna ser en styrka i mångfalden av utbildningsanordnare, då den leder till dynamik i studentgruppen och motverkar likriktning. Högskolan vill inte ha strömlinjeformade studenter som följer en mall eller ett sätt att arbeta. Inte heller ser man en fördel i att preparandutbildningarna skulle ingå i högskolans eget ansvarsområde, som är fallet i andra länder. Möjligen skulle högskolorna kunna tänka sig specifika kurser av preparandtyp för att komplettera vissa brister samt skapa förutsättningar för en breddad rekrytering.

6.4 Kvalitetskriterier – bedömning och förslag

Bedömning: De fristående konst- och kulturutbildningarna som ansöker om statligt stöd bedöms utifrån i vilken utsträckning de motsvarar de innehållsliga, organisatoriska och värdeskapande kvalitetskriterier som den nya förordningen anger.

Liksom är fallet med yrkeshögskoleutbildning måste regeringen och myndigheten lämna över en stor del av ansvaret för målformuleringen till den lokala anordnaren av konst- och kulturutbildningar. Det nationella ansvaret handlar då främst om att säkerställa ett kvalitetssäkringssystem. Ett vedertaget sätt att arbeta med kvalitetssäkring är att skapa kvalitetskriterier och identifiera relevanta indikatorer. Begreppet kvalitet bör här uppfattas som ett subjektivt begrepp för vilket någon, subjektet, bestämmer vissa kvalitetskriterier. Detta innebär att prioriteringar ska bygga på kvalitetskriterier och att indikatorer ska utvecklas för att mäta i vad mån dessa kriterier uppfylls.

Myndigheten har i utredningen valt att dela in kvalitetskriterierna i tre grupper. Den första berör utbildningens innehåll och svarar mot i vilken utsträckning som utbildningen fyller sitt syfte. Den andra berör de organisatoriska förutsättningarna att skapa en bra utbildning. Det råder inga skarpa gränser mellan de två

grupperna. Detta är ett vanligt sätt att göra en uppdelning av kvalitetskriterier inte bara inom utbildningsområdet. Inom yrkeshögskolan finns också en tredje dimension som kan kopplas till mer värdegrundsmotiverade kriterier som sannolikt skulle kunna vara värdefulla att applicera även på dessa utbildningar.

För att en utbildning ska komma ifråga för statligt stöd enligt en ny förordning om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar, anser myndigheten att utbildningen ska:

- vara en viktig rekryteringsbas för högskoleutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
- tillgodose behovet av kompetens inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
- vara kulturarvsbevarande eller ha en för kulturlivet förnyande inverkan, och
- omfatta minst 20 veckor för att förklaras berättiga studerande till studiestöd enligt studiestödsförordningen (2000:655), eller
- omfatta minst 40 veckor för att beviljas statsbidrag,

Merparten av de utbildningar som är aktuella för statligt stöd inom den nya förordningen kommer att motsvara kraven i den första punkten.

Utbildningsanordnaren ska bedömas ha nödvändiga förutsättningar i ekonomiskt, organisatoriskt, juridiskt och pedagogiskt avseende för att bedriva utbildningen. Utbildningsanordnaren ska också samverka med det omgivande samhället, relevanta konstnärliga högskoleutbildningar eller branscher samt bidra till att utveckla relevant område inom kulturlivet.

Utbildningen ska omfatta minst 20 studieveckor och bedrivas som hel- eller deltidstudier på eftergymnasial nivå. Därutöver ska utbildningen ha en från samhällssynpunkt lämplig regional placering. Närmare kommentarer om den föreslagna förordningens innehåll lämnas i kap 11. Ovanstående kriterier måste uppfyllas för att en utbildning överhuvudtaget ska komma ifråga för statligt stöd i form av *studiestöd*. För att berättiga till *statsbidrag* ska utbildningen, förutom att omfatta minst 40 studieveckor, motsvara de nämnda kriterierna *i särskilt hög grad*.

I framtagandet av kvalitetskriterierna har myndigheten samarbetat med de kompletterande utbildningarnas intresseorganisation FRIKS (Fria konstnärliga och hantverksinriktade utbildningar) och ett knappt 10-tal högskolerepresentanter från konstnärliga utbildningar från Göteborgs universitet, Konstfack, Linnéuniversitetet och Lunds Tekniska Högskola.

Inför beviljande av statligt stöd prövar myndigheten bland annat utbildningsanordnarens rättskapacitet, ställer krav på organisation och ledning,

studerandeflyttande, betygskriterier, lärarkompetens och kvalitetssäkringssystem.

Den utbildningsplan som gäller för utbildningen ska bland annat innehålla uppgifter om

- utbildningens mål och inriktning samt de kurser som ingår i utbildningen,
- utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation,
- antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
- urvalsgrunder,
- hur dokumentation och arkivering av studieresultat ska ske, samt
- hur utbildningen ska kvalitetssäkras.

I utredningsarbetet har myndighetens referensgrupp föreslagit att en utbildningsanordnare måste bedriva ett aktivt och systematiskt kvalitetssäkringsarbete för att komma i fråga för statligt stöd. Referensgruppen anser att kvalitetskriterier ska bedömas i samband med en ansökan om statligt stöd och kunna värderas för att en differentiering ska bli tydlig i det fall olika nivåer av statligt stöd ska utgå.

6.4.1 Vidareutveckling av kvalitetskriterier

Myndigheten anser liksom intresseorganisationen FRIKS att en utbildning som får statligt stöd enligt den nya förordningen ska bedrivas på en nivå som motsvarar nivå fem eller sex i det europeiska ramverket för kvalifikationer för livslångt lärande, (EQF). En koppling till EQF-nivå anses vara angelägen för att markera en positiv syn på rörligheten i det europeiska utbildningssystemet.

Studerande från de förberedande konstnärliga utbildningarna söker sig i allt högre grad vidare utomlands, företrädesvis inom Europa. Utländska studenter söker sig i begränsad omfattning till svenska förberedande utbildningar, men ett visst ökat intresse kan noteras. Denna utveckling är helt i linje med EU:s arbete för ökad rörlighet och Bolognaöverenskommelsens ambitioner. Liksom i Sverige baseras antagning och urval till konstnärliga högskolor på arbetsprover och intervjuer.

För att underlätta för studerande vid svenska utbildningar att gå vidare till utbildningar i övriga Europa är det därför betydelsefullt att nivån på de svenska högskoleförberedande utbildningarna inom det konstnärliga området kan kommuniceras enligt en gemensam europeisk standard. En nivåbestämning enligt det europeiska ramverket för kvalifikationer för livslångt lärande (EQF) ger

genom sina deskriptorer dessutom en bas för det nationella kvalitetsarbetet (NQF).

Yh-myndigheten har nyligen presenterat sitt förslag till deskriptorer för en nationell referensram för kvalifikationer. Nedan presenteras de delar av ramverket som omfattar nivå fem och sex.

Nivå 5	Kunskaper (erfarenhetsbaserade och/eller teoretiska)	Färdigheter (utföra uppgifter och lösa problem)	Kompetens (förmåga att ta ansvar, att värdera och att agera självständigt och att samarbeta)
	Kan visa: Specialiserade kunskaper inom ett arbets- eller studieområde. Kunskaper om och överblick över områden gränsande till det egna arbets- eller studieområdet. Kunskaper om arbetsprocesser och kvalitetskriterier inom ett arbets- eller studieområde.	Kan: Planera, utföra samt identifiera resurser för att utföra specialiserade arbetsuppgifter. Lösa sammansatta problem inom ett arbets- eller studieområde. Kommunicera åtaganden och lösningar inom ett arbets- eller studieområde på minst ett främmande språk.	Kan: Självständigt behandla innehåll i ett arbets- eller studieområde som leder till vidare lärande och professionell utveckling, Övervaka arbets- eller studieverksamhet samt slutföra förelagda projekt.

Nivå 6	Kunskaper (erfarenhetsbaserade och/eller teoretiska)	Färdigheter (utföra uppgifter och lösa problem)	Kompetens (förmåga att ta ansvar, att värdera och att agera självständigt och att samarbeta)

Nivå 6 forts	Kan visa: Avancerade kunskaper inom arbetsområdets eller studiernas huvudområde, Insikt i områdets etablerade metoder för kunskapsutveckling, Djup kunskap inom någon del av området samt orientering i områdets aktuella forsknings/utvecklingsfrågor.	Kan: Identifiera, formulera, analysera och lösa problem samt utföra komplexa uppgifter, Kommunicera åtaganden och lösningar inom arbets- eller studieområdet i såväl nationella som internationella sammanhang.	Kan: Värdera information och metoder inom arbets- eller studieområdet med hänsyn till relevanta sociala, etiska och vetenskapliga aspekter, Tillämpa specialiserad kunskap för utveckling inom arbets- eller studieområdet Ta ansvar för ledning av individers och grupper utveckling i arbetet.
-------------------------	---	--	--

FRIKS anser att det är angeläget att infoga en referens till de europeiska nivåerna i regelverket för de fristående konst- och kulturutbildningarna. Myndigheten anser dock att det för närvarande är tillräckligt att ange i förordningen att de utbildningar som får statligt stöd enligt den nya förordningen ska bedrivas på en eftergymnasial nivå. I myndighetens fortsatta arbete med systemen NQF och EQF måste dock frågeställningarna även inbegripa de fristående konst- och kulturutbildningar som omfattas av statligt stöd.

Ytterligare krav som flera representanter för de konstnärliga högskolorna har på de förberedande utbildningarna är att dessa bör utveckla det teoretiska djupet för att nivån för att kunna gå vidare till högskolestudier ska vara tillräcklig.

Myndigheten gör bedömningen att arbetet med att skapa kvalitetskriterier för konst- och kulturutbildningar bör utvecklas tillsammans med de konstnärliga högskolorna och anordnarna.

6.5 Indikatorer för bedömning av kvalitetskriterier

Myndigheten har ett ansvar att utveckla indikatorer för de kvalitetskriterier som ska bedömas och följa upp dem över tid. I det följande beskrivs tänkbara indikatorer för de essentiella kvalitetskriterierna. Det blir sedan myndighetens

uppgift att efter samråd med berörda intressenter precisera och öppet redovisa vilka kriterier som myndigheten tillämpar. Det bör övervägas om det finns anledning att ha en särskild referensgrupp eller råd med företrädare för högskoleutbildningar, myndigheter och andra berörda intressenter även i urvalet av utbildningar. Från denna grupp kan Myndigheten för yrkeshögskolan få värdefulla synpunkter inför sina tilltänkta beslut. Samtidigt får de huvudsakliga avnämarna till viss del ansvara för att det blir kvalitativt bra utbildningar som får statsbidrag.

Kvalitetskriterierna används både för att bedöma ansökningar om att bedriva utbildning och som underlag vid tillsyn av utbildningarna.

6.5.1 Innehållskriterier

Kriterium: Högskoleförberedande

Den enskilt största gruppen av de fristående konst- och kulturutbildningarna har som sitt viktigaste syfte att förbereda de studerande att gå vidare till högre konstnärliga studier. Utbildningen ska vara efterfrågad och relevant för de konstnärliga högskoleutbildningarna. Utbildningens innehåll ska både teoretiskt och praktiskt ha den nivå och omfattning som medför att den konstnärliga högskoleutbildningen kan hålla en hög nivå på undervisningen och i sin tur bidra till att utveckla Sverige som kulturnation. Utbildningen ska bidra till individens långsiktiga möjlighet till fortsatta studier inom området.

Indikatorer på kriteriet högskoleförberedande kan vara:

- I vilken utsträckning som de studerande fullföljer utbildningen.
- I vilken grad som de studerande går vidare till högre konstnärliga studier.
- Högskolornas uppfattning om relevansen av den studerandes kompetens.
- Studerandes kunskapsresultat i relation till efterfrågade kvalifikationer.
- De studerandes uppfattning om utbildningens relevans för högre studier inom området.

Kriterium: Kompetensbehov inom det konstnärliga eller kulturella området

Inom ramen för den nya förordningen för fristående konst- och kulturutbildningar som myndigheten föreslår kommer det att finnas utbildningar som i första hand syftar till att leda till ett yrke inom kultursektorn, till exempel inom dans och teater.

Indikatorer på kriteriet kompetensbehov kan vara:

- Studerandes sysselsättning viss tid efter utbildningen.
- Studerandes lön, arbetsuppgifter och arbetsvillkor efter utbildning som anställd eller egen företagare.

- Studerandes uppfattning om utbildningens relevans för sysselsättningen.
- Arbetslivsrepresentanter inom kultursektorn bedömer de studerandes kompetens som relevant.

Kriterium: Kulturarvsbevarande och kulturarvsförnyande

Inom ramen för den nya förordningen föreslår myndigheten att även utbildningar, vars främsta syfte är att bevara eller förnya kulturarvet, ska kunna få statligt stöd. Kulturarvet är inte bara en omistlig, utan också en ofrånkomlig del av vår kulturella helhet och identitet. Det speglar samhället och människors historia i en mångfald av uttrycksformer. Kulturarvet är både det materiella och det immateriella, det skolat konstnärliga och det folkliga, det unika och det vanliga. Kulturarvet har också tydliga regionala och lokala särdrag. Det kan bevaras och förnyas inte bara genom arkiv och museer och utvalda kulturmiljöer, utan även genom utbildning. Det förutsätter dock att de studerande håller kunskapen vid liv och förmedlar den vidare. Kulturarvet är inte oföränderligt och avslutat, utan förändras ständigt samtidigt som det representerar kontinuitet, förankring och tradition.

Indikatorer på kriteriet kulturarvsbevarande kan vara:

- Utbildningen ger unik, traditionell kunskap.
- De studerande håller kunskapen vid liv genom att använda den eller förmedla den.
- Utbildningens roll som samhällsinstitution.
- Utbildningen förenar kulturarvets traditioner med nyskapande av exempelvis form, mönster, material och tekniker.
- Utbildningen har betydelse för regional utveckling.

Kriterium: Entreprenörskap

Ett annat möjligt innehållsligt kriterium skulle kunna vara att de utbildningar som ansöker om statligt stöd enligt den nya förordningen omfattas av entreprenörskap i någon omfattning. Många av de aktuella konst- och kulturutbildningarna drivs av utbildningsanordnare som inte bara är utbildningsproducenter, utan också ofta spelar en viktig roll för att utveckla hela kultursektorn lokalt och regionalt. Bland konstnärerna år 2007 fanns 8 034 personer (42 procent) som bedrev enskild näringsverksamhet. Av dessa var 3 634 kvinnor (45 procent) och 4 400 män (55 procent). Andelen kvinnor som är näringsidkare är stor inom de konstnärliga yrkesgrupperna i jämförelse med befolkningen i övrigt. Konstnärers företagande och verksamhetsinriktning mot en privat marknad har framhållits som en tänkbar lösning på yrkesgruppens utsatta position på arbetsmarknaden. Därför är det myndighetens bedömning att det är av stor vikt att utbildningen

genomsyras av ett entreprenöriellt tänkande och att den förbereder för eget företagande. Enligt de anordnare som bedriver högskoleförberedande konstnärlig utbildning, är detta ett mycket viktigt område som också högskolorna bör ta ansvar för.

Entreprenörskap handlar dock inte bara om företagande utan om företagsamhet i en vidare mening. En utbildning inom ramen för de fristående konst- och kulturutbildningarna bör vara uppbyggd så att den entreprenöriella processen främjas. Entreprenörskap är inget enskilt ämne utan kan också ses som ett förhållningssätt, som bör genomsyra utbildningen.

Indikatorer på kriteriet entreprenörskap kan vara:

- Kunskap om företagandets villkor och möjligheter
- Kreativ problemlösning och affärstänkandet i utbildningsprocessen.
- Förekomst av utbildningsmoment om villkoren för eget företagande.
- Entreprenörskap i policydokument, utbildningsplan och kursplan.
- Pedagogiska förutsättningar för kreativa processer.
- Teoretisk kunskap, färdigheter och förmågor integreras med varandra.
- Teori och praktik är tydligt kopplad till en relevant verklighet.
- Studerandes uppfattning om huruvida förutsättningar finns för problembaserat lärande, innovativ och entreprenöriellt tänkande, utrymme för att ta risker och spränga gränser.

6.5.2 Organisatoriska kriterier

De organisatoriska kriterierna anger myndighetens bedömning av vilka förutsättningar som krävs för att genomföra konst- och kulturutbildningarna med hög kvalitet. Utbildningsanordnaren ska bedömas ha nödvändiga förutsättningar i ekonomiskt, organisatoriskt, juridiskt och pedagogiskt avseende för att bedriva utbildningen.

Kriterium: Kompetent personal

Undervisande och handledande personal har den kompetens som krävs. Den undervisande och handledande personalen ska visa både pedagogisk skicklighet och gedigen ämnes- och yrkeskunskap. Pedagogisk skicklighet och yrkeskunskap kan uppnås på flera sätt. Inom de fristående konst- och kulturutbildningarna bör det inte ställas krav på en formell pedagogisk utbildning. Däremot kan utbildning och kompetensutveckling antas verka kvalitetshöjande på utbildningen. Utbildningsanordnaren bör följa en policy för kompetensutveckling av personalen. Den ansvariga utbildningsanordnaren ska ha en utsedd person, som leder det dagliga arbetet och utvecklingen av verksamheten och som innehar kompetens för detta. Om utbildningsanordnaren driver flera utbildningar ska det finnas en ansvarig person för varje utbildning.

Utbildningsanordnaren ska ha en ansvarig ledningsgrupp eller styrelse. Ledningsgruppens sammansättning och förankring hos utbildningens intressenter kan också bidra till god kvalitet. Ledningsgruppen har dessutom en viktig uppgift att fylla när det gäller utveckling och kvalitetssäkring av utbildningen.

Indikatorer för kriteriet kompetent personal kan vara:

- Andel studerande som är nöjda med undervisningen eller handledningen.
- Omfattningen av det pedagogiska utvecklingsarbetet.
- Studerandes progression i kunskande.
- Andel undervisande och handledande personal med formell pedagogisk och relevant ämnesteorietisk utbildning.
- Andelen undervisande och handledande personal med dokumenterad kunskap om och erfarenhet från det aktuella området.
- Aktualitet i den undervisande och handledande personalens yrkeskunskaper.
- Yrkeserfarenhetens längd hos den undervisande och handledande personalen där det är relevant.
- Personalens förmåga att utvärdera och kritiskt granska verksamheten.

Kriterium: Tillräckliga resurser

Utbildningen erbjuder lämpliga och tillräckliga resurser för lärande.

Behovet av resurser måste bedömas utifrån utbildningens specifika mål. Det kan handla om tillgång till ändamålsenliga lokaler, för utbildningen adekvat utrustning, läromedel med mera. Stödet till de studerande är utformat med utgångspunkt i deras behov.

Kriteriet är utformat under förutsättningen att anordnaren, givet ett begränsat statligt bidrag och en skälig studerandeavgift, använder och fördelar befintliga resurser optimalt.

Indikatorer för kriteriet tillräckliga resurser kan vara:

- De studerandes uppfattning av om ändamålsenliga resurser finns.
- Personalens uppfattning av om ändamålsenliga resurser finns.
- Förekomsten av ändamålsenliga lokaler, utrustning, läromedel.
- Den utsträckning i vilken utbildningsanordnaren samverkar med andra aktörer för att uppnå en god resursanvändning.

Kriterium: Studerandeflytande

Ett mycket viktigt krav för att få statligt stöd enligt förordningen för de kompletterande utbildningarna har varit utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och aktning för

varje människas egenvärde. Den som verkar inom utbildningen ska främja elevinflytande och aktivt motverka kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden.

I myndighetens förslag till ny förordning för fristående konst- och kulturutbildningar kvarstår dessa krav. Dessutom anges att de studerande ska ges möjlighet till insyn i verksamheten och tillfälle att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

Indikatorer på kriteriet studerandeflytande kan vara:

- De studerande ges möjlighet att påverka utbildningens innehåll.
- Det finns resurser för studerandedemokratiskt arbete.
- De studerande har formellt inflytande i utbildningsanordnarens ledningsgrupp.

Kriterium: Rättssäkerhet

Utbildningen bedrivs i enlighet med gällande förordning. Anordnarens beslut avseende den studerande är konsekventa, transparenta och väl dokumenterade, särskilt när det gäller bedömning av behörighet, urval och betygssättning.

Indikatorer på kriteriet rättssäkerhet kan vara:

- Krav på särskilda förkunskaper och urvalskriterier är relevanta i förhållande till utbildningens inriktning.
- Betygskriterierna är tydliga.
- Förekomst av dokumentation av antagningsprocessen.

Kriterium: Samverkan

Utbildningsanordnaren samverkar med det omgivande samhället, relevanta konstnärliga högskoleutbildningar och branscher samt bidrar till att utveckla kultursektorn. Utbildningens innehåll och utformning skapas i samverkan med dessa aktörer. Vilka aktörer och perspektiv som bör ha ett inflytande över utbildningen varierar beroende på utbildningens syften och mål. En lokal och regional förankring är viktig liksom eventuell samverkan med internationella aktörer. Syftet med att ha flera samverkansparter är att få olika infallsvinklar på utbildningen. Varje aktör ska bidra med kunskaper inom sitt område.

Indikatorer för kriteriet samverkan kan vara:

- Formerna för samverkan är dokumenterade.
- Aktörernas upplevda inflytande över innehåll och utformning.
- Aktörernas engagemang i utbildningens planering och genomförande.
- Förekomst av olika aktiviteter som exempelvis öppna föreläsningar, utställningar, debatt och dialog lokalt och regionalt.

6.5.3 Värdegrundsmotiverade kriterier

Myndigheten för yrkeshögskolan använder sig av en tredje grupp kriterier för yrkeshögskoleutbildning som även skulle kunna övervägas för de fristående konst- och kulturutbildningarna.

Kriterium: Jämställdhet

Verksamheten är utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Utbildningarna ska bidra till att bryta traditionella, könsbundna utbildnings- och yrkesval. Utbildningarna ska ha ett uttalat genusperspektiv och jämställdhet ska genomgående finnas med i arbetet med kvalitetssäkring av utbildningen.

Indikatorer på kriteriet jämställdhet kan vara:

- Utbildningen erbjuder lika möjligheter oavsett kön, socioekonomisk och etnisk eller kulturell tillhörighet.
- I vilken utsträckning som kvinnor/män/olika samhällsgrupper söker sig till utbildningen.
- Jämställdhets- och mångfaldsperspektiv återspeglas tematiskt i projekt och produktioner inom utbildningen.
- Marknadsförings- och rekryteringsinsatser avseende utbildningen präglas av ett jämställdhetsperspektiv.
- Det finns riktade insatser till underrepresenterat kön eller underrepresenterade socioekonomiska eller etniska grupper.
- Utbildningsanordnaren har en jämställdhetspolicy för sin verksamhet.
- Det finns både manliga och kvinnliga förebilder i utbildningen.

Kriterium: Hållbar utveckling

Hållbar utveckling brukar definieras som en utveckling som "*tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov*", (Brundtlandrapporten). Detta kan också förklaras med att målet är att förbättra levnadsstandarden för oss människor samtidigt som man ska se till att kommande generationer ska få chansen att ha det lika bra.

Hållbar utveckling består av tre delar:

- Ekologisk hållbarhet, som handlar om att långsiktigt bevara vattnens, jordens och ekosystemens produktionsförmåga och att minska påverkan på naturen och människans hälsa.
- Social hållbarhet, som handlar om att bygga ett långsiktigt stabilt och dynamiskt samhälle där grundläggande mänskliga behov uppfylls.
- Ekonomisk hållbarhet, som handlar om att hushålla med mänskliga och materiella resurser på lång sikt.

För de fristående konst- och kulturutbildningarna kan detta innebära att de genomsyras av hållbar utveckling som förhållningsätt. Studerande ska ges möjlighet att, inom det aktuella ämnes- och yrkesområdet, tillgodogöra sig kunskap som främjar en hållbar utveckling med hänsyn till miljö, ekonomisk och social välfärd.

Indikatorer på kriteriet hållbar utveckling kan vara:

- Hållbar utveckling ingår i kursplaner.
- Utbildningen värnar om och hushållar med de medel som står till förfogande.
- Utbildningsanordnaren utvecklar kunskap om hur hållbar utveckling kan främjas i utbildningspraktiken.
- Studerandes kunskaper om möjliga miljörisker och miljökonsekvenser inom yrkesområdet.
- Studerandes kunskaper om övriga möjligheter att inom yrkesområdet bidra till hållbar utveckling.

6.6 Kvalitetssäkring av utbildningar

Enligt regeringsdirektivet ska myndigheten lämna förslag på hur utbildningar utanför yrkeshögskolan ska kvalitetssäkras. I detta avsnitt beskriver myndigheten olika förslag på innehåll i den nya förordningen som regeringen bör ta ställning till.

Med kvalitetssäkring och uppföljning menas en fortlöpande och systematisk insamling av information som beskriver den verksamhet man har ett ansvar för. Denna information bygger oftast på kvantitativa data, men kan också vara av kvalitativ karaktär. De data som samlas in ska beskriva verksamheten utifrån dess mål och kvalitetskriterier. Uppföljningens syfte är att visa om – och i vilken grad – målen och kvalitetskriterierna har blivit uppfyllda.

6.6.1 Tillsyn

Förslag: I förordningen för fristående konst- och kulturutbildningar ska införas att den utbildning som berättigar till statligt stöd omfattas av ansvarig myndighets tillsyn. I det fall det krävs särskilda kunskaper och erfarenheter för att kunna utöva tillsyn ska myndigheten begära hjälp av andra myndigheter.

Myndigheten anser inte att det ska finnas möjlighet att enbart få statligt stöd i form av tillsyn inom ramen för den nya förordningen. Idag är det endast ett fåtal konstutbildningar inom de kompletterande utbildningarna som står under statlig tillsyn utan någon annan form av statligt stöd.

Myndigheten för yrkeshögskolan ansvarar för tillsynen. Det är generellt sett angeläget att myndigheten bygger upp en kompetens för att utföra omvärldsanalys, handlägga ansökningar om statligt stöd och utöva tillsyn av denna typ av utbildningar som till sin karaktär är mycket olik yrkeshögskoleutbildning. Myndigheten överväger att knyta till sig en referensgrupp med expertis från relevanta myndigheter och organisationer. I författningsförslagen har myndigheten också valt att ta med lydelsen i yrkeshögskoleförordningen - att i det fall det krävs särskilda kunskaper och erfarenheter för att kunna utöva tillsyn - ska myndigheten begära hjälp av andra myndigheter.

Tillsyn är statens instrument att säkerställa att lagar, förordningar och föreskrifter följs av dem som omfattas av regelverket. Begreppet tolkas dock delvis olika av statliga myndigheter. Ett gemensamt kriterium är att tillsyn ska leda till ett myndighetsbeslut där tillsynsmyndigheten konstaterar om tillsynsobjektet följer gällande regelverk eller inte.

Enligt regeringens skrivelse 2009/10:79 bör begreppet tillsyn *"främst användas för verksamhet som avser självständig granskning för att kontrollera om tillsynsobjekt uppfyller krav som följer av lagar och andra bindande föreskrifter och vid behov kan leda till beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse av den objektsansvarige"*.

Definitionens syfte är i första hand att markera tillsynens kontrollerande uppgift och skilja den från annan verksamhet, som ibland kombineras med tillsyn, till exempel rådgivning och utvecklingsstöd. För att tillsyn ska kunna genomföras krävs att regelverket är så tydligt att det inte lämnar utrymme för tolkning. Inom utbildningssektorn har regelverket ofta även en normgivande roll för att så tydligt som möjligt formulera statens kvalitetsmål för verksamheten. Detta komplicerar dock användningen av tillsynsinstrumentet. Exempel på detta är författningstexter av typ att "utbildningen ska bedrivas med god kvalitet", ha skapats i "samverkan med högskoleförberedande konstnärliga utbildningar", "studerande ska ha rätt att utöva inflytande över utbildningen" och "utbildningsanordnaren ska samverka med relevanta aktörer i kultursektorn".

Eftersom det explicita tillsynsinstrumentet bara kan fastslå vad som bryter mot ett regelverk och vad som inte gör det, behövs en metodik för en rättssäker och likvärdig bedömning som har sitt ursprung i det gällande regelverket. För att lösa detta har myndigheten byggt upp sin verksamhet för en tillsyn som är integrerad

med kvalitetsgranskning som en del i myndighetsutövningen gentemot tillsynsobjekten. Här görs kvalitetsbedömningarna utifrån en komparativ skala som då bättre kan beskriva graden av måluppfyllelse och därmed också graden av möjlig kvalitetsförbättring.

Regeringen anger också i sin skrivelse (2009/10:79) att *"tillsynsorgan bör ha rätt att av den objektsansvarige få del av de upplysningar eller handlingar som behövs för tillsynen. Tillsynsorgan bör ha tillträdesrätt till alla utrymmen som används i den tillsynspliktiga verksamheten"*. Utbildningsanordnaren är skyldig att tillhandahålla det material som myndigheten efterfrågar.

Myndigheten tillämpar i hög grad denna syn på vad tillsynsobjektet måste tillhandahålla. Myndigheten har i sitt arbete funnit att metoder som inledande tillsyn, som syftar till att tidigt i en utbildnings livscykel fokusera på eventuella problem, och regelbunden tillsyn inför den tidpunkt då en utbildnings livscykel är till ända och det är dags att ansöka om eventuellt fortsatt statligt stöd, har visat sig värdefulla. Erfarenheten visar entydigt på vikten av att tillsynsmyndigheter gör fysiska besök på de utbildningar som ligger inom deras ansvarsområden. Inte minst ger denna typ av besök möjlighet till en nära dialog mellan myndigheten och den som blir granskad. Detta ger legitimitet till både granskningsprocessen och dess resultat. Vid besöken får också den granskande myndigheten tillfälle att träffa, förutom utbildningsanordnaren även undervisande personal, studerande och representanter för samverkande organisationer, företag eller myndigheter.

Det är viktigt att betona att den kvalitetsgranskande verksamhet som myndigheten bedriver inte bara syftar till att identifiera och åtgärda brister. Även verksamheter som bedrivs med god kvalitet får detta bekräftat av sin tillsynsmyndighet. Hittills har myndigheten goda erfarenheter av arbetssättet och avser att utveckla det när det gäller tillsyn av de fristående konst- och kulturutbildningarna.

6.6.2 Transparens

Tillsynen för de fristående konst- och kulturutbildningarna bör, precis som inom yrkeshögskolan och inom högskole- och skolområdet, fokusera på rättssäkerhet för de studerande. Myndigheten har en god beredskap för att hantera anmälningar om brister i utbildningar. Nyligen har det blivit möjligt att anmäla brister i utbildningar som Yh-myndigheten ansvarar för direkt via myndighetens webbplats. Myndigheten avser också att publicera resultatet av genomförda tillsyner på sin webbplats.

Transparens är även en viktig faktor i samband med bedömning av en ansökan om att en utbildning ska få statligt stöd. Detta gäller i synnerhet om nivån på det

statliga stödet ska komma att differentieras på så sätt att de utbildningar som i högst grad uppfyller kvalitetskraven får ett högre statsbidrag.

6.6.3 Uppföljning

Förslag: Huvudmannen för en fristående konst- och kulturutbildning är skyldig att för uppföljning och utvärdering lämna uppgifter om sin utbildningsverksamhet. Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighetens omfattning.

Studerande på fristående konst- och kulturutbildningar ska omfattas av myndighetens studiedokumentationssystem.

Myndighetens förslag innebär ingen skillnad i jämförelse med de regler som gäller för de kompletterande utbildningarna.

Yh-myndigheten har ansvar för att bygga upp ett system för studiedokumentation för att bland annat dokumentera de studerandes resultat på individnivå. För närvarande omfattar uppdraget enbart dem som går en Yh-utbildning. Myndigheten anser dock att även de som i framtiden studerar på en fristående konst- och kulturutbildning som får statligt stöd bör omfattas av ett studiedokumentationssystem.

6.6.4 Effektoppföljning

De fristående konst- och kulturutbildningarna kommer att behöva följa upp i vilken utsträckning de studerande går vidare till högskolestudier inom relevant område eller arbetar inom kultursektorn. I samarbete med utbildningsanordnarna behöver myndigheten också utarbeta system för att följa upp de studerandes vidare studier på högskolenivå inom relevanta ämnen eller deras etablering i kultursektorn samt bedömningar av hur väl de kompetenser som de studerande erhållit överensstämmer med avnämarnas behov.

Det är enbart möjligt att mäta vilken effekt en utbildning har haft i samhället efter utbildningens genomförande.

6.6.5 Systematiskt kvalitetsarbete

Ett systematiskt kvalitetsarbete ska vara en förutsättning för att få anordna en fristående konst- och kulturutbildning med statligt stöd. Graden av det statliga stödet bör bestämmas utifrån i vilken utsträckning en utbildning uppfyller de fastställda kvalitetskriterierna. Utbildningsanordnarens eget arbete med kvalitetssäkring har betydelse genom att det initierar systematiska utvärderingsprocesser, som syftar till att identifiera brister i verksamheten,

analysera orsakerna till bristerna och därefter vidta lämpliga åtgärder för att lösa dem. Det ger även insyn som underlättar för staten – och samverkande aktörer och intressenter – att bedöma kvaliteten i verksamheten.

Bedömningar av hur anordnare arbetar med kvalitetssäkring av utbildningarna är en viktig del i myndighetens fortlöpande granskning av verksamheten.

6.6.6 Sanktioner

Förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan får besluta att statsbidrag helt eller delvis ska hållas inne i väntan på rättelse om villkoren för statligt stöd i väsentlig mån har åsidosatts. Myndigheten får besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett statsbidrag, om någon bestämmelse eller villkor i väsentlig mån har åsidosatts.

Myndigheten får återkalla ett beslut om statligt stöd om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren inte iakttar sina skyldigheter.

Villkoren för de fristående konst- och kulturutbildningarna är inte permanenta. Alla utbildningar har en tillfällig karaktär i så måtto att det i hög grad är avnämarna som ska efterfråga de kvalifikationer som utbildningen syftar till att ge. För de kulturarvsutbildningar som får statligt stöd enligt den nya förordningen kommer sannolikt den huvudsakliga avnämaren att vara samhället i sig. Det finns anledning att anta att dynamiken i samband med en ansökningsomgång för konst- och kulturutbildningar kommer att vara begränsad. Det är dock viktigt att påpeka att utfasning av en utbildning kan ske på grund av att avnämare inte längre efterfrågar den. Detta ska inte betraktas som en sanktion.

Idag får Myndigheten för yrkeshögskolan enligt gällande förordning (2000:521) besluta att statligt stöd enligt förordningen ska upphöra, om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller huvudmannen inte iakttar sina skyldigheter enligt denna förordning. Det statliga stödet kan bara återkallas om bristerna inte avhjälpes efter påpekande för utbildningsanordnaren.

Myndigheten för yrkeshögskolan anser att samma befogenheter som tillkommer myndigheten enligt yrkeshögskoleförordningen bör gälla i fråga om fristående konst- och kulturutbildningar. På sätt som närmare beskrivs i kapitel 12 bör därför myndigheten ges rätt att såväl innehålla utbetalningar av statsbidrag som rätt att återkräva redan utbetalade medel. Därtill bör även finnas en möjlighet att återkalla ett beslut om statligt stöd. Hänsyn måste tas till de studerande i pågående utbildning, men sanktionsmöjligheterna är viktiga medel för myndigheten gentemot anordnare som i väsentlig mån bryter mot regler och villkor.

6.6.7 Överklagande

Förslag: Enbart beslut om innehållande av statsbidrag enligt förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar ska kunna överklagas.

Myndigheten anser att ordningen för överklagande bör vara på samma sätt som motsvarande regel i yrkeshögskoleförordningen. Det betyder att det bara är beslut om innehållande av statsbidrag ska kunna överklagas. Detta är dock en förändring i förhållande till den nu gällande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar, som anger att beslut om statlig tillsyn går att överklaga. Detta är inte aktuellt, då myndigheten föreslår att statligt stöd enbart i form av tillsyn inte ska finnas inom ramen för den nya förordningen för fristående konst- och kulturutbildningar.

7 Studiestöd

7.1 Bakgrund

I utredningens direktiv ingår att föreslå kriterier för studiestöd för utbildningar som står utanför yrkeshögskolan, att bedöma principer för hur dessa utbildningar ska berättiga till studiestöd enligt avdelning A eller B och kartlägga vilka utbildningar som idag berättigar till studiestöd samt se över om de uppfyller kriterier för rätt studiestöd samt bedöma behovet av antalet årsplatser.

Regeringens utgångspunkt är att de utbildningar som kan bedrivas inom yrkeshögskolans regelverk bör berättiga till studiestöd enligt avdelning B1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655). Regeringen anger också i direktivet att studier på högskoleförberedande konstnärliga utbildningar inte ska berättiga till avskrivning av studielån vid fortsatta studier på eftergymnasial nivå – däremot ge rätt till studiemedel före 20 års ålder.

I bilagan till studiestödsförordningen finns en förteckning över de läroanstalter och utbildningar som berättigar till studiestöd.

Bilagan är indelad i två huvudavdelningar, avdelning A och avdelning B. Utbildningarna i avdelning A definieras som grundläggande eller gymnasiala och utbildningarna i avdelning B som eftergymnasiala. Vidare finns underavdelningarna A1, A2, A3, B1 och B2. Villkoren för stöd skiljer sig åt mellan avdelningarna, till exempel vad gäller åldersgräns, antal veckor med studiemedel och avskrivningsmöjligheter.

- **Åldersgräns.** En person kan få studiemedel för utbildning i avdelning A1 och A2, det vill säga på grundläggande eller gymnasial nivå från och med det andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år. Innan dess kan studiehjälp lämnas för utbildning i avdelning A1 och A2. För

utbildning i avdelning A3, B1 och B2 finns ingen nedre åldersgräns för rätt till studiemedel.

- **Antal veckor med studiemedel.** En person som sedan tidigare har en avslutad gymnasial utbildning kan få studiemedel i 80 veckor för utbildning i avdelning A. För utbildning i avdelning B kan studiemedel lämnas för 240 veckor.
- **Avskrivning.** Studier vid utbildningar under avdelning A1 och A3 kan ge rätt till avskrivning av studielån under förutsättning att individen studerar vidare på högskola eller universitet.

De förslag som myndigheten för fram i utredningen ska rymmas inom de anslagsramar som de kompletterande utbildningarna hade 2009 och antalet platser för studiestöd får inte överstiga befintligt antal (4 061 platser varav 1 006 B1 och 3 055 A2). För närvarande finns 2 992 studiestödsplatser inom avdelning A2 beslutade och 1 001 studiestödsplatser i avdelning B1.

Med tiden har flertalet av de kompletterande utbildningarna utvecklats till att bli eftergymnasiala. Ändå har merparten av studiestödsplatserna varit avsedda för gymnasiala utbildningar inom avdelning A2.

Särskilt bland dem som anordnar högskoleförberedande konstnärliga utbildningar har det varit mycket besvärligt att låna enligt avdelning A2 inte har varit möjligt att få förrän från och med 20 års ålder. Detta då dessa utbildningar främst har riktat sig till dem som efter gymnasieutbildningen efterfrågat en utbildning som gör det möjligt att få tillträde till högskoleutbildning inom det konstnärliga området.

Inriktningen mot fler eftergymnasiala utbildningar har således medfört att det stora antalet studiestödsplatser inom avdelningen A2 inte motsvarat det verkliga behovet av platser.

Utredningen om yrkeshögskolan (SOU: 2008:29) föreslog att de konstnärliga utbildningarna av högskoleförberedande karaktär skulle omfattas av studiestöd enligt avdelning A3. Den så kallade basårsutbildningen vid universitet och högskolor berättigar till studiestöd enligt avdelning A3. Det innebär att utbildningen är definierad som gymnasial men berättigar till studiemedel även före 20 års ålder, till skillnad från annan utbildning på gymnasial nivå. Lånen ger även möjlighet till avskrivning. Utredaren ansåg att utbildningsformerna basårsutbildning respektive förberedande konstnärlig utbildning har principiellt olika karaktär men att individernas situation i högsta grad är jämförbar.

7.2 Förslag avseende studiestöd

7.2.1 Kriterier för studiestöd – fristående konst- och kulturutbildningar

Förslag: De fristående konst- och kulturutbildningar, som i första hand är högskoleförberedande, bör omfattas av studiestöd enligt en ny avdelning (A4) i studiestödsförordningen (2000:655). Regeringen bör besluta att statligt stöd enligt den nya förordningen bör omfatta minst 1 892 studiestödsplatser inom avdelning A4.

Utbildningar som leder till ett yrke i konst- och kultursektorn eller som bevarar eller förnyar kulturarvet bör omfattas av studiestöd enligt avdelning B1. Regeringen bör besluta att statligt stöd enligt den nya förordningen bör omfatta minst 571 platser.

Myndigheten föreslår att de grundläggande kriterierna för att en fristående konst- och kulturutbildning ska berättiga till studiestöd är följande:

Utbildningen ska

- vara en viktig rekryteringsbas för högskoleutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
- tillgodose behovet av kompetens inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
- vara kulturarvsbevarande eller ha en för kulturarvet förnyande inverkan.
- Utbildningsanordnaren ska samverka med det omgivande samhället, relevanta konstnärliga högskoleutbildningar och branscher samt bidra till att utveckla kultursektorn.

Utbildningen ska omfatta minst 20 studieveckor och bedrivas som hel- eller deltidstudier på eftergymnasial nivå. Därutöver ska utbildningen ha en från samhällssynpunkt lämplig regional placering.

Utbildningsanordnaren ska bedömas ha nödvändiga förutsättningar i ekonomiskt, organisatoriskt, juridiskt och pedagogiskt avseende för att bedriva utbildningen. Utbildningsanordnaren ska också samverka med det omgivande samhället, relevanta konstnärliga högskoleutbildningar och branscher samt bidra till att utveckla kultursektorn.

Som beskrivs i kapitel 6.2 menar myndigheten att det vid prövningen av om en utbildning ska berättiga till statligt stöd i form av statsbidrag enligt den nya förordningen ska beaktas om utbildningen *i särskilt hög grad* motsvarar ovan nämnda kriterier. Utöver detta föreslås att utbildningen ska omfatta minst 40 veckors heltidsstudier.

Enligt regeringens utgångspunkt ska högskoleförberedande konstnärliga utbildningar omfattas av rätt till studiestöd som maximalt omfattar 80

studieveckor. Studiestödet kan erhållas före 20 års ålder och ska inte vara möjligt att skriva av. Någon sådan avdelning finns inte inom studiestödsförordningen idag. Det betyder att en ny avdelning skapas - kallad A4 - med ovanstående kriterier. Utbildningar inom den nya avdelningen A4 ger inte rätt till studiehjälp utan enbart studiemedel.

För anordnare och studerande i utbildningar som är klart högskoleförberedande är detta en förbättring då studiemedel kommer att kunna lämnas före 20 års ålder, vilket inte har varit möjligt tidigare. Det innebär också att en studerande som går på denna typ av utbildning inte behöver förbruka de studiemedelsveckor som han eller hon har rätt till för studier på högskolan. Det faktum att konststuderande på detta sätt kan få studiemedel för ytterligare två års studier på en utbildning som till sin karaktär kan betecknas som eftergymnasial, kan möjligen uppfattas som orättvist. Då 1-2 års konstnärliga studier på konstupbildning i princip är ett krav för att gå vidare till högskolan, bedömer myndigheten det dock som högst rimligt att utbildningarna ska berättiga till stöd enligt avdelning A. Det är också myndighetens bedömning att 80 studieveckor är en adekvat omfattning, då inte någon av de högskoleförberedande konstnärliga utbildningarna som berättigar till studiestöd eller statsbidrag överstiger två års studietid.

Centrala Studiestödsnämnden beräknar att utvecklingskostnaderna för att införa en ny avdelning i studiestödsförordningen uppgår till cirka 2,8 miljoner kronor.

Med nuvarande volym är det Yh-myndighetens bedömning att 1 892 studiestödsplatser bör omfattas av avdelning A4. För närvarande bedömer myndigheten att detta gäller 76 utbildningar, vars främsta syfte är att förbereda för nästa nivå inom högskolan.

Idag finns 2 980 studiestödsplatser i avdelning A2 fördelade inom de kompletterande utbildningarna av den totala ramen på 3 055 platser. Av dessa bör 2 058 platser fördelas inom ramen för den nya förordningen för fristående konst- och kulturutbildningar, varav 1 892 platser fördelas i avdelning A4. Resterande del (166 platser) bör övergå till B1 inom ramen för den nya förordningen.

Myndigheten bedömer att ett mindre antal utbildningar, vars syfte är att i första hand leda till ett yrke inom det konstnärliga eller kulturella området, finns inom den grupp som bör söka till den nya förordningen. Detta handlar i huvudsak om utbildningar vars syfte i myndighetens kartläggning har angetts vara att tjäna som yrkesutbildning, men där arbetsmarknaden inom kultursektorn är begränsad. Det skulle sannolikt passa bättre att dessa utbildningar får statligt stöd inom den nya förordningen. För närvarande uppgår dessa utbildningar (16 st) till 463 studiestödsplatser. Utbildningarna leder till en tydlig yrkesroll och det är inte i första hand meningen att de studerande ska gå vidare till högre studier. Dessa utbildningar bör omfattas av studiestöd enligt avdelning B1.

Sju utbildningar kan betraktas som kulturarvsbevarande varav tre omfattas av studiestöd, vilket motsvaras av 108 årsplatser. Förutsättningarna för de studerande vid de kulturarvsbevarande utbildningarna skiljer sig från de högskoleförberedande utbildningarna och de utbildningar som leder till ett konstnärligt yrke. De kulturarvsbevarande utbildningarna syftar inte till högre studier utan för den enskilde handlar det främst om att förkovra sig inom ett speciellt område. De kulturarvsbevarande utbildningarna definieras främst som eftergymnasiala och bör därför berättiga till stöd enligt avdelning B1.

Sammanfattningsvis bör studiestödet fördelas inom ramen för förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar enligt följande:

A4 – 1892 platser och

B1 – 571 platser.

Det är viktigt att tillägga att dessa beräkningar bygger på den fördelning av studiestödsplatser som är aktuell i dagsläget. Efter en genomförd ansökningsomgång för kompletterande utbildningar under 2010 och nya beslut som är aktuella från 2011 kan fördelningen förändras något.

7.3 Kriterier för studiestöd för utbildningar som inordnas i yrkeshögskolan

7.3.1 Bakgrund

Samtliga utbildningar som ingår i yrkeshögskolan omfattas av studiestöd enligt avdelning B1 i studiestödsförordningen. För närvarande finns ingen övre gräns beslutad för hur många studiestödsplatser yrkeshögskolan får omfatta.

7.3.2 Kriterier för studiestöd

Bedömning: De kompletterade utbildningar som kommer att ingå i yrkeshögskolan omfattas av studiestöd enligt avdelning B1 i studiestödsförordningen.

De kompletterande utbildningar som är yrkesutbildningar och som kan ingå i yrkeshögskolan måste uppfylla samtliga kvalitetskriterier och kriterier för rätt till studiestöd som gäller i yrkeshögskolan.

Samtliga yrkesutbildningar som har sitt ursprung i de kompletterande utbildningarna och som i framtiden kan ingå i yrkeshögskolan är eftergymnasiala.

Alla utbildningar som idag ingår i yrkeshögskolan berättigar till studiestöd enligt avdelning B1. Som tidigare nämnts, finns inte någon övre gräns för hur många studiemedelsplatser yrkeshögskolan ska ha. Myndighetens bedömning är att alla utbildningar som kan komma ingå i yrkeshögskolans regelverk även fortsättningsvis omfattas av avdelning B1.

7.3.3 Volym

Förslag: Regeringen bör besluta att kompletterande utbildningar som inordnas i yrkeshögskolan bör omfatta minst 1375 studiestödsplatser enligt avdelning B1 i studiestödsförordningen.

Myndigheten gör bedömningen att det är 75 utbildningar inom de kompletterande utbildningarna som berättigar till studiestöd och som bör överföras till yrkeshögskolan. Här ingår även flygutbildningar som beskrivs utförligare i kapitel 9. Totalt motsvarar utbildningarna (inklusive flygutbildningar) 1 375 studiestödsplatser i avdelning B1.

Samtliga utbildningar är eftergymnasiala och bör berättiga till avdelning B1 i studiestödsförordningen.

7.3.4 Totala beräkningar och kostnader för studiestöd

Sammanfattningsvis fördelar sig antalet studiestödsplatser i de kompletterande utbildningarna för närvarande till 3 055 (2 980 fördelade i beslut) platser inom avdelning A2 och 1 006 (1 001 fördelade i beslut) platser inom avdelning B1. De förslag som myndigheten för fram i utredningen gör att den framtida fördelningen bör se ut som följer:

- minst 1 946 platser enligt avdelning B1, varav minst 571 platser som fördelas inom ramen för förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar,
- minst 1 892 platser enligt avdelning A4.

Myndighetens beräkningar, som grundar sig på läsåret 2009/10, visar att omkring 200 studerande i de kompletterande utbildningarna inom avdelning A2 var under 20 år och utnyttjade möjligheten att erhålla studiehjälp och i viss utsträckning även inackorderingstillägg. Avdelningen A4 kommer att omfatta ett studiebidrag som är högre än nivån på studiehjälpen. Avdelningen kommer dock inte erbjuda möjligheten att få inackorderingstillägg. Differensen mellan det högre studiebidraget i avdelning A4 och studiehjälp och inackorderingstillägg gör ändå att kostnaderna för staten beräknas öka med cirka tre miljoner kronor per läsår. Siffran baseras på antagandet att samtliga studerande som idag har studiehjälp i stället kommer att få studiemedel.

De utbildningar som myndigheten bedömer vara gymnasiala motsvarar 183 studiestödsplatser inom avdelning A2. Kostnaderna för studiestöd för dessa studerande uppgår idag till cirka 6 miljoner kronor per år. Dessa studerande övergår inte till yrkeshögskolan och är således inte inkluderade i den framtida studiemedelsramen. Den totala kostnaden för studiemedel inom yrkeshögskolan respektive för de fristående konst- och kulturutbildningarna kommer därmed, enligt myndighetens beräkningar, inte att överstiga nuvarande nivå.

8 Statlig tillsyn

8.1 Att stå under statlig tillsyn – en bakgrund

Riksdagen beslutade genom en ändring i mervärdesskattelagen (1994:200) att - som en anpassning till bestämmelser inom EU – införa mervärdesskatt inom utbildningsområdet från och med den 1 januari 1997. Undantag från denna skyldighet gäller sedan dess dels för sådan grundskole-, gymnasie- eller högskoleutbildning som anordnas av det allmänna eller av en av det allmänna för utbildningen erkänd utbildningsanordnare, dels för sådan utbildning som enligt studiestödslagen (1973:349) berättigar eleven till studiestöd. För de utbildningar som *inte* uppfyller något av dessa kriterier är mervärdesskatten 25 procent.

Skatteutskottet framhöll vid tillfället att vissa icke önskvärda effekter av beslutet skulle kunna uppstå. Främst gällde det yrkesutbildning hos vissa fristående skolor som inte redan godkänts som kompletterande skolor och där utbildningskostnaderna finansierades av eleverna själva. Skatteutskottet ansåg, i likhet med utbildningsutskottet, att vissa av dessa utbildningar skulle kunna undantas från mervärdesskatt genom att ställas under statlig tillsyn. I avvaktan på att en ny förordning för kompletterande utbildningar skulle träda i kraft skulle regeringen skyndsamt och med generös tillämpning av gällande bestämmelser pröva ansökningar från skolor som vill få statlig tillsyn.

När propositionen som behandlar de kompletterande utbildningarna (*Vissa skolfrågor m m*, prop. 1998/99:110) sedan kom, angavs att mervärdesskatten på utbildning har medfört ett behov av att ställa fler utbildningar under statlig tillsyn, bl.a. av konkurrensskäl. I momslagstiftningen används terminologin att en utbildning är *erkänd av det allmänna*.

Förutom formella krav på undervisningstid och kompetenta lärare samt att skolan följer vissa angivna bestämmelser i förordningen, ansåg regeringen att en utbildnings samhällsnytta också skulle provas i samband med bedömningen.

Regeringen ansåg också att det skulle föreligga ett behov av ytterligare utbildningar inom just detta område och att detta behov inte kunde tillgodoses inom det offentliga utbildningsväsendet.

I utredningen *Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring*, (SOU 2008:29) föreslogs att någon stödform motsvarande nuvarande "statlig tillsyn" inte skulle finnas kvar. Utredaren ansåg att kraven för att omfattas av det nya systemet som skulle omfatta de kompletterande utbildningarna skulle vara högre än de som gäller för att ställas under statlig tillsyn. Dessutom föreslogs att samtliga utbildningar inom det nya systemet skulle berättiga till statligt studiestöd, varför stödformen enbart statlig tillsyn inte var aktuell. De fåtal remissinstanser som kommenterade förslaget delade utredarens uppfattning. I regeringens proposition om yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68) angavs att sammantaget var underlaget från Yh-utredningen inte tillräckligt tydligt med avseende på vilka konsekvenser förslagen skulle kunna få för anordnaren av eller studeranden i en kompletterande utbildning. Regeringen konstaterade då att nuvarande reglering av de kompletterande utbildningarna bör bestå för att senare låta närmare utreda förslagets konsekvenser.

8.2 Tillsyn – nulägesbeskrivning

En grundförutsättning för statligt stöd är att utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja aktning för varje människas egenvärde och respekt för vår gemensamma miljö. Den som verkar inom utbildningen ska särskilt främja jämställdhet mellan könen, främja elevinflytande, aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden. Utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund eller på beprövad erfarenhet.

Statlig tillsyn

För att få stå under statlig tillsyn krävs att utbildningen har en omfattning om sammanlagt minst 200 timmar lärar- eller handledarledd undervisning under högst tre år och att huvudmannen för utbildningen:

- har en godtagbar plan som beskriver utbildningens innehåll och mål samt hur målen skall förverkligas,
- har en ansvarig person som leder utbildningen,
- har fastställda inträdesvillkor och urvalsgrunder som är godtagbara i förhållande till utbildningens nivå och inriktning,
- har kompetenta lärare och handledare,

- ger eleverna betyg eller intyg som beskriver utbildningens innehåll och de uppnådda målen efter avslutad utbildning, och
- endast tar ut elevavgifter som bedöms skäligen i förhållande till utbildningens karaktär.

För närvarande har 93 utbildningar gällande beslut om att stå under statlig tillsyn. Av dessa bedöms ett 10-tal utbildningar hålla gymnasial nivå. Inkluderat är även tio flygutbildningar som står under tillsyn. Dessa utbildningar behandlas särskilt i kapitel 9. Den överväldigande majoriteten av utbildningarna är yrkesutbildningar. Endast ett fåtal har högskoleförberedande konstnärlig karaktär. En handfull utbildningar bedriver ingen verksamhet trots gällande beslut.

Merparten av utbildningarna riktar sig mot områden som frisör, florist, hudvård, kroppsvård. Dessa utbildningar finansieras via studerandeavgift.

En utbildning kan ansöka om att få stå under statlig tillsyn löpande under året. Ett myndighetsbeslut om statligt stöd i form av tillsyn kan överklagas. Det gäller inte de övriga besluten om statligt stöd som fattas inom ramen för förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Beslut om enbart statlig tillsyn får begränsas till att avse en bestämd tid. Beslut om statsbidrag får avse en bestämd tid – dock högst fyra år. Fyra utbildningar har idag beslut om statlig tillsyn som gäller tills vidare.

I praktiken har det statliga stödet enbart i form av tillsyn för vissa utbildningar fungerat som ett första steg mot att erhålla studiestöd och senare statsbidrag. Därmed har det statliga stödet inneburit ett slags möjlighet till progression för en specifik utbildning.

Enligt Skolverkets beräkningar minskade antalet utbildningar med statligt stöd i form av enbart tillsyn med 14 procent under 2009 jämfört med året före. Även mellan 2007 och 2008 skedde en minskning. De senaste åren har också antalet studerande minskat i de utbildningar som enbart står under tillsyn. Från 2007 till 2009 har antalet studerande minskat med närmare 40 procent. Det kan möjligen förklaras med att det på senare år har etablerats betydligt fler utbildningsplatser inom yrkesutbildningen som är finansierade med offentliga medel och som är attraktiva för vuxna.

Det är myndighetens erfarenhet att de utbildningar som enbart står under statlig tillsyn är de utbildningar som omfattas av flest studerandeklagomål inom de kompletterande utbildningarna. Det kan bero på flera faktorer. Exempelvis har dessa utbildningar som regel inte varit föremål för någon regelbunden tillsyn, statens insyn i utbildningarnas verksamhet är relativt begränsad och de studerande bekostar utbildningen med dyra pengar och blir därför mer angelägna att påpeka brister och få valuta för sin investering.

Skolverket har i samband med en utbildningsanordnares ansökan gjort bedömningar om de berättigar till statlig tillsyn. De senaste åren har Skolverket inte avsatt resurser för att genomföra regelbunden tillsyn. Ett av skälen har varit att de kompletterande utbildningarna flera gånger sedan mitten av 2000-talet varit föremål för utredning, vilket bidragit till en viss osäkerhet avseende utbildningsformens framtid. I den mån tillsyn har skett, har den vanligen ägt rum på förekommen anledning. Det betyder att det inte gjorts någon regelbunden tillsyn av utbildningarnas genomförande.

8.3 Statlig tillsyn i framtiden

Förslag: Statligt stöd i form av enbart tillsyn regleras i en särskild förordning. Tillsynen är avgiftsbelagd och omfattar eftergymnasiala utbildningar som utgör ett komplement till yrkeshögskolan.

Bedömning: Myndigheten bedömer dock att det finns skäl att ompröva om statligt stöd i form av tillsyn bör finnas kvar.

I utredningsdirektivet anges att regeringens utgångspunkt är att möjligheten för en kompletterande utbildning att stå under statlig tillsyn ska finnas kvar. Den huvudsakliga orsaken anges vara av konkurrensskäl.

Under utredningen har myndigheten genomfört en telefonintervjuundersökning bland de utbildningsanordnare som har utbildningar som står under statlig tillsyn. Svarsunderlaget motsvarar cirka 60 procent av utbildningarna. En fråga var vilken betydelse befrielsen från mervärdesskatt har för utbildningsanordnarens incitament att stå under statlig tillsyn.

Resultatet av undersökningen visar med stor tydlighet att skattelättnaden är av underordnad betydelse i förhållande till den kvalitetsstämpel som tillsynen anses ge verksamheten. Genom att framhålla att utbildningen står under statlig tillsyn vinner man, enligt anordnarna, en konkurrensfördel genom att potentiella studerande uppfattar att utbildningen står för god kvalitet i förhållande till andra liknande utbildningar som inte står under statlig tillsyn. Det är främst av marknadsföringsmässiga skäl som en utbildningsanordnare ansöker om att få stå under tillsyn. Ett mindre antal utbildningsanordnare anger att de kan ha en lägre studerandeavgift tack vare momsbefrielse, vilket i sin tur främjar konkurrensen. Merparten av de tillfrågade anordnarna har dock en verksamhet som är momsregistrerad, då de som regel även har annan verksamhet som inte är utbildning med statligt stöd, t ex kvällskurser, försäljning och liknande. Då spelar momsbefrielsen en liten roll och påverkar heller inte i regel studerandeavgiften.

Om en utbildning ska kunna bli erkänd av det allmänna, gör myndigheten antagandet att tillsynsuppdraget med all sannolikhet skulle hamna hos Myndigheten för yrkeshögskolan. Det kan dock inte uteslutas att även andra myndigheter – främst Skolinspektionen – måste bistå och dela med sig av sin omfattande erfarenhet av tillsynsarbete. Myndigheten anser i så fall att statligt stöd till utbildningar enbart i form av tillsyn regleras i en särskild förordning.

Regeringen anser i sin skrivelse, *En tydlig, effektiv och rättssäker tillsyn, 2009/10:79*, att för att bli mer effektiv och rättssäker, bör tillsynen vara tydligare och mer enhetlig. Vidare säger man att genom mer enhetliga begrepp och regler ges de många verksamhetsutövare, som står under tillsyn enligt regleringar i flera olika lagar och med flera tillsynsorgan, bättre förutsättningar att följa gällande regler. Begreppet tillsyn bör främst användas för verksamhet som avser självständig granskning för att kontrollera om tillsynsobjekt uppfyller krav som följer av lagar och andra bindande föreskrifter och vid behov kan leda till beslut om åtgärder som syftar till att åstadkomma rättelse.

För att motsvara dessa krav anser myndigheten att det statliga stödet i form av statlig tillsyn av utbildningar, som därmed blir erkända av det allmänna, bör innebära större krav på såväl staten som enskilda utbildningsanordnare än vad som är fallet idag. Det är myndighetens bedömning att detta i så fall skulle medföra att tillsynen blir mer kostnadskrävande på sikt.

Tillsyn kräver att förutsättningarna för att bli föremål för tillsyn skärps. Tillsynen bör beläggas med en avgift för utbildningsanordnarna. Detta är rimligt då myndighetens utredning visar att de främsta fördelarna med att stå under statligt tillsyn är marknadsföringsmässiga. Regeringens skrivelse *En tydlig, effektiv och rättssäker tillsyn, 2009/10:79*, anger att tillsyn i normalfallet bör finansieras genom avgifter även om det inom vissa områden kan vara lämpligt att låta tillsynen finansieras via skattemedel. Mot bakgrund av utbildningsanordnarnas uppgifter om marknadsföringsvärdet av att stå under tillsyn, bör således "tillståndet" att stå under statlig tillsyn i detta fall avgiftsbeläggas. En lämplig avgift vore en som hamnar i samma storleksordning som avgiften för den tillsyn som myndigheten tillämpar i samband med uppdragsutbildning, det vill säga i storleksordningen 25 000-30 000 kr per genomförd tillsyn.

Förslag om hur den särskilda förordningen kan utformas presenteras i kapitel 12 i utredningen. När det gäller de formella kraven på utbildningens utformning anser myndigheten att den nuvarande förordningens (2000:521) krav i allt väsentligt kan användas. Om det är Myndigheten för yrkeshögskolan som ska ansvara för tillsynen, bör förordningen utformas på sådant sätt att det enbart är *utbildning av tydligt eftergymnasial karaktär* som kan komma i fråga.

Som tillägg till ovanstående kan sägas att de nya reglerna bör omfatta de uppfattningar som regeringen hade redan i propositionen 1998/99:110, *Vissa skolfrågor m m*, nämligen att en utbildning som står under statlig tillsyn också skulle motsvara ett slags samhällsnytta. En annan viktig utgångspunkt är att det bör föreligga ett behov av ytterligare utbildningar inom just detta område samt att detta behov inte kan tillgodoses inom det offentliga utbildningsväsendet.

Ett beslut om tillsyn enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar kan överklagas. Myndigheten för yrkeshögskolan har ansvar att bedöma om förutsättningarna för tillsyn uppfylls av respektive utbildning. Med tanke på att tillsyn av anordnarna främst motiveras ur en marknadsföringsaspekt, är det tveksamt om myndighetens beslut i frågan bör kunna överklagas. Den påverkan ett avslagsbeslut får för en enskild utbildningsanordnare kan knappast anses ha sådan avgörande betydelse för denne att en möjlighet att överklaga är berättigad.

Myndigheten för yrkeshögskolan lämnar förslag om vilka kriterier som ska vara uppfyllda för att en utbildning ska kunna stå under statlig tillsyn och ett förslag till förordning i kapitel 12.

Myndighetens bedömning är dock att det kan finnas skäl att ompröva frågan om tillsynsinstrumentet ska finnas kvar som en form av statligt stöd. Eftersom lagstiftaren tidigare uppfattade momsbefrielse som ett viktigt skäl för att behålla tillsyn, kan en omprövning av frågan nu vara motiverad då anordnarnas marknadsföring knappast kan anses vara en tillräcklig anledning för att instrumentet ska finnas kvar.

I övrigt bör även statens ansvar gentemot presumtiva sökande som blir upplysta om att en utbildning står under statlig tillsyn övervägas. Det är rimligt att fråga sig vad den statliga tillsynen innebär och vad den borgar för. I förarbetena till de kompletterande utbildningarna anges att *"en kompletterande skola som ställs under statlig tillsyn ska förmodas ha en sådan kvalitet att de kompletterande utbildningarna kan sanktioneras av det allmänna"* (se SOU 1998:11 s 109). Ska dessa utbildningar även fortsättningsvis stå under statlig tillsyn, måste denna utövas på ett systematiskt och enhetligt sätt. Då utbildningarna till sin karaktär och sitt innehåll starkt avviker från varandra, får det antas att ansvarig tillsynsmyndighet får en tämligen svår uppgift att hantera.

Myndigheten konstaterar att antalet utbildningar som står under tillsyn har minskat de senaste åren. Även antalet studerande i dessa utbildningar har minskat kraftigt. Mellan 2008 och 2009 var minskningen närmare 25 procent. Det finns idag betydligt fler möjligheter för enskilda utbildningsanordnare att driva yrkesutbildning med statligt stöd och för vuxna att studera på en yrkesutbildning som är avgiftsfri än vad det fanns när den statliga tillsynen infördes.

Utbildningsbranschen har också vuxit kraftigt och omsätter mångmiljardbelopp. Myndigheten anser att det kan vara angeläget att överväga hur statens stöd till en specifik bransch ska utformas i förhållande till andra branscher.

Myndigheten anser att utbildningar som staten på detta sätt sätter sin "stämpel" på, bör motsvara höga kvalitetsmässiga krav och att det är detta synsätt som ska råda - snarare än att skapa konkurrensfördelar för vissa utbildningsföretag. En möjlighet för en utbildning att stå under statlig tillsyn ska främst tjäna allmänheten genom att utgöra ett skydd för den studerande som innebär att en statlig myndighet har möjlighet att få insyn i verksamheten.

De kompletterande utbildningar som idag har statligt stöd i form av studiestöd eller statsbidrag föreslås i framtiden ingå i yrkeshögskolan eller omfattas av en ny förordning för fristående konst- och kulturutbildningar där de kommer att motsvara höga krav och automatiskt stå under tillsyn. Inte i något av dessa regelverk regleras tillsyn som den enda formen av statligt stöd. De kompletterande utbildningar som för närvarande står under tillsyn är självklart välkomna att ansöka om statligt stöd i yrkeshögskolan eller inom ramen för den nya förordning om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar som myndigheten föreslår. Inom de kompletterande utbildningarna har det varit vanligt att en utbildning fått statligt stöd i form av tillsyn som ett första steg för att sedan stegvis erhålla studiestöd och kanske till sist statsbidrag. Denna form av progression med tillsyn som ett första steg är inte aktuell enligt myndighetens förslag.

Utöver det som angivits ovan anser myndighetens referensgrupp för de kompletterande utbildningarna, vilka deltagit i utredningsarbetet, att det inte finns några tungt vägande skäl att behålla det statliga stödet i form av enbart tillsyn.

I utredningsarbetet har myndigheten blivit varse att bedömningen av vilka utbildningar som är statligt godkända också har betydelse för EU-rätten. Exempelvis omfattar rätten till bosättning för elever och studenter från ett annat medlemsland endast sådana som studerar vid statligt godkända utbildningsanstalter. Likaså gäller rätten att få sitt examens- och kompetensbevis erkänt i ett annat land sådana som har fått sin utbildning vid statligt erkända skolor eller utbildningsanstalter. Detta regleras i rådets direktiv 89/48/EEG, 92/51/EEG och 93/96/EEG. Myndigheten har inte kunnat bedöma om något av ovanstående explicit hindrar att statligt stöd i form av enbart tillsyn upphör att gälla.

Myndigheten förordar därmed att statligt stöd i form av enbart tillsyn inte längre bör finnas kvar.

9 Pilotutbildning

I regeringens direktiv till utredningen anges att myndigheten ska redovisa hur den statligt finansierade pilotutbildningen ska inordnas i yrkeshögskolan, hur den ska dimensioneras och hur vidareutbildningen ska utvecklas. I regeringens proposition om Yrkeshögskolan (prop. 2008/09:68) är utgångspunkten att den offentligt finansierade grundläggande pilotutbildningen, utom den militära flygförarutbildningen, bör bedrivas inom yrkeshögskolan.

Den benämning som Transportstyrelsen och utbildningsanordnarna använder är trafikflygare, medan den militära termen vanligen är flygförare. I det följande kommer begreppet pilot att användas.

I arbetet med att ta fram förslag för en ny pilotutbildning har myndigheten haft hjälp av representanter från utbildningsanordnare, Transportstyrelsen, arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer.

9.1 Pilotutbildning – förarbeten

Betänkandet *Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring*, (SOU 2008:29) föreslog i korthet att pilotutbildning skulle ingå i yrkeshögskolan och att staten ska finansiera 55 årsplatser i en tvåårig utbildning som skulle ge motsvarande ATPL⁵-teori. Vidare föreslogs att statens åtagande inledningsvis skulle omfatta cirka 32 miljoner kronor samt att de särskilda besluten om studiestöd för kompletterande utbildning vid BF Scandinavian Aviation Academy AB och vid Flygteoriskolan i Barkaby AB skulle upphöra att gälla.

I den efterföljande propositionen föreslog regeringen att pilotutbildningen skulle organiseras inom yrkeshögskolan. Man sade också att den planerade lokaliseringen skulle beaktas när beslut fattas om en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan. Regeringen antog att det skulle kunna finnas samordningsvinster vid en samlokalisering av utbildningarna av flygteknisk underhållspersonal och piloter. Vidare ansåg regeringen att det var rimligt att anta att det också inom detta område finns fördelar att vinna genom samverkan i fråga om utrustning, varför antalet anordnare bör vara litet.

I propositionen nämns att det är viktigt att utbildningarna inom yrkeshögskolan utvecklar samarbete med universitet och högskolor. Regeringen menade att pilotutbildning inom yrkeshögskolan med fördel skulle kunna byggas på med fortbildningskurser, kunskap om mänskliga beteenden, olika typer av ledarskapskurser eller tekniska fördjupningskurser i samverkan med universitet eller högskola. Regeringen angav att man hade för avsikt att ge en ny myndighet

⁵ Airline Transport Pilot Licence. Certifikatet ger möjlighet att flyga kommersiellt som befälhavare i två-pilotsystem (tung luftfart).

för yrkeshögskolan i uppdrag att utreda hur den grundläggande pilotutbildningen och vidareutbildningar inom området ska utvecklas. Propositionen antogs av riksdagen.

Remissinstanserna som kommenterade regeringens proposition i frågan hade delade meningar om pilotutbildningen hör hemma inom yrkeshögskolan eller inte. Den fackliga organisationen (SPF) sade sig kunna acceptera att utbildningen bedrivs inom yrkeshögskolan om de studerande kan gå vidare till högskolan. Lunds universitet, SAS, Lunds kommun och Region Skåne svarade att det alltså bör vara en högskoleutbildning. Flera remissinstanser ansåg att det inte finns några tydliga vinster att göra genom att placera pilotutbildning tillsammans med flygteknikerutbildning.

9.2 Pilotutbildningen – en nulägesbeskrivning

Dagens flygutbildningar är svåröverskådliga och har de mest varierande finansieringsformer inom det eftergymnasiala utbildningsområdet. Villkoren för de studerande är också mycket olika. En person som vill utbilda sig till pilot kan i vissa fall själv få betala hundratusentals kronor. För dem som kommer in på offentligt finansierade utbildningar är själva utbildningen gratis. Inom de offentligt finansierade utbildningarna har deltagarna rätt till studiestöd, liksom vid utbildning hos vissa, men inte alla, privata utbildningsanordnare.

9.2.1 Nuvarande nivå och volym

Utbildningen bedrivs för närvarande i fyra utbildningsformer, inom gymnasieskolan, inom Yh, inom högskolan och som kompletterande utbildning. Genom studiestödssystemet stödjer staten ett antal enskilda kompletterande utbildningar. Dessutom har två flygskolor särskilda regeringsbeslut om att deras utbildningar berättigar till studiestöd. Inom Yh och inom de kompletterande utbildningarna utbildas också till andra yrkesroller inom flygområdet, till exempel flygtekniker, flyginstruktör och helikopterpilot. Sedan hösten 2010 bedrivs flygledarutbildning vid Linköpings universitet.

Inom ramen för specialutformade program vid gymnasieskolan i Västerås och Arvidsjaur ges utbildning för närvarande för certifikaten PPL⁶ och CPL⁷ under årskurserna 2 och 3. Utbildningen bedrivs med riksintag. Västerås tar in 32 elever per år och i Arvidsjaur tas normalt närmare 60 elever in. I och med gymnasiereformen kommer denna inriktning på gymnasienivå att upphöra. De sista intagen sker sannolikt höstterminen 2011, vilket betyder att de sista eleverna går ut våren 2013.

⁶ Private Pilot Licence.

⁷ Commercial Pilot Licence.

Inom de kompletterande utbildningarna finns i dagsläget 19 olika utbildningar fördelat på elva olika utbildningsanordnare. Nio av utbildningarna har en inriktning mot pilot, men utbildningarna har något olika profil. De utbildar inom olika moduler, vilket leder till olika certifikat. Det finns fyra utbildningar som utbildar inom helikopterområdet. Resterande sex utbildningar omfattar området flyginstruktör. Ingen av utbildningarna berättigar till statsbidrag, medan 9 av 19 utbildningar berättigar till studiestöd. Totalt motsvarar flygområdet 127 studiestödsplatser. Om man bara ser till studiestödsplatser för pilotutbildning (flygplan) uppgår antalet studiestödsplatser till 97. En utbildning till helikopterpilot berättigar till studiestöd (17 platser) och resten har tilldelats flyginstruktörsutbildningen.

Inom yrkeshögskolan finns en ettårig utbildning som benämns *kompletterande trafikflygarutbildning* som tidigare var en kommunal påbyggnadsutbildning. Utbildningen bygger på de kunskaper man får inom gymnasieskolan och har för närvarande 25 årsplatser som finansieras med statsbidrag. Myndigheten för yrkeshögskolan beviljade denna utbildning två omgångar med start hösten 2010. Eftersom utbildningen är skraddarsydd för att elever från flyggymnasiet ska ha en naturlig fortsättning, gör myndigheten bedömningen att det är angeläget att den ettåriga Yh-utbildningen finns kvar så länge det finns elever som avslutar en gymnasieutbildning med inriktning pilot.

I propositionen Ett steg framåt – en ny dansarutbildning (prop. 2010/11:19) har regeringen, efter riksdagens beslut om ändringarna i skollagen, uppmärksammat på att det finns några få riksrekryterande utbildningar som börjar elevernas andra läsår. Med dagens övergångsbestämmelser är det inte möjligt för sådana utbildningar att anta elever till årskurs 2 hösten 2011, då rätten att fullfölja en utbildning enligt äldre bestämmelser endast omfattar den som påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011. I propositionen föreslås att de elever, som påbörjar en riksrekryterande utbildning det andra läsåret, ska få slutföra utbildningen enligt äldre bestämmelser. När det gäller de aktuella riksrekryterande utbildningarna som påbörjas det andra läsåret, anser regeringen att beslutet om riksrekrytering ska upphöra att gälla först den 1 januari 2012. För Myndigheten för yrkeshögskolans del skulle det betyda att den ettåriga kompletterande trafikflygarutbildningen som finns i yrkeshögskolan bör få starta även hösten 2013 som en påbyggnad för dem som slutar flyggymnasiet på våren 2013.

Trafikflyghögskolan (TFHS) vid Lunds universitet driver ett trafikflygarprogram på kandidatnivå med 12 årsplatser. Under hösten 2010 stod det klart att man kommer att anta studerande till ytterligare en omgång 2011. Dessa studenter examineras vid årsskiftet 2013/14.

Utöver det som nämnts ovan finns särskilda beslut om studiestöd enligt avdelning B1 i studiestödsförordningens bilaga (2000:655) för utbildning vid BF Scandinavian Aviation Academy AB och vid Flygteoriskolan i Barkarby AB. Besluten anger inga gränser avseende volym eller tid. Dessutom beviljar CSN studiestöd till personer som studerar till pilot utomlands. För närvarande får ett knappt 50-tal personer studiestöd för sådana studier. Det bör också tilläggas att det bedrivs flygutbildning helt privat via flygklubbarnas försorg. Det är svårt att få en fullständigt klar bild av exakt hur många piloter som utbildas varje år, men Transportstyrelsen utfärdar knappt ett 100-tal nya certifikat för flyg och ett knappt 10-tal certifikat för helikopter motsvarande ATPL⁸ varje år. För år 2009 fanns det knappt 2 000 gällande certifikat utfärdade av Transportstyrelsen för flyg motsvarande ATPL och ett 60-tal certifikat för helikopter på samma nivå.

Mot bakgrund av att flygutbildning bedrivs i flera olika utbildningssystem med olika typer av statligt stöd, är det svårt att få en bild av hur många piloter som egentligen färdigutbildas varje år. Utbildningssystemet blir också väldigt svårt för den enskilde att överblicka.

I Europa är det relativt ovanligt att pilotutbildningar utanför den militära utbildningen finansieras helt med statliga medel. I Norge och Frankrike finns statligt finansierade pilotutbildningar för civilflyg. I östra Europa är en vanlig modell att kombinera statliga bidrag med studerandeavgifter. I Storbritannien finns möjlighet att som enskild söka statliga bidrag/stipendier för att studera till pilot. Detta är en vanlig modell även i USA. De flesta utbildningsplatser inom pilotutbildningen i Europa finansieras dock helt med studerandeavgift.

9.2.2 Statligt stöd till andra flygrelaterade utbildningar

Förutom de flyginriktade utbildningarna inom de kompletterande utbildningarna och utbildningarna till pilot som redogjorts för ovan, finns ett flertal andra Yh-utbildningar inom flygområdet.

För närvarande drivs fyra flygteknikerutbildningar varav en inriktad mot helikopter med totalt 96 årsplatser. Utöver det finns en utbildning inom internationell logistik med inriktning flygfrakt med 30 årsplatser samt en airport officer⁹ med 30 årsplatser. Totalt motsvarar dessa utbildningar cirka 18,5 miljoner kronor på

⁸ ATPL: Airline Transport Pilot Licence. Certifikatet ger möjlighet att flyga flermotoriga plan eller helikopter i passagerartrafik och luftfartyg som är certifierade att flygas med två piloter.

⁹ Utbildningen ger kunskap inom drift och utveckling av flygplatser, flygplatssystem och flygmarknad. Utbildningen leder till arbete inom områdena brand- och räddning, fälthållning och snöröjning, drift- och underhåll av markanläggningar, säkerhetskontroll, bevakning samt s.k Ground Handling.

årsbasis. Till detta kommer kostnaden för den ettåriga trafikflygarutbildningen som ges inom ramen för Yh som omfattar 25 årsplatser och 6,25 miljoner kronor på årsbasis. Totalt omfattar således flygrelaterad utbildning i Yh för närvarande 181 årsplatser och cirka 25 miljoner kronor per år.

Sedan hösten 2010 finns ett kandidatprogram inom flygtrafik och logistik vid Linköpings Tekniska Högskola. Det är ett program med två spår, ett för flygledare och ett inom flyglogistik. Programmet, som omfattar 180 högskolepoäng, bedrivs på helfart med studieort Norrköping och har 60 platser. Hälften av dessa platser avser flygledarutbildning. Denna utbildning bedrevs tidigare helt i Luftfartsverkets regi. Nu kommer de praktiska delarna i utbildningen under 14 månader att genomföras vid Luftfartsverkets utbildningsanläggning vid Malmö Airport. Luftfartsverket bekostar utbildningen som genomförs av Entry Point North som är en gemensam dansk-norsk-svensk anordnare av flygledarutbildning.

9.3 Pilotutbildningens utformning – bakgrund

Utbildningen till pilot är en av de mest reglerade yrkesutbildningarna i utbildningssystemet. Utbildningen styrs till sitt innehåll och sin omfattning av internationella överenskommelser. Pilotutbildningen måste kvalitetssäkras enligt de kriterier som ställts upp i de internationella överenskommelserna. Ansvarig myndighet i Sverige är Transportstyrelsen.

I de tester som föregår antagning till pilotutbildningarna ligger fokus på individens spatiala, verbala och induktiva förmåga. Dessutom testas simultankapacitet, stresshantering, varseblivnings-, koncentrations- och koordinationsförmåga samt korttidsminnet.

Yrket har också ett stort behov av djup avseende teoretiska kunskaper. De studerande ska kunna tillägna sig tekniska kunskaper, navigationskunskaper och förståelse för flygegenskaper. Med grundläggande pilotutbildning avses kompetens enligt det regelverk som utarbetats av den internationella organisationen European Aviation Safety Agency (EASA) och Transportstyrelsen för flermotoriga flygplan med passagerare.

Yrkeshögskoleutbildningars grundläggande princip bygger på ett samarbete mellan staten, arbetslivet och utbildningsanordnarna. Utbildningarna ska komma till stånd för att det finns en efterfrågan av den specifika kompetensen. När det gäller pilotutbildning vittnar både utbildningsanordnarna och branschen själv om att arbetslivets medverkan och engagemang i utbildningen sannolikt kan komma att bli starkt begränsad. Flygbranschen är för närvarande inte i direkt behov av en pilotutbildning som är finansierad med statliga medel. Enligt branschen finns det

tillräcklig kompetensförsörjning via utbildningar som finansieras av de studerande.

9.3.1 Regelverk

Joint Aviation Authority (JAA) är en europeisk samverkansorganisation som fastställer minimikrav på utbildningarna. Varje land beslutar sedan genom lagstiftning hur dess rekommendationer ska följas. Föreskrifter utfärdas av varje lands tillsynsmyndighet, i Sverige har Transportstyrelsen ansvaret. Pilotutbildningen måste bedrivas i enlighet med luftfartslagen, luftfartsförordningen och de föreskrifter som Transportstyrelsen utfärdar. Inom EU pågår förändringar av systemet. JAA som organisation är på väg att ersättas av en myndighet, som kommer att ta över uppgifterna. Myndigheten heter European Aviation Safety Agency (EASA) och den stora förändringen blir att utbildningsområdet kommer att regleras genom gemensam EU-lagstiftning. Målet är att det gemensamma regelverket (LFS: 2008:30¹⁰, bilaga 1 JAR-FCL¹¹) ska börja gälla i april 2012 och att utbildningsanordnarna i så fall kommer att ha på sig till utgången av 2015 att implementera de nya reglerna.

Det är bara godkända utbildningsorganisationer, så kallade FTO:er (Flying Training Organization) som kan bedriva utbildning för flygplan samt helikopter upp till den nivå som är aktuell. Godkännande och kontroll av dessa ansvarar Transportstyrelsen för. För närvarande finns 15 godkända FTO:er i Sverige. Utöver det finns sju godkända FTO:er för helikopterutbildning. Landets flygklubbar kan enbart få tillstånd att utbilda för privatcertifikat.

En utbildningsanordnare får behörighet av Transportstyrelsen att utbilda för vissa certifikat samt behörigheter och uppdelningen är följande:

PPL: Privat Pilot Licence. Certifikatet ger möjlighet att flyga olika stora luftfartyg, men inte i kommersiell luftfart.

CPL: Commercial Pilot Licence. Certifikatet ger möjlighet att flyga i kommersiell luftfart, dock med ett antal begränsningar. Har man inte ATPL-teori kan man inte arbeta i två-pilotsystem.

ATPL: Airline Transport Pilot Licence. Certifikatet ger möjlighet att flyga kommersiellt som befälhavare i två-pilotsystem (tung luftfart).

IR: Instrument Rating. Detta är en behörighet för instrumentflygning och därmed rätt att flyga i moln. Utbildningen för denna behörighet ges i kombination med ATPL-utbildningen.

ME: Multi Engine. Behörigheten gäller för flermotoriga flygplan.

MCC: Multi Crew Cooperation. Detta är en kurs som ger behörighet att flyga i tvåpilotssystem - kapten och styrman.

¹⁰ Luftfartsstyrelsens föreskrifter.

¹¹ Joint Aviation Requirements – Flight Crew Licence.

MPL: Multi Pilot Licence. Ett certifikat som innebär en anpassad utbildning som leder direkt till att den studerande kan flyga endast i två-pilotsystem som styrman.
Type Rating: Typinflygning som görs efter grundutbildning för att få utbildning för en specifik flygplanstyp.

Det är Transportstyrelsen som utfärdar certifikaten och behörigheterna. Utbildningarna kan bedrivas både som integrerad utbildning och som modulutbildning. Modulutbildning är oftast den enda möjligheten när det gäller utbildning finansierad med studerandeavgift. Eftersom varje modul är mycket kostsam, drar en sådan utbildning ibland ut på tiden då den studerande inte alltid kan finansiera flera moduler i följd.

9.3.2 Kostnader

Pilotutbildningen är mycket kostnadskrävande. För TFHS vid Lunds universitet uppgår det årliga anslaget till cirka 23 miljoner kronor. Medlen avser driften av TFHS och inom den ramen utbildas 12 studenter årligen i en treårig utbildning. Detta motsvarar en kostnad per årsplats på knappt 640 000 kronor. Den höga kostnaden per plats kan till viss del förklaras med höga fasta kostnader, där underhållet av egna flygplan är en del. Kostnaderna fördelas på ett litet antal studerande. I TFHS utbildning ingår också MPL. MPL är ett certifikat som innebär att man går en anpassad utbildning som leder direkt till att flyga i två-pilotsystem som styrman. I MPL-konceptet ingår även utbildning på tunga luftfartyg¹². Detta är ett relativt nytt koncept då det gäller flygutbildning. I MPL-konceptet ingår också line training¹³.

För att få en anställning i flygbolag krävs ofta att den sökande också har en type rating¹⁴ på ett visst flygplan. Många i flygbranschen hävdar att flygbolagen eller de studerande själva ska stå för utgiften för type rating. I utbildningen vid TFHS får den studerande motsvarande kunskaper, varför vissa bedömare hävdar att detta är framtidens flygutbildning. Kostnaden för en type rating ligger mellan 200 000 och 300 000 kronor. Det är vanligt att den studerande själv betalar type rating, medan line training sker hos flygbolagen. Utbildningen vid Lunds universitet, som tillhandahåller dessa delar avgiftsfritt för den studerande, är självklart oerhört populär och har cirka 500 sökande till de tolv platserna varje år.

Anordnarna av kompletterande utbildning har olika studerandeavgifter. Den utbildningsanordnare som utbildar flest piloter, BF Scandinavian Aviation

¹² Flygplan har typcertifikat enligt EASAs bestämmelser. Gränsen för tunga luftfartyg går vid 5 700 kg MTOM (maximum take-off mass).

¹³ Line Oriented Flight Training. Utbildning i flygplan med komplett besättning under övervakning av godkänd flyginstruktör. Sker i flygbolagens regi med av bolaget godkänd flyginstruktör.

¹⁴ Type Rating. Typinflygning som görs efter grundutbildning för att få utbildning för en specifik flygplanstyp.

Academy, tar ut en avgift på cirka 660 000 kronor för hela utbildningen till och med ATPL-teori. Det bör dock tilläggas att ett år av denna utbildning bedrivs i USA där personal- och bränslekostnader är lägre än i Sverige.

Kostnaderna för gymnasieutbildningarna i Västerås och Arvidsjaur beräknas till i storleksordningen 30 miljoner kronor.

9.4 Framtidens pilotutbildning i yrkeshögskolan

I regeringens direktiv till utredningen anges att myndigheten ska redovisa hur den statligt finansierade pilotutbildningen ska inordnas i yrkeshögskolan, hur den ska dimensioneras och hur vidareutbildningen ska utvecklas. Riksdagen har sedan tidigare fattat beslut om att eftergymnasial pilotutbildning ska bedrivas inom ramen för yrkeshögskolan.

Myndighetens utgångspunkt i arbetet har varit att en pilot som utbildats inom yrkeshögskolan ska betraktas som anställningsbar av det berörda arbetslivet. I utredningsarbetet har myndigheten haft en referensgrupp bestående av utbildningsanordnare, arbetsgivare, fackliga organisationer och Transportstyrelsen till sin hjälp.

9.4.1 Utbildningens nivå och innehåll

Förslag: Den statsfinansierade pilotutbildningen avseende flyg ska omfatta certifikaten Commercial Pilot Licence, Multi Engine, Instrument Rating samt Airline Transport Pilot Licence-teori. Utbildning ska även innehålla kursen Multi Crew Cooperation (MCC).

Målet för yrkeshögskolans utbildningar är att det finns ett arbetsliv som är engagerat i behovsbeskrivning och medverkar i utbildningens genomförande.

I branschen råder det delade meningar om hur omfattande en fungerande pilotutbildning ska vara för att vara attraktiv för en potentiell arbetsgivare. Skiljelinjerna går vid huruvida en pilotutbildning i yrkeshögskolan ska genomföras enligt MPL-konceptet¹⁵ och inkludera line training eller som ska omfatta Commercial Pilot Licence, Multi Engine, Instrument Rating och ATPL-teori¹⁶, vilket var yrkeshögskoleutredningens förslag.

¹⁵ Multi Pilot Licence. Ett certifikat som innebär en anpassad utbildning som leder direkt till att den studerande kan flyga i två-pilotsystem som styrman. Detta är ett nytt koncept då det gäller flygutbildning.

¹⁶ ATPL: Airline Transport Pilot Licence. Certifikatet ger möjlighet att flyga kommersiellt som befälhavare i två-pilotsystem (tung luftfart).

Kritiken mot MPL-konceptet är framförallt att det är kostsamt och att skattemedel täcker utgifter som flygföretagen annars skulle ha haft. Kritikerna hävdar att staten bekostar utbildning hos enskilda bolag. En jämförelse skulle kunna vara att man i en statsfinansierad tågförarutbildning inkluderar alla kostnader som har med vilken tågtyp som den studerande förväntas behärska hos en specifik arbetsgivare. Exempelvis skulle alltså en kurs i hur man kör X2000-tåg antingen finansieras via skattsedeln eller av den studerande - inte av operatören själv.

Å andra sidan kan MPL-konceptet i hög grad leda till arbete i branschen, då den studerande får en unik möjlighet att träna och knyta kontakter med en enskild arbetsgivare.

För myndigheten har den viktigaste ledstjärnan varit att den statsfinansierade pilotutbildningen ska vara kostnadseffektiv och leda till en kompetens som är attraktiv på arbetsmarknaden - samtidigt som det har varit viktigt att myndigheten ska verka för att bygga upp en pilotutbildning som motsvarar morgondagens krav.

Myndigheten har genomfört en enkät bland flygchefer hos landets flygbolag för att få en tydligare bild av vilka krav de ställer på morgondagens utbildning. Tyvärr är svarsfrekvensen inte så hög (50 procent) att det går att dra alltförsäkra slutsatser av resultatet. Bilden är dock entydig när det gäller vilken nivå en pilot måste ha nått för att vara anställningsbar. Flygbolagen har samstämmt svarat att en pilot behöver minst CPL, ME, IR och ATPL-teori för att vara anställningsbar. Detta är en bild som också bekräftas av referensgruppen. Av dessa skäl föreslår myndigheten därför att en statsfinansierad pilotutbildning ska leda till en kompetens som minst motsvarar CPL, ME, IR och ATPL-teori.

Myndighetens enkät till flygcheferna i svenska bolag visar också stor samstämmighet när det gäller huruvida det är den enskilde eller bolaget som ska stå för kostnaderna för MCC och type rating. Enligt flertalet flygchefer förväntar man sig att den enskilde själv bekostar kursen MCC, men inte type rating. Kursen MCC motsvarar en kostnad på cirka 40 000 kronor. Eftersom merparten av flygbolagen förväntar sig att en sökande har genomgått kursen MCC, anser myndigheten att pilotutbildningen i nuläget, förutom ATPL-teori, även bör omfatta kursen MCC. Detta är således en skillnad jämfört med det förslag som utredningen om yrkeshögskolan (SOU:2008:29) lade fram, där den föreslagna utbildningen omfattade upp till ATPL-teori. Om kursen MCC inte ingår i utbildningen, kommer det att krävas att den enskilde studeranden själv bekostar kursen för att få en anställning.

Kravet på antalet flygtimmar för att vara anställningsbar varierar kraftigt mellan bolagen samt beroende på tillgång och efterfrågan på kompetent personal. Snittet ligger på cirka 400 flygtimmar. I den utbildning som utredningen beskriver ingår cirka 230 flygtimmar. Det betyder att den enskilde på egen hand måste

tillägna sig närmare 200 flygtimmar. Detta kan ske bland annat genom att den som genomgått pilotutbildning får flygtimmar genom att bogsera segelflygplan på flygklubbar, flyga fallskärmshoppare, flyga bruksflyg (foto, sightseeing, övervakning) eller arbeta som flyginstruktör, vilket kräver ytterligare utbildning.

Åsikterna om huruvida den statsfinansierade pilotutbildningen ska utformas enligt MPL-konceptet går som nämnts isär. I konceptet ingår samtliga delar som gör att en studerande sannolikt kan betraktas som fullt anställningsbar med tillräckligt antal flygtimmar. Prislappen för staten är dock hög.

Vissa bolag anser att det koncept som TFHS vid Lunds universitet har kan betraktas som framtidens utbildning, medan andra bolag och merparten av medlemmarna i den referensgrupp som myndigheten har använt, anser att det är alltför kostsamt och innebär en otillbörlig konkurrensfördel när skattemedel gynnar vissa enskilda bolag.

Sammanfattningsvis anser således Myndigheten för yrkeshögskolan att den statligt finansierade pilotutbildningen bör innehålla teori och praktiska prov för att den studerande ska ha möjlighet att få kunskaper motsvarande CPL, IR, ME, ATPL-teori och MCC.

9.4.2 Vidareutveckling av pilotutbildningen

Förslag: Den statligt finansierade pilotutbildningen i yrkeshögskolan bör leda till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen och innehålla minst 25 procents Lärande i arbete (LIA) samt utvecklas med fördjupade inslag av ämnen inom området *human factors*.

På symposiet *Next generation of aviation professionals* tidigare i år som arrangerades av ICAO¹⁷ i samarbete med IATA¹⁸ ägnades en stor del av tiden åt att diskutera framtidens pilotutbildning. I branschen talas nu om *Competence Based Training* (CBT), där man definierar kompetens i termer av resultat. Kompetensen fokuserar på vad som förväntas av en anställd på arbetsplatsen, i stället för på inlärningsprocess och inläringstid. Kompetensen ger uttryck för förmågan att förmedla och tillämpa kunskaper och färdigheter i nya situationer och miljöer.

Kompetensbaserad utbildning är därför en prestationsinriktad utbildning som bygger på klart definierade uppgifter och systematisk utvärdering av kompetens. CBT kräver att utbildningsanordnarna har en hög standard och väl fungerande kvalitetssystem. IATA bedömer att sådana utbildare måste ha gott samarbete

¹⁷ International Civil Aviation Organization.

¹⁸ International Air Transport Association.

med universitet och/eller större operatörer. Man gör också bedömningen att framtidens certifikatsutbildning inte kommer att räcka.

MPL-konceptet får anses vara ett första steg mot kompetensbaserad utbildning och betraktas som ett modernt sätt att effektivt utbilda framtidens piloter. Myndigheten är medveten om MPL-konceptets fördelar, men bedömer i dagsläget att branschens insats är alltför begränsad i förhållande till statens kostnader.

Yrkeshögskoleutbildningens grundläggande princip bygger på ett fruktsamt samarbete mellan staten, arbetslivet och utbildningsanordnarna. Hittills har både utbildningsanordnarna och branschen själv bekräftat att arbetslivets medverkan och engagemang i utbildningen är starkt begränsat. Yrkeshögskolan är också en utbildningsform som är mycket flexibel både avseende utbildningsinnehåll och dimensionering. Skulle det visa sig att flygbolagen engagerar sig på ett tydligare sätt i utbildningen och bidrar till att finansiera MPL-konceptet, finns det självfallet inget hinder mot att utveckla framtidens pilotutbildning i den riktningen.

Myndigheten har inte tagit ställning till om en pilotutbildning i yrkeshögskolan bör utformas som modul-¹⁹ eller integrerad utbildning. Båda sätten att utbilda är godkända av Transportstyrelsen, som ställer samma kvalitetsmässiga krav på en utbildningsanordnare som bedriver modulutbildning och en som bedriver integrerad utbildning. Det viktiga är dock att utbildningen - oavsett modell - löper utan avbrott i sin fulla längd och avslutas med en examen vid en given tidpunkt. Det faktum att man läser i moduler får inte medföra att risken för avhopp ökar eller att statens kostnader blir högre. Båda modellerna är fullt möjliga och de har båda sina fördelar respektive nackdelar.

Myndigheten anser att det är av stor vikt att även en pilotutbildning leder till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen, vilket innebär att minst 25 procent av utbildningstiden ska ske som LIA. I branschen finns en uppfattning att det enbart är certifikaten utfärdade av Transportstyrelsen som är av betydelse och att examen från yrkeshögskolan saknar värde. Myndigheten gör dock bedömningen att en yrkeshögskoleexamen i framtiden kommer att ha ett högt värde i paritet med en högskoleexamen.

Av säkerhetsskäl är det inte tillåtet för en studerande utan godkända certifikat att praktisera pilotyrket under en LIA-period på ett verklighetsnära sätt - det vill säga i frakt- eller passagerartrafik. Det enda man har rätt att göra är att träna med flyglärare och i simulator. Utbildningsanordnarna menar därför att det är omöjligt att genomföra LIA. Förvisso är det inget som i sig hindrar att utbildningen enbart avslutas med en yrkeshögskoleexamen, men myndigheten anser att det är mycket viktigt att den statligt finansierade pilotutbildningen avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen. I Yh-systemet finns idag andra flygrelaterade utbildningar som ger en kvalificerad yrkeshögskoleexamen, till exempel Airport

¹⁹ I modulutbildningen ingår även Private Pilot Licence och något fler flygtimmar. Även modulutbildningen löper över samma tidsrymd som den integrerade utbildningen.

Officer och flyglogistiker. Det vore olyckligt om inte alla minst tvååriga Yh-utbildningar inom flygområdet leder till samma nivå av examen.

För att underlätta för genomförandet av LIA, bör det övervägas om inte viss simulatorträning, eventuellt kursen MCC och möjligheten att vara medföljande observatör i ett flygplan med två-pilotsystem skulle kunna betraktas som LIA. I övrigt gör myndigheten bedömningen att en relevant LIA med fördel kan utföras på andra positioner inom ett flygbolag. Branschen vittnar om att yrket förändras och att piloterna behöver bredare kompetens. Därför skulle en LIA-period mycket väl kunna genomföras inom exempelvis *Flight Operations* som bland annat omfattar planering och ansvar för att flygverksamheten inom ett bolag fungerar utifrån resurs- och säkerhetsmässiga aspekter.

En modern pilotutbildning behöver innehålla mer än enbart det som är förknippat med flygteori och praktisk flygträning. Ett omfattande ämne brukar beskrivas som *human factors*. Detta utgörs i huvudsak av kunskapen om mänskliga beteenden och är ett tvärvetenskapligt område som innehåller bidrag från psykologi, teknik, industriell design och statistik. Ämnet beskriver teorier om människa-maskin-system som en enhet. Det utvecklades under andra världskriget för att förbättra flygsäkerheten.

Human factors-ämnet är kärnan i det flygsäkerhetsbefrämjande arbetet. Historiskt har jobbet som pilot utvecklats från att vara ett arbete som kräver goda färdigheter i att manuellt manövrera flygplanet till att idag och i framtiden mer övergå till systemövervakning i samverkan med andra människor.

Ett 20-tal av de flygchefer som myndigheten varit i kontakt med menar, att för att i framtiden kunna bibehålla och öka flygsäkerheten, är djupare kunskap om human factors inte bara önskvärt utan också en nödvändighet.

Klimatfrågan är idag en av de mer dominerande frågorna i politiken, medierna och i den allmänna debatten. Branschen blir alltmer medveten om att flyget - som all mänsklig aktivitet - påverkar bland annat miljön och klimatet på olika sätt. Flygets Miljökommitté angav redan 2007 att flygbranschen måste erkänna och våga stå för detta faktum. Flyget behöver sättas in i ett systemperspektiv som belyser dess miljö- och klimatpåverkan i förhållande till övriga transportslag. Miljökommittén anger att flyget måste arbeta mer med miljöåtgärder i hela kedjan från start till landning. Det omfattar förbättringsåtgärder avseende bland annat start- och landningsrutiner, punktlighet, flyghöjd, ruttplanering, optimerad rengöring av motorer med mera. Miljökommittén anser att ett systematiskt miljötänkande bör genomsyra pilotutbildningen.

Det är en samstämmig bild att branschen är hårt konkurrensutsatt i ekonomiskt hänseende, samtidigt som den står inför miljömässiga utmaningar. Det finns ett samband mellan flygsäkerhet, ekonomi och miljö. Flygsäkerheten påverkas

härigenom också positivt med piloter i systemet som förstår och kan hantera sambanden.

För att öka flygbolagens konkurrenskraft är det, enligt branschen, önskvärt att framtidens piloter, utöver de rent flygteoretiska ämnena, även har kunskaper i hur man driver flygbolag säkert, ekonomiskt och med hänsynstagande till miljön. Vissa tillfrågade flygbolag nämner *Customer Relationship Management* (kundsupport och kundrelationer) som viktiga inslag i en framtida pilotutbildning.

Regeringen har i propositionen Yrkeshögskolan, (2008/09:68), angett att det är viktigt att utbildningarna inom yrkeshögskolan utvecklar samarbete med universitet och högskolor. Regeringens uppfattning är att en pilotutbildning inom yrkeshögskolan med fördel skulle kunna byggas på med managementkurser, kunskap om human factors, olika typer av ledarskapskurser eller med tekniska fördjupningskurser. Myndigheten instämmer i bedömningen och anser att det måste anses vara en fördel om dessa kurser utvecklas i nära samarbete med universitet och högskolor.

Sammanfattningsvis är det branschens och utbildningsanordnarnas ansvar att i en ansökan utforma utbildningen i detalj, men myndigheten gör bedömningen att om en pilotutbildning utformas med ovanstående innehåll, kommer den att omfatta 80-90 veckor, det vill säga 400-500 Yh-poäng. Det är troligt att utbildningen fullt utvecklad med fördjupade kurser inom human factors och LIA kommer att hamna på närmare 90 veckor.

9.4.3 Utbildningsvolym

Förslag: Staten bör i nuläget finansiera i storleksordningen ett 40-tal platser i pilotutbildningen. Regeringen beslutar om den totala studiemedelsramen i yrkeshögskolan i enlighet 1 kap 6 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Pilotutbildningar inom de kompletterande utbildningarna, som idag enbart berättigar till studiestöd, kan ansöka om att få bli yrkeshögskoleutbildning med finansiering via studerandeavgift.

Myndighetens erfarenhet under utredningsarbetet är att flygbranschen har stora svårigheter att ange hur stort behovet av piloter på arbetsmarknaden är. Hela 2000-talet har präglats av händelser som från en dag till en annan påverkat flygmarknaden.

Flygutbildningarna kännetecknas av att de är mycket kostsamma och mycket attraktiva. Arbetsmarknaden inom flygbranschen är inte nationell utan i hög grad gränsöverskridande. Det är därför svårt att bedöma behovet i ett nationellt perspektiv. Antalet verksamma piloter på den svenska marknaden uppgår till

cirka 2 000-3 000. Myndighetens bedömning är att utgångspunkten för statens åtagande, när det gäller finansiering av en viss volym av årsplatser, måste bestämmas av hur stort behovet är i Sverige - även om piloterna efter utbildningen i hög grad arbetar utanför landets gränser. Myndighetens resonemang bygger på samma utgångspunkt som när behovet av andra statligt finansierade utbildningar bedöms. Exempelvis dimensioneras läkarutbildningen utifrån ett nationellt behov även om arbetsmarknaden i hög grad är internationell. Därför bör dimensioneringen avvägas mellan behovet av utbildad arbetskraft i landet och tillgängliga resurser. Utbildningarnas kostnadsnivå kommer att påverka dimensioneringen. Graden av arbetslivets medverkan och engagemang och tydliga efterfrågan kommer naturligtvis också att avgöra framtida dimensionering.

Under utredningsarbetet har det varit påtagligt att bedömningen av utbildningsbehovet när det gäller piloter måste ta hänsyn till många osäkerhetsfaktorer såsom nya ägarkonstellationer och ett mer konjunkturkänsligt resande. 2000-talet har hittills också inneburit kraftiga dalar i flygbolagens försäljningskurvor på grund av: terrorattackerna den 11 september 2001, SARS-epidemin 2003, finanskrisen som slog igenom fullt ut 2008 och 2009, askmoln i april 2010, pilotstrejk i Sverige i juni 2010 och senast flygteknikerstrejk i oktober 2010. Det är inte svårt att inse hur svårbedömt behovet är och hur kortsiktigt branschen agerar. På längre sikt kan ansträngningarna att begränsa den globala uppvärmningen komma att innebära restriktioner för flygtrafiken.

Under 2010 har situationen inom flygindustrin förbättrats jämfört med 2009, även om branschen fortfarande har stora utmaningar framför sig. Branschorganisationen IATA räknar fortsatt med förluster för de europeiska flygbolagen under 2010 med 2,8 miljarder USD. Ändå har flygmarknaden återhämtat sig förvånansvärt snabbt. Enligt de senaste siffrorna låg passagerartrafiken i augusti två procent över den nivå man hade före finanskrisen. Flygfrakten har återhämtat sig ännu snabbare. Tittar man på de lite mer långsiktiga förändringarna finns det dock klara svagheter på passagerarsidan. IATA förklarar det med att konsumenterna fortfarande är osäkra både kring sin egen och den allmänna ekonomiska utvecklingen och därmed försiktiga med resandet. Företagens tro på en förbättrad ekonomi gör däremot att resandet tar fart, samtidigt som ökade terrorhot under oktober 2010 kan påverka resandet i annan riktning.

IATA beräknar dock i sin prognos fram till 2026 att behovet av att utbilda piloter kommer att vara mycket stort. En siffra som nämns är att det fram till dess behöver utbildas 350 000 piloter och 750 000 flygtekniker i världen. Siffrorna bygger på pensionsavgångar, beställda luftfartyg samt en årlig ökning av flygtrafiken med cirka 5-6 procent under de kommande 20 åren.

Två stora internationella, av varandra oberoende, undersökningar har genomförts av flygplanstillverkarna Airbus (Global Market Forecast 2007-2026) och Boeing (Current Market Outlook). De redovisar i huvudsak samstämmiga bedömningar. Undersökningarna visar på ett årligt behov av cirka 17 000 piloter världen över. Av dessa bedöms 4 000 behöva rekryteras inom flygbolagen i Europa. Det är dock mycket svårt att med detta underlag uppskatta omfattningen av de svenska behoven.

I myndighetens referensgrupp anger Flygarbetsgivarna och SFR att de bedömer det årliga behovet till ett 50-tal piloter i Sverige. Enligt SCB är antalet yrkesverksamma piloter i landet i åldersgrupperna 55-59 år och 60-64 år 123 respektive 84 personer. Flygbranschen anser heller inte i dagsläget att den statligt finansierade pilotutbildningen är av avgörande betydelse för bolagens möjlighet att rekrytera piloter.

Det är myndighetens bedömning att det för närvarande finns ett ännu tydligare nationellt behov av helikopterpiloter - om än i liten skala. Medelåldern bland helikopterpiloter är mycket hög och marknaden växer något till exempel inom ambulansflyg, fjällräddning, rennäring och sjöräddning. Det finns idag ingen utbildning till helikopterpilot som finansieras med statsbidrag.

Mot bakgrund av ovanstående och på grundval av en avvägning mellan en uppskattning av behovet och kostnaderna för åtagandet, föreslår myndigheten att staten i nuläget finansierar i storleksordningen ett 40-tal utbildningsplatser i pilotutbildningen. Dessutom bör regeringen överväga att finansiera utbildning till helikopterpilot inom ramen för yrkeshögskolan, se vidare kapitel 9.4.7.

Eftersom den föreslagna volymen som finansieras fullt ut med statliga medel sannolikt inte tillgodoser hela behovet av piloter i Sverige, bör det vara möjligt för anordnare att - utan statligt ekonomiskt stöd - erbjuda pilotutbildning inom yrkeshögskolan i den omfattning som vid varje tidpunkt bedöms rimlig. För att detta ska bli möjligt behöver regeringen besluta om den totala studiemedelsramen i Yh i enlighet 1 kap 6 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Myndigheten bedömer att det finns skäl för regeringen att fatta ett sådant beslut i samband med att dessa reformer genomförs. Varje flygutbildning som idag finns inom de kompletterande utbildningarna och som finansieras med studerandeavgift har möjlighet att ansöka om att få bli Yh-utbildning och därmed omfattas av tillsyn och studiestöd. Dessa utbildningar måste självfallet motsvara yrkeshögskolans kvalitetskriterier, vilket bland annat inkluderar att det ska finnas ett behov på arbetsmarknaden för den kompetens som utbildningen leder till. Det finns givetvis inget som hindrar en anordnare att därutöver erbjuda utbildning på flygområdet på rent kommersiella villkor.

9.4.4 Finansiering

Förslag: Regeringen föreslås överföra statsbidrag från anslag 2:5 Lunds universitet, Grundutbildning, anslagspost 4, trafikflygarutbildning inom utgiftsområde 16 till Myndigheten för yrkeshögskolan. De övriga medel som regeringen avser ska användas för flygrelaterad utbildning i yrkeshögskolan bör anges som en särskild utgiftspost inom myndighetens anslag 1:15 anslagspost 11, statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning.

Det har tidigare nämnts att flygutbildning är synnerligen kostnadskrävande. Flygrelaterad utbildning i yrkeshögskolan omfattar för närvarande cirka 25 miljoner kronor årligen. Pilotutbildningen vid Lunds universitet omfattar cirka 23 miljoner kronor per år.

Merparten av de flygrelaterade utbildningarna kräver mycket stora investeringar för att hålla tillräcklig kvalitet och därmed längre planeringshorisonter än vad som är gängse i Yh idag. För att kunna planera för en optimal dimensionering av de flygrelaterade utbildningsplatserna, gör myndigheten bedömningen att regeringen bör anslå i storleksordningen 48 miljoner kronor årligen som en särskild utgiftspost, som kan användas till statsfinansierad utbildning inom hela flygområdet. Således skulle dessa medel kunna finansiera utbildningar till pilot, helikopterpilot, flyginstruktör, flygtekniker med mera. Inom ramen för statsbidraget skulle myndigheten fördela platserna till utbildningar med de mest angelägna behoven på arbetsmarknaden.

Tillsammans med de statliga medlen från TFHS och de statsbidrag som myndigheten fördelar till all typ av flygutbildning inom yrkeshögskolan blir summan 48 miljoner kronor per år.

I utredningen har referensgruppen skissat på kostnaderna för en pilotutbildning enligt det koncept som beskrivits tidigare. Utbildningsanordnarnas prisbild är relativt samstämmig. Myndigheten gör bedömningen att den statsfinansierade pilotutbildningen kommer att kosta cirka 800 000 kronor per utbildad pilot räknat i dagens penningvärde. Det gör således cirka 400 000 kronor per årsplats beroende på exakt antal studieveckor. En utbildning till helikopterpilot är något dyrare, cirka 875 000 kronor per utbildad pilot. Om undervisningstiden ska innehålla 25 procents Lärande i arbete, kommer en utbildning till helikopterpilot sannolikt att omfatta cirka 100 veckor.

I det fall regeringen inte anslår medel som en särskild utgiftspost till flygrelaterade utbildningar, finns risk att de höga utbildningskostnaderna i kombination med ett lågt engagemang från berört arbetsliv, skulle leda till att mindre kostsamma utbildningar med ett tydligare engagemang från arbetslivet

prioriteras i samband med att utbildningar ansöker om statligt stöd i yrkeshögskolan. Det skulle i sin tur få till följd att det sannolikt inte skulle komma att genomföras några pilotutbildningar alls.

9.4.5 Organisation

Bedömning: En godkänd FTO (Flying Training Organization) kan ansöka om statligt stöd för att driva pilotutbildning inom ramen för förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. De utbildningsanordnare som beviljas statsbidrag för att bedriva pilotutbildning bör kunna få beslut om minst fyra utbildningsomgångar. Utbildningen ska vara avgiftsfri för den studerande.

Det är Transportstyrelsen som godkänner vem som får bedriva flygutbildning i Sverige. En utbildningsanordnare som får bedriva pilotutbildning upp till den nivå som här är aktuell kallas FTO (Flying Training Organization).

Det ingår inte i utredningens uppdrag att ange vilka utbildningsanordnare eller vilka orter som bör få bedriva den statligt finansierade pilotutbildningen i framtiden. Samtliga ansökningar får prövas i en öppen ansökningsomgång. Om regeringen väljer att, i enlighet med myndighetens förslag, anslå en särskild utgiftspost för flygrelaterade utbildningar i yrkeshögskolan, överväger myndigheten att pröva ansökningarna i en enskild ansökningsomgång.

Eftersom pilotutbildningen är mycket kostsam måste det ställas höga krav avseende effektiv resursanvändning på de utbildningsanordnare som utför den statligt finansierade utbildningen. Myndigheten delar Yh-utredningens (SOU: 2008 :29) uppfattning att mycket små studerandegrupper normalt är kostnadsdrivande, varför en koncentration av utbildningarna till få utbildningsanordnare bör eftersträvas. Större grupper gör det som regel lättare att utnyttja resurser i form av lokaler, lärare, simulatorer, flygplan och annan utrustning. Samtidigt kan även alltför stora volymer hos en enda utbildningsanordnare medföra att kvalitetsbrister uppstår. Transportstyrelsen anser att grupperna inte bör överstiga tolv studerande. Branschen i övrigt tolkar detta som en rekommendation och anser att det inte finns några tvingande regler. Nyligen har det också publicerats nya förslag från EASA som anger att undervisning på marken inte bör genomföras i grupper som är större än 28 deltagare.

En utbildningsanordnare som bedriver en statligt finansierad pilotutbildning i yrkeshögskolan måste ha kapacitet att hantera studerande avseende urval, antagning, studievägledning, kvalitetssäkring, uppföljning och utvärdering samt studiedokumentation. En anordnare måste också ha ett väl utvecklat samarbete med berört arbetsliv, vilket skulle kunna begränsa kostnaderna, särskilt för de

investeringstunga delarna av utbildningen. Väl upparbetade kontakter med potentiella arbetsgivare är också ett måste för att kunna få tillgång till bra LIA-platser.

När det gäller lokalisering har Myndigheten för yrkeshögskolan, till skillnad från Yh-utredningen (SOU: 2008:29), inte kunnat se något omedelbart samband med att en samlokalisering med flygteknikerutbildning skulle ge så värdefulla synergieffekter att det skulle innebära stora kostnadsfördelar. I övrigt anser myndigheten att den statsfinansierade pilotutbildningen bör lokaliseras hos utbildningsanordnare som har närhet till flera kommersiella flygplatser, men även nära tillgång till luftrum som inte är alltför hårt trafikerat. Det är av vikt att man kan träna i trafikvarv, öva start och landning utan alltför mycket tidsutdräkt. I samband med bedömningen av en ansökan om att få bedriva pilotutbildning med statliga medel, bör det tas i beaktande om det finns rimliga möjligheter att klara flygträningen inom stipulerad tid. Lokaliseringen är också av betydelse när det gäller rekrytering av kompetenta lärare och sannolikt även föreläsare från ett relevant arbetsliv. Ytterligare faktorer som är av vikt vid bedömningen av lämplig anordnare är hur befintliga tillstånd avseende miljöprövningen ser ut. Länsstyrelsen utfärdar tillstånd och dessa påverkar vilken volym flygtrafiken får ha på respektive flygplats. Det innebär att om myndigheten beviljar en viss FTO att bedriva Yh-utbildning, måste myndigheten förvissa sig om att den flygplats som utbildningsanordnaren opererar på har miljömässiga tillstånd som klarar den ökade flygtrafik som utbildningen medför.

Ytterligare faktorer som är av vikt för bedömningen av lämplig utbildningsanordnare är att det finns ledningsstrukturer och befattningshavare som är ändamålsenliga. Myndigheten delar Transportstyrelsens uppfattning att en framtida utbildningsanordnare av statsfinansierad pilotutbildning bör ha en organisation som innefattar befattningshavare såsom: accountable manager (ansvarig chef eller VD), head of training (skolchef), chief flying instructor (ansvarig för all flygrelaterad utbildning), chief ground instructor (ansvarig för flygteori) samt quality manager (kvalitetsansvarig). Myndighetens bedömning är att en potentiell utbildningsanordnare för en statligt finansierad pilotutbildning bör kunna uppvisa en organisation där ovanstående befattningshavare finns identifierade.

Som tidigare nämnts finns idag 15 godkända FTO:er i Sverige. Det är myndighetens bedömning att även andra, inom EU godkända FTO:er, kan ansöka om att få bedriva pilotutbildning i Sverige. De pilotutbildningar som bedrivs i Sverige måste dock följa Transportstyrelsens regelverk och föreskrifter även om dessa skulle vara annorlunda än annat EU-lands.

För att en utbildningsanordnare ska få rimliga planeringsförutsättningar föreslår myndigheten att besluten om att få ingå i yrkeshögskolan omfattar minst fyra utbildningsomgångar.

Som all annan bedömning av ansökningar till yrkeshögskolan måste denna typ av utbildningar bedömas utifrån arbetslivets efterfrågan och engagemang, utbildningsanordnarens organisatoriska förmåga och utbildningens kvalitet.

Myndigheten har stor respekt för att det krävs hög kompetens för att bedöma vad som är den bästa pilotutbildningen och vem som är bäst skickad att genomföra den. Myndigheten överväger i bedömningen att engagera oberoende experter från exempelvis Transportstyrelsen och branschorganisationer. Eftersom Flyg-Sverige är litet kan det vara värdefullt att även anlita expertis på internationell eller skandinavisk nivå.

Myndigheten avser också att inleda ett samarbete med Transportstyrelsen för att i framtiden utarbeta metoder för tillsyn av flygutbildning. Ett sådant samarbete kan sannolikt leda till ett effektivare tillsynsarbete, men också tjäna som kompetensöverföring över myndighetsgränserna.

9.4.6 Urval, antagning och betyg

Förslag: Pilotutbildningen anpassas till lagen (2009:128) och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Om Myndigheten för yrkeshögskolans regelverk inte är samstämmigt med Transportstyrelsens regelverk, bör det sistnämnda regelverket anses vara överordnat Myndigheten för yrkeshögskolans.

Det är myndighetens bedömning att pilotutbildningarna kan anpassas till yrkeshögskolans regelverk vad avser urval, antagning och betyg. Förutom grundläggande behörighet är utbildningsanordnarna i stort överens om att den särskilda behörigheten bör omfattas av matematik C, fysik B och engelska B. Utöver det måste den sökande ha ett elevtillstånd som utfärdas av Transportstyrelsen. Tillståndet omfattar ett medicinskt test (Medical Class 1), ett giltigt personbevis samt ett utdrag ur polisens misstanke- och belastningsregister. Elevtillståndet är en förutsättning för att få påbörja en pilotutbildning.

Flertalet utbildningsanordnare anser också att den sökande behöver ett godkänt flygpsykologiskt test för att anses behörig till pilotutbildningen. På TFHS har man valt att lägga de psykologiska testerna i urvalsprocessen, vilket har medfört att antagningsprocessen där är mycket kostsam.

Det finns flera olika tester på marknaden och utbildningsanordnarna själva anger i sina behörighetskrav att de bara accepterar tester utförda av vissa specifika företag. De flygpsykologiska proven testar förmågor som stresstålighet, spatial

förmåga, minnesförmåga, handlingsbenägenhet, verklighetsuppfattning med mera. Ett godkänt flygpsykologiskt test är inget som Transportstyrelsen kräver för att en studerande ska ha rätt att påbörja en pilotutbildning.

Myndigheten anser att ett test som prövar egenskaper och förmågor i stället för kunskaper inte kan betraktas som särskilda förkunskapskrav som därmed kan motsvara behörighet till en pilotutbildning. Det faktum att det finns flera olika tester med olika testmetoder på marknaden, att testet inte är ett krav som Transportstyrelsen ställer för att få påbörja en pilotutbildning och att flygbolagen själva i vissa fall genomför sina specifika psykologiska tester i samband med rekrytering av färdiga piloter, gör att myndigheten anser att ett godkänt psykologiskt test *inte* kan vara en förutsättning för att vara behörig till en statligt finansierad pilotutbildning. Att myndigheten anser att ett medicinskt test kan utgöra ett särskilt krav för att vara behörig till utbildningen, motiveras av att det är ett krav som Transportstyrelsen ställer för att få påbörja en flygutbildning och av hänsynen till den studerandes egen säkerhet under utbildningens genomförande.

Således bedömer myndigheten att flygpsykologiskt test måste anses vara en del i urvalsprocessen. Priset för ett genomfört test ligger på cirka 5 000 kronor. För att hålla kostnaderna för urvalsprocessen nere, rekommenderar myndigheten att en framtida utbildningsanordnare genomför andra enklare webbtester och intervjuer, så att det enbart är ett mindre antal sökande som blir föremål för flygpsykologiskt test.

När det gäller betygssättning är det i dagens läge vanligast att kurserna inom pilotutbildningen betygsätts med Icke godkänt eller Godkänt. Detta eftersom det slutligen är Transportstyrelsen som godkänner proven i flygutbildningen och då enbart använder sig enbart av två betygsgraderingar.

Enligt Yh-förordningen måste alla tre betygen (IG, G och VG) användas. De utbildningsanordnare som har deltagit i myndighetens referensgrupp anser inte att det kommer att föranleda några stora problem att förhålla sig till Yh-förordningen. Myndigheten anser generellt att Transportstyrelsens regelverk får anses vara överordnat Myndigheten för yrkeshögskolans. Detta eftersom flygverksamheten är mycket starkt reglerad. Om Transportstyrelsens nuvarande och framtida regelverk skulle innebära någon förändring avseende flygutbildningars genomförande, måste hänsyn tas vad gäller pilotutbildningen i yrkeshögskolan.

I pilotutbildningen är de olika certifikaten en helt integrerad del av själva utbildningen. Det medför att myndigheten anser att en studerande måste erhålla de olika certifikaten för att kunna få en Yh-examen. Certifikaten bekostas av den studerande själv. Om certifikaten betraktas som en förutsättning för att få examen, är det möjligt för en studerande att få merkostnadslån för att finansiera certifikaten som kostar cirka 24 000 kronor för en integrerad utbildning och cirka

33 000 kronor för en modulutbildning av den typ som beskrivits ovan. Det skulle annars inte vara möjligt.

9.4.7 Övrig flygutbildning

Förslag: Utbildning till helikopterpilot, flyginstruktör och flygledare bör ingå i yrkeshögskolan. Regeringen bör överväga att ge Myndigheten för yrkeshögskolan i uppdrag att utreda hur sådan utbildning ska kunna inordnas i yrkeshögskolan.

I nuläget utbildas flygtekniker, helikoptertekniker, piloter, airport officers och flyglogistiker i yrkeshögskolan. Det ingår inte i regeringsuppdraget att föreslå hur övrig flygutbildning ska bedrivas. Under arbetets gång har det dock blivit alltmer uppenbart att även övrig flygutbildning bör belysas.

Helikopterförarutbildning för den privata sektorns behov som berättigar till studiestöd finns för närvarande hos en anordnare av kompletterande utbildning. Utbildningen omfattar 77 veckor och har 17 studiestödsplatser, men något statsbidrag utgår inte till anordnaren. Utbildningen finansieras med studerandeavgifter. Kostnaden för en helikopterutbildning uppgår i sin helhet till cirka 875 000 kronor. Inom de kompletterande utbildningarna utbildas också flyginstruktörer.

Helikopterutredningen, (SOU 2008:129), har sett över hur den offentliga sektorns användning av helikoptertjänster kan bli mer effektiv. Betänkandet lämnades i december 2008. I dess uppdrag ingick dock inte frågan om utbildning av helikopterförare.

Den som vill skaffa ett kommersiellt certifikat, Commercial Pilot Licence – Helicopter (CPLH), får räkna med att betala över en miljon kronor för utbildningen vid någon av de flygskolor som finns i Sverige eller utomlands.

Utbildningsanordnaren måste vara en godkänd Flight Training Organization för att få utfärda certifikat för CPLH. I Sverige finns sju godkända FTO:er för helikopterutbildning. Vidare finns polisens flygskola i Göteborg som utbildar polispiloter.

Under vissa förhållanden måste en befälhavare ha certifikatet Airline Transport Pilot Licence – Helicopter (ATPLH). Det gäller till exempel vid kommersiell flygtransport enligt IFR med fler än nio passagerare. ATPLH innebär att piloten, utöver CPLH, bland annat måste genomgå en teoriutbildning och en avslutande praktisk examination.

Utöver utbildningarna ovan kan man ta certifikat för till exempel instrumentflygning, Instrument Rating (IR) och besättningssamarbete för tvåpilotsystem, Multi Crew Cooperation (MCC).

Helikopterföretagen drar sig ofta för att anställa en pilot som har mindre än 500 flygtimmars erfarenhet. Det gör att nyexaminerade piloter på något sätt måste få ihop flygerfarenhet. Ingångslönen för piloter är i regel låg i förhållande till vad utbildningen kostar. Erfarna piloter med certifikat för instrumentflygning kan dock få höga inkomster inom till exempel offshoreindustrin.

Behovet av helikopterförare inom den civila sektorn är växande. Polisen bedriver idag egen helikopterförarutbildning på Göteborg City Airport. Sjöräddningen, fjällräddningen och sjukvården är andra offentligt finansierade verksamheter som är beroende av att det utbildas tillräckligt med helikopterförare. Helikoptern har också stor betydelse för utvecklingen av upplevelseindustrin och rennäringen i Norrland, liksom inom flera andra näringsgrenar. I förhållande till arbetsmarknaden för flygplanspiloter, är marknaden för helikopterpiloter i hög grad nationell.

Mycket talar för att en grundläggande helikopterförarutbildning bör komma till stånd inom yrkeshögskolan. De höga kostnaderna motiverar att man noga prövar möjligheterna till samordning mellan en sådan utbildning och den som bedrivs av polisen. En tänkbar lösning är att helikopterutbildning i framtiden drivs inom ramen för yrkeshögskolan och samfinansieras med andra offentliga aktörer, såsom sjöräddning, landsting och polis.

Utbildningar till flyginstruktör både för flyg och helikopter finns idag i de kompletterande utbildningarna. Ett fåtal berättigar till studiestöd och ingen berättigar till statsbidrag. Dessa utbildningar bör kunna ansöka om att få ingå i Yh och de som bäst uppfyller kvalitetskraven bör – med den modell som myndigheten föreslår (se kapitel 9.5.) – kunna erhålla statsbidrag.

Utbildning till flygledare har fram till hösten 2010 bedrivits med Luftfartsverket som huvudman. Sedan hösten 2010 finns ett kandidatprogram inom flygtrafik och logistik vid Linköpings universitet. Det är i grunden ett logistikprogram som nischats inom flygområdet. Programmet har två spår; ett för flygledare och ett inom flyglogistik. Programmet, som omfattar 180 högskolepoäng, bedrivs på helfart med studieort Norrköping och har 60 platser. Hälften av dessa platser avser flygledarutbildning, där den praktiska utbildningen kommer att genomföras vid Luftfartsverkets utbildningsanläggning vid Malmö Airport. Första 1,5 årens teoretiska delar läses gemensamt i Norrköping. Därefter tar de studerande studieuppehåll och genomför den första delen av praktisk utbildning vid Malmö Airport med Luftfartsverket som huvudman. Utbildningen genomförs av ett externt utbildningsföretag och de studerande kan få studiestöd. Denna del

validerar sedan Linköpings universitet och den studerande får tillgodoräkna sig 60 högskolepoäng. Därefter vidtar de mer arbetsplatsbaserade momenten i utbildningen inom ramen för Luftfartsverkets ansvar samtidigt som de studerande läser ytterligare 30 högskolepoäng som består av teoretiska kurser samt ett examensarbete. Totalt omfattar flygledarutbildningen med detta upplägg närmare fyra års studier innan den studerande kan erhålla ett flygledarcertifikat. Kostnaden för att utbilda en flygledare enligt detta koncept uppgår till närmare 1,5 miljoner kronor. Marknaden för flygledare håller på att förändras på så sätt att det nu inte enbart finns en enda arbetsgivare samtidigt som det för närvarande är Luftfartsverket som står för alla kostnader för den praktiska utbildningen. Redan i mars nästa år tas flygtrafiktjänsterna på flygplatserna i Växjö, Västerås och Örebro över av en privat leverantör. Det råder för närvarande viss brist på flygledare och det faktum att fler aktörer tillåts på marknaden kommer rimligen att påverka utbildningens uppläggning.

I ett läge när utbildning till pilot, flyg- och helikoptertekniker finns inom yrkeshögskolan och flyginstruktör samt helikopterpilot kan komma att överföras från de kompletterande utbildningarna, anser myndigheten att det är naturligt att även den starkt yrkesinriktade och praktiska flygledarutbildningen med nära anknytning till arbetslivet, bör bedrivas inom yrkeshögskolan. En eventuell framtida helikopterutbildning bör kunna samfinansieras mellan staten och andra offentliga aktörer såsom sjöräddning, landstingen och polisen, vilket skulle kunna innebära det skulle behövas ytterligare särskilda anslag för flygrelaterade utbildningar i framtiden.

Sammanfattningsvis föreslår myndigheten att all flygrelaterad utbildning ingår i yrkeshögskolan och att myndigheten får i uppdrag att utreda hur ett inordnande ska gå till.

9.5 Övergångsbestämmelser för pilotutbildning

Förslag: Under förutsättning att regeringen anger en särskild utgiftspost inom myndighetens anslag 1:15 ap. 11 till flygrelaterade utbildningar, bedömer myndigheten att det är möjligt att genomföra en ansökningsomgång under 2011 för beslut i januari 2012 med start tidigast hösten 2012. De flygutbildningar som för närvarande enbart har studiestöd enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar kan ansöka om att få bli yrkeshögskoleutbildning när regeringen har fattat beslut om den totala studiemedelsramen i yrkeshögskolan.

Eftersom pilotutbildningarna idag bedrivs i flera olika utbildningssystem, är det svårt att ge svar på vad som är den optimala tidsperioden för övergång. Den

ettåriga kompletterande trafikflygarutbildningen i Västerås bör få statligt stöd så länge det finns gymnasieelever som läser specialutformat program i Västerås och Arvidsjaur.

I propositionen Ett steg framåt – en ny dansarutbildning (prop. 2010/11:19) har regeringen, efter riksdagens beslut om ändringarna i skollagen, uppmärksammat på att det finns några få riksrekryterande utbildningar som börjar elevernas andra läsår. Med dagens övergångsbestämmelser är det inte möjligt för sådana utbildningar att anta elever till årskurs 2 hösten 2011, då rätten att fullfölja en utbildning enligt äldre bestämmelser endast omfattar den som påbörjat utbildningen före den 1 juli 2011.

Regeringen anger i propositionen att även de elever som påbörjar en riksrekryterande utbildning det andra läsåret ska få slutföra utbildningen enligt äldre bestämmelser. När det gäller de aktuella riksrekryterande utbildningarna som påbörjas det andra läsåret, anser regeringen att beslutet om riksrekrytering därför upphör att gälla först den 1 januari 2012. Detta skulle i så fall betyda att elever kan påbörja de specialinriktade programmen i Västerås och Arvidsjaur även hösten 2011. För Myndigheten för yrkeshögskolans del får det till följd att den ettåriga kompletterande trafikflygarutbildningen som finns i yrkeshögskolan bör få starta även hösten 2013 som en påbyggnad för dem som slutar flyggymnasiet våren 2013. Behandling av propositionen i riksdagen är planerad till den 8 december 2010.

TFHS vid Lunds universitet kommer att ha ytterligare ett intag 2011. Det innebär att dessa tolv studerande avslutar sin utbildning vid årsskiftet 2013/2014. Totalt sett innebär det att det under 2014 skulle examineras maximalt 37 piloter inom de offentligt finansierade systemen.

Detta kommer självfallet att påverka när det är lämpligt att påbörja den heltäckande pilotutbildningen inom Yh i lämpliga volymer. Myndigheten bedömer att ett första intag till en pilotutbildning i yrkeshögskolan bör börja tidigast hösten 2012. Det skulle innebära, med en 2,5 år lång utbildning, att de första examineras vid årsskiftet 2014/2015. Det betyder att flödet av utexaminerade piloter i så fall håller en någorlunda jämn nivå.

Därför bör en ansökningsomgång genomföras under våren 2011 för beslut i januari 2012 och med tidigast start hösten 2012. Detta förutsätter dock ett överförande av medel från TFHS till Myndigheten för yrkeshögskolan med start under hösten 2012 och därefter.

Mot bakgrund av tidigare resonemang om behovet av en helhetssyn avseende flygrelaterade utbildningar, finns det inget som hindrar att myndigheten genomför en ansökningsomgång för andra typer av flygutbildningar som inte påverkas av

flödet av utexaminerade piloter från den kompletterande trafikflygarutbildningen och TFHS.

De flygutbildningar som finns inom de kompletterande utbildningarna och som för närvarande berättigar till studiestöd kan ansöka om att få ingå i yrkeshögskolan när regeringen har fattat beslut om den totala studiemedelsramen i enlighet med 1 kap 6 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Under förutsättning att utbildningarna motsvarar yrkeshögskolans kvalitetskriterier och anpassas till yrkeshögskolans regelverk, bör de få sina nu gällande beslut omvandlade till beslut enligt förordningen om yrkeshögskolan. Detta skulle kunna ske genom konvertering på samma sätt som har skett med Ky-utbildningarna. Tidsmässigt bör detta kunna ske även innan förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla. Om dessa utbildningar inte väljer att konvertera, kan de delta i den ansökningsomgång som myndigheten anordnar.

Samtliga utbildningar som får statligt stöd enligt förordningen om yrkeshögskolan omfattas av studiestöd och tillsyn.

10 Övergångsbestämmelser för kompletterande utbildningar

10.1 Kompletterande utbildningar som övergår till yrkeshögskolan

Det övergripande målet i regeringsdirektivet är att inordna de kompletterande utbildningarna i yrkeshögskolan. I det följande beskriver myndigheten hur övergången avseende de kompletterande utbildningarna som berättigar till statsbidrag respektive studiestöd kan genomföras.

10.1.1 Yrkesutbildningar med statsbidrag

Bedömning: Yrkesutbildningar, som inte kan betraktas som smala yrkesutbildningar och som har gällande beslut om statsbidrag, upprättar en utbildningsplan i enlighet med förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Utbildningsanordnaren ansöker hos Myndigheten för yrkeshögskolan om att konvertera sin utbildning till Yh-utbildning. Behovet av den kompetens som utbildningen leder till får anses vara prövad av Skolverket.

För närvarande bedöms ett tiotal kompletterande utbildningar motsvarande cirka 250 årsplatser, som berättigar till statsbidrag, vara yrkesutbildningar som bör kunna omvandlas till Yh-utbildning. Förfarandet bör kunna likna det som Myndigheten för yrkeshögskolan tillämpade avseende Ky-utbildningarna, det vill säga att behovet av utbildningen inte prövades i samband med övergången till en

ny utbildningsform, utan det skedde enbart en prövning av att utbildningen motsvarade kraven i Yh-förordningen. Således bör dessa utbildningar, som rimligen inte kan omfattas av en särskild kvotgrupp för smala utbildningar, kunna omvandla sina utbildningsplaner enligt de krav som anges i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Eftersom Skolverket redan har bedömt att utbildningarna bland annat ska *öka tillgången på värdefull yrkesskicklighet eller leda till ett arbete samt ge särskilt kvalificerad kompetens inom ett yrkesområde eller bidra till att utveckla ny kunskap inom ett framtidsyrke* (förordning 2000:521), anser myndigheten att behovet och efterfrågan av utbildningen får anses ha prövats.

Eftersom kostnadsbilden hos dessa utbildningar normalt är högre än för en motsvarande Yh-utbildning, måste utbildningsanordnaren även lämna en ekonomisk kalkyl för utbildningen och eventuellt ansöka om bidrag över det schablonbelopp som myndigheten använder sig av. I samband med att fristående utbildningsanordnare har ansökt om att få ingå i yrkeshögskolan, har myndigheten erfart att anordnarna betraktar sina detaljerade ekonomiska kalkyler som affärskänslig information som de ogärna lämnar till myndigheten. Av detta skäl undersöker myndigheten för närvarande möjligheten att sekretessbelägga sådana detaljerade ekonomiska uppgifter, när de inkommer till myndigheten.

Myndigheten avser självfallet att bidra med kunskap och service i samband med konvertering till yrkeshögskoleutbildning. Det är myndighetens bedömning att detta arbete kan påbörjas innan förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla. Den ansvarige utbildningsanordnaren får i så fall ett beslut om att bedriva Yh-utbildning under samma tidsperiod som gäller för de tidigare besluten enligt förordningen (2000:521). Eftersom det inte kommer att vara möjligt att kombinera statsbidrag och studerandeavgift, måste beslutet innehålla information om de nya villkoren. Eftersom denna process inte kräver några förändringar i gällande regelverk, bör en konvertering kunna ske innan förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla.

Efter den 1 juli 2012 har utbildningsanordnaren möjlighet att ansöka om statligt stöd inom ramen för yrkeshögskolan i en ordinarie ansökningsomgång.

10.1.2 Yrkesutbildningar med enbart studiestöd

Förslag: Regeringen beslutar om studiemedelsram i yrkeshögskolan i enlighet med 1 kap 6 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. De yrkesutbildningar inom de kompletterande utbildningarna som berättigar till studiestöd kan ansöka om att ingå i yrkeshögskolan.

Inom de kompletterande utbildningarna finns ett knappt 30-tal yrkesutbildningar med studiestöd motsvarande närmare 600 platser. Tillsammans med de flygutbildningar som har studiestödsplatser blir det totala antalet studiestödsplatser drygt 700. Utbildningarna finansieras helt via studerandeavgifter och kan inte betraktas som smala. Dessa utbildningar skulle kunna ansöka om att bli yrkeshögskoleutbildning och finansieras via studerandeavgift.

För att detta ska vara möjligt, krävs att regeringen fattar beslut om utbildningsformens totala studiemedelsram i enlighet med 1 kap 6 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Självfallet måste dessa utbildningar uppfylla kraven som ställs på yrkeshögskoleutbildningar i övrigt. Det är myndighetens bedömning att de yrkesutbildningar som enbart berättigar till studiestöd bör kunna inordnas så snart ett beslut om studiemedelsramen är fattat. Det finns ingen anledning att vänta till dess att förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla.

Det bör vara genomförbart att gå till väga på samma sätt som för de statsbidragsberättigade yrkesutbildningarna. Utbildningsanordnarna ansöker om att omvandla sin kompletterande utbildning till yrkeshögskoleutbildning och justerar sin utbildningsplan i enlighet med yrkeshögskolans lagstiftning. Precis som beskrivs i avsnittet ovan får behovet av utbildningen redan anses vara prövat av Skolverket. När ansökan med utbildningsplanen är beviljad av myndigheten, kan tidigare beslut enligt förordningen (2009:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar omvandlas till beslut enligt förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Därefter kan de aktuella utbildningarna ansöka på nytt om statligt stöd i yrkeshögskolan i samband med ordinarie ansökningsomgång.

Sammanfattningsvis kommer en anpassning till yrkeshögskolans regelverk självfallet att innebära en hel del förändringsarbete för anordnarna av dessa utbildningar. De största skillnaderna är sannolikt ledningsgruppens ansvar och sammansättning, betygssättning, utfärdande av examen, behörighet, urval och antagning samt eventuellt införande av LIA-perioder.

10.1.3 Smala yrkesutbildningar

För att de 30-tal utbildningar inom de kompletterande utbildningarna, som myndigheten bedömer bör inrymmas i yrkeshögskolan inom ramen för en särskild kvotgrupp, ska kunna överföras till Yh krävs, förändringar i yrkeshögskolans regelverk som regeringen beslutar. Det är myndighetens förhoppning att dessa förändringar kan träda i kraft senast den 1 juli 2012.

Sammanfattningsvis är självfallet alla utbildningar välkomna att delta i de ordinarie ansökningsomgångar som myndigheten ordnar.

10.1.4 Övergång till ny förordning

Förslag: Myndigheten föreslår att den nuvarande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla den 1 juli 2012. En kompletterande utbildning som har för avsikt att bedrivas inom förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan har rätt till stöd enligt Yh-förordningen längst till och med 31 december 2014.

Oavsett om vissa utbildningar inom de kompletterande utbildningarna ska överföras till förordningen om yrkeshögskolan eller till en helt ny förordning för konst- och kulturutbildningar, är det myndighetens uppfattning att övergångsperioden bör vara densamma. Myndigheten har valt att använda sig av samma regler som gällde när förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar trädde i kraft för tio år sedan.

Det är myndighetens förhoppning att de utbildningar som föreslås ingå i yrkeshögskolan ska kunna göra det innan förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla och att överföring kan ske successivt. Erfarenheten från överföringen av Ky-utbildningar och påbyggnadsutbildningar är att ambitionen och viljan är stor hos utbildningsanordnarna att anpassa sig till nytt regelverk så snart som möjligt. Därför avser myndigheten att erbjuda sådana möjligheter, samtidigt som man måste ha i åtanke att anpassningen till nytt regelverk kan komma att ta tid.

Myndigheten föreslår att den nuvarande förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla den 1 juli 2012. En kompletterande utbildning som har beslut enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar och som har för avsikt att bedrivas inom förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan har rätt till statligt stöd, enligt den för utbildningen nya förordningen, längst till och med den 31 december 2014 eller till dess att Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om något annat.

Det innebär att en utbildning som har fått sina tidigare beslut omvandlade till

beslut enligt förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan, och som vill fortsätta inom yrkeshögskolan, måste ansöka om statligt stöd före detta datum.

10.2 Övergångsbestämmelser för kompletterande utbildningar som söker statligt stöd enligt ny förordning

Förslag: Myndigheten föreslår att den nuvarande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla den 1 juli 2012. En kompletterande utbildning, som har beslut enligt denna förordning och som har för avsikt att bedrivas inom den nya förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar, har rätt till statligt stöd enligt den nya förordningen längst till och med den 31 december 2014 eller till dess att Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om något annat.

Regeringen bestämmer studiemedelsram enligt den nya förordningen.

Som tidigare beskrivits föreslår myndigheten att utbildningar inom de kompletterande utbildningarna, som har sin grund i konst- och kulturområdet, i fortsättningen beviljas statligt stöd enligt en ny förordning om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar.

Myndigheten beräknar att ett 90-tal kompletterande utbildningar bör ansöka om statligt stöd enligt den nya förordningen för fristående konst- och kulturutbildningar. Av dessa berättigar ett 60-tal till statsbidrag enligt förordningen om kompletterande utbildningar. Detta motsvarar en volym på drygt 1 500 årsplatser.

Resterande 30-talet utbildningar som enbart berättigar till studiestöd motsvarar drygt 900 årsplatser.

Som tidigare nämnts föreslår myndigheten olika nivåer av det statliga stödet inom denna förordning:

- enbart studiestöd,
- studiestöd och statsbidrag med möjlighet att ta ut en skälig studerandeavgift, och
- full finansiering med statsbidrag utan möjlighet att ta ut studerandeavgift annat än mindre belopp för undervisningsmaterial.

Myndigheten föreslår att den nuvarande förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar upphör att gälla den 1 juli 2012. Under en övergångsperiod kan en kompletterande utbildning, som har beslut enligt förordningen (2000:521) och som har för avsikt att bedrivas inom den nya

förordningen, ha rätt till statligt stöd enligt den nya förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar längst till och med den 31 december 2014 eller till dess att Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om något annat.

De utbildningar som vill ansöka om statligt stöd i enlighet med den nya förordningen kommer att behöva göra detta i en ansökningsomgång som myndigheten planerar att inbjuda till före den 31 december 2014.

Skälet till att Myndigheten för yrkeshögskolan bör ha handlingsfrihet att kunna fatta beslut som sträcker sig längre än till den 31 december 2014 är att det finns utbildningar, vars verksamhet kan komma att hamna i skarven av tidigare beslut och beslut som skulle komma att fattas enligt den nya förordningen. I praktiken handlar detta om utbildningar som har studerande i verksamhet mellan två beslutsomgångar. Detta tillvägagångssätt är detsamma som användes när de kompletterande utbildningarnas statliga stöd skulle omvandlas enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar. Myndigheten bedömer dock att merparten av utbildningarna kommer att behöva ansöka om statligt stöd enligt den nya förordningen i en ansökningsomgång före utgången av 2014.

11 Sammanfattning av ekonomiska konsekvenser av myndighetens förslag

I detta kapitel redovisar myndigheten de kostnadsmässiga konsekvenserna av de förslag som presenteras i utredningen.

Kulturarvsutbildningar: Myndigheten bedömer att de kompletterande utbildningarna omfattar sju utbildningar, vars huvudsyfte är att de bevarar och förnyar ett kulturarv. Detta motsvarar knappt ett 100-tal årsplatser och beräknas kosta cirka 12,5 miljoner kronor på årsbasis om dessa ska finansieras utan studerandeavgift. Utbildningarna bör ansöka om statligt stöd enligt den föreslagna förordningen för statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar inom vilken det är möjligt att kombinera statsbidrag och studerandeavgift.

Yrkesinriktade kompletterande utbildningar med statsbidrag som bör ingå i yrkeshögskolan: Myndigheten beräknar att det finns elva utbildningar bland de kompletterande utbildningarna som idag berättigar till statsbidrag och som bör ansöka om att ingå i yrkeshögskolan. Dessa omfattar cirka 300 årsplatser och en kostnad på omkring 34 miljoner kronor per år om den sammanlagda årskostnaden är densamma som idag. Dessa utbildningar tar ut en studerandeavgift och delfinansieras med statsbidrag. Om de ska ingå i Yh, krävs således att hela kostnaden finansieras via statsbidrag, vilket skulle innebära att dessa utbildningar motsvarar kostnader för cirka 570 Yh-platser räknat på det

genomsnittliga pris som en Yh-plats har idag.

Yh-utbildningar inom den särskilda kvoten för smala yrkesutbildningar:

I dagsläget bedömer myndigheten att det inom de kompletterande utbildningarna finns ett 30-tal utbildningar som bör ansöka om att få ingå i yrkeshögskolan inom ramen för den särskilda kvotgruppen för smala yrken. Utbildningarna omfattar en volym på cirka 350 årsplatser. För närvarande kombinerar alla - utom en utbildning - statsbidrag med studerandeavgift. Om dessa skulle finansieras helt med statsbidrag motsvarande den årskostnad per utbildningsplats som de har idag, innebär det en årskostnad för staten på cirka 41 miljoner kronor årligen. Detta motsvarar cirka 700 årsplatser i yrkeshögskolan räknat på ett genomsnittspris på en Yh-plats.

Kostnader för konst- och kulturutbildningar: Utbildningar som idag återfinns inom de kompletterande utbildningarna och som har konst- och kulturinriktning och som berättigar till statsbidrag föreslås ansöka om statligt stöd inom ramen för en ny förordning för fristående konst- och kulturutbildningar. Detsamma gäller de utbildningar som har kulturarvsbevarande karaktär. Dessa har möjlighet att ta ut en studerandeavgift. Myndigheten bedömer att dessa utbildningar ryms inom samma ekonomiska ram som finns idag. Statsbidraget för de utbildningar som bör inordnas inom ramen för en ny förordning för fristående konst- och kulturutbildningar uppgår idag till 141 miljoner kronor på årsbasis. Utredningens förslag innebär att ett antal årsplatser finansieras fullt ut med statsbidrag och därmed inte får ta ut någon studerandeavgift. Om 500 årsplatser finansieras med statsbidrag skulle detta innebära cirka 55 miljoner kronor årligen. En helfinansiering av 500 platser innebär att det är cirka 25 procent av det totala antalet statsbidragsberättigade platser som kommer i fråga. Myndighetens förslag innebär att totalfinansieringen av 500 årsplatser via statsbidrag ska finansieras med ett lägre statsbidrag till de utbildningsplatser som inte motsvarar de uppsatta kvalitetskraven i lika hög grad. Detta ska alltså inte belasta omfattningen av den totala volymen av utbildningsplatser i yrkeshögskolan.

Kostnader för flygutbildning: Myndighetens förslag innebär att det kommer att kosta cirka 32 miljoner kronor att utbilda ett 40-tal piloter till att bli anställningsbara. Myndigheten föreslår att regeringen anslår i storleksordningen 48 miljoner kronor per år till all flygrelaterad utbildning som ska ingå i yrkeshögskolan. Detta ska kunna inrymmas inom ramen för det anslag som Lunds universitet har för trafikflygarutbildning idag samt det anslag som redan idag utgår till flygrelaterad utbildning inom yrkeshögskolan. Förslaget innebär inte någon utökning av yrkeshögskolans anslag eller att förslaget behöver finansieras genom att anslag för andra utbildningsplatser i yrkeshögskolan tas i bruk.

Kostnader för studiestöd: Dagens studiemedelsram inom de kompletterande utbildningarna uppgår till 2 980 platser inom avdelning A2 och 1 001 platser inom avdelning B1. Utredningens förslag innebär att fördelningen bör uppgå till minst 1 892 platser inom avdelning A4 och minst 1 946 platser inom avdelning B1. Studiestödsplatserna fördelar sig som följer:

- till yrkeshögskolan minst 1 375 studiestödsplatser enligt avdelning B1,
- till fristående konst- och kulturutbildningar med 1 892 studiestödsplatser enligt avdelning A4 och med 571 enligt avdelning B1.

Förslaget innebär att 969 studiestödsplatser som idag finns i avdelning A2 omvandlas till platser i avdelning B1.

Myndighetens förslag innebär att CSN kommer att behöva utveckla design och IT-stöd till en ny avdelning inom studiestödsförordningen. Kostnaden beräknas uppgå till cirka 2,8 miljoner kronor.

Myndighetens förslag avseende fördelning av studiestödsplatser kan komma innebära en kostnadsökning för staten på cirka 3 miljoner kronor per år. Detta beror på att myndigheten föreslår att en ny avdelning – kallad A4 – för studiestödet skapas. Den innebär att en studerande som är yngre än 20 år, som idag enbart kan berättigas till studiehjälp inom avdelning A2, kommer att kunna få studiemedel. I studiemedlet ingår studiebidrag som är högre än vad nivån för studiehjälp är.

Enligt myndighetens förslag beräknas dock fem gymnasiala utbildningar som motsvarar 183 studiestödsplatser enligt avdelning A2 inte kunna ingå i yrkeshögskolan. Det motsvarar en kostnad på cirka 6 miljoner kronor årligen. Sammantaget bedöms myndighetens förslag till fördelning av studiestöd inte medföra ökade kostnader totalt sett.

12 Författningsförslag med kommentarer

I denna del presenteras myndighetens förslag till ändringar i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan samt de tre nya förordningar myndigheten har utarbetat: Förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar, förordningen om statlig tillsyn över fristående eftergymnasiala utbildningar och förordningen om vissa eftergymnasiala yrkesutbildningar.

12.1 Förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan

Ledningsgruppens sammansättning

4 kap 1 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

Hos den ansvariga utbildningsanordnaren ska det finnas en ledningsgrupp för utbildningen. Om en utbildningsanordnare är ansvarig för flera utbildningar får ledningsgruppen vara gemensam för dessa.

Förslag till tillägg

En ledningsgrupp för smala yrkesutbildningar av eftergymnasial karaktär som är av särskilt värde för individen och samhället får vara gemensam för flera utbildningsanordnare.

4 kap 3 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan:

Ledningsgruppen ska bestå av

1. företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen,
2. minst en företrädare för de studerande, och
3. den person som avses i 6 §.

Den ansvariga utbildningsanordnaren får utse ledamöter utöver dem som anges i första stycket. Flertalet av ledamöterna i ledningsgruppen ska dock vara företrädare för arbetslivet.

Förslag till tillägg

Sådana smala yrkesutbildningar av eftergymnasial karaktär som är av särskilt värde för individen och samhället får ha en ledningsgrupp med en annan sammansättning än den som anges i första stycket, då ledningsgruppen kan vara gemensam för flera utbildningsanordnare eller av andra skäl inte kan innehålla en majoritet av företrädare för arbetslivet. Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar efter ansökan om en föreslagen sammansättning av en sådan ledningsgrupp kan godkännas.

Kommentar till ändringsförslag

Myndigheten har under utredningen funnit att smala yrkesutbildningar som bedöms kunna ingå i yrkeshögskolan bör omfattas av undantag i 4 kap 1 och 3 §§ förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan avseende ledningsgruppens sammansättning. Syftet med undantagen är att flera smala yrkesutbildningar som genomförs av olika utbildningsanordnare ska kunna ha en gemensam ledningsgrupp på regional eller nationell nivå.

Ledningsguppens sammansättning (forts)

Ledningsgruppen för en utbildning som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen ska dessutom bestå av

1. minst en företrädare för det offentliga skolväsendet som utsetts av styrelsen för det offentliga skolväsendet i den kommun där utbildningen bedrivs, och
2. minst en företrädare för ett universitet eller en högskola som utsetts av universitetet eller högskolan.

Förslag till tillägg

Myndigheten för yrkeshögskolan får besluta att en smal yrkesutbildning av eftergymnasial karaktär som är av särskilt värde för individen och samhället inte behöver ha en representant från ett universitet eller en högskola i sin ledningsgrupp, om det med hänsyn till utbildningens innehåll och karaktär eller av något annat skäl framstår som obehövt.

Kommentar till ändringsförslag

Myndigheten bedömer att det avseende vissa smala yrkesutbildningar, som får avslutas med en kvalificerad yrkeshögskoleexamen, kan finnas anledning att göra undantag från kravet att ledningsgruppen ska ha en representant från ett universitet eller en högskola. Enligt myndighetens uppfattning finns utbildningar vars innehåll och karaktär gör att en sådan representation framstår som obehövlig även om utgångspunkten även fortsättningsvis bör vara att en sådan representant ska finnas. Myndigheten bör alltså få rätt att göra en bedömning av detta i enskilda fall.

12.2 Kommentarer till förordningen om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar (Bilaga 1)

Allmänt kan sägas att myndigheten i sitt arbete med förslaget till denna nya förordning har sökt ledning i förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar och framför allt i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Myndigheten har tagit fasta på regeringens proposition om Yrkeshögskolan, som fastslår att eftergymnasiala yrkesutbildningar som inte utgör högskoleutbildningar bör sammanföras under ett gemensamt regelverk (prop. 2008/09:68 s 19). Det är myndighetens uppfattning att även denna förordning, som visserligen reglerar en fristående utbildningsform, bör utformas i enlighet med yrkeshögskoleförordningen där det är ändamålsenligt, då denna till

struktur och innehåll på många sätt väl motsvarar behovet av reglering även för de fristående konst- och kulturutbildningarna.

De formella *förutsättningarna för statligt stöd* anges i 1 §, som inledningsvis fastslår att det är utbildningar som anordnas av en enskild fysisk eller juridisk person som kan få statligt stöd enligt förordningen. Här noteras en skillnad jämfört med lagen (2009:128) om yrkeshögskolan, som stadgar att utbildning inom yrkeshögskolan även får anordnas av statliga universitet och högskolor, kommuner och landsting. Myndigheten bedömer, som tidigare nämnts, att offentliga aktörer inte bör komma ifråga som utbildningsanordnare av fristående konst- och kulturutbildningar, då sådana anordnare skulle kunna ha en utslagningseffekt och snedvrider konkurrensen.

Utöver detta kan nämnas att paragrafen kräver att utbildningen ska bedrivas på en *eftergymnasial nivå*. Utbildning av annan karaktär ska alltså inte omfattas av förordningen. I förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar stadgas att en utbildning för att berättiga till studiestöd ska vara "värdefull från nationell synpunkt". För att komma i fråga för statsbidrag gällde att utbildningen skulle vara "särskilt värdefull från nationell synpunkt". Dessa termer används inte i det förslag som presenteras, då de enligt myndigheten förefaller både obsoleta och svårtydda. Ändamålen bakom skrivningarna kan sannolikt ändå tillgodoses med förslagets lydelse. I det förslag som lämnas uppräknas explicit vilka faktorer som bör bli föremål för myndighetens prövning och syftet är att möjliggöra en samlad bedömning av en sökandes förutsättningar.

De regler som föreslås för *behörighet och urval* (2-7 §§) överensstämmer med yrkeshögskoleförordningens motsvarande bestämmelser.

I 8 § stadgas att utbildningen ska ge *teoretisk förankring* inom det konstnärliga eller kulturella området samt vila på vetenskaplig grund eller på beprövad erfarenhet. Kravet på teoretisk förankring är ett nytt och enligt myndigheten och flera av de konstnärliga högskolorna nödvändigt kriterium för att säkerställa att de utbildningar som ska bedrivas enligt förordningen håller en hög kvalitet.

Regeln i 9 § har sin förlaga i den tidigare förordningen om kompletterande utbildningar. I p. 2 har dock termen *studerandeinflytande* ersatt termen elevinflytande, då myndigheten bedömer att yrkeshögskolans terminologi bör appliceras även på de fristående konst- och kulturutbildningarna eftersom de måste anses vara eftergymnasiala till sin karaktär.

Den dokumentation i form av *utbildningsplaner* och *kursplaner* som avkrävs anordnare av yrkeshögskoleutbildning bör enligt myndighetens uppfattning även avkrävas anordnare av fristående konst- och kulturutbildningar. De regler som föreslås för dessa dokument (10-11 §§) har därför hämtats från förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Förekomsten av utbildningsplaner och

kursplaner bidrar till en tydligare bild av utbildningarnas innehåll och upplägg, vilket är av betydelse inte minst för den statliga tillsynen.

Myndigheten för yrkeshögskolan bör ges föreskriftsrätt avseende såväl utbildningsplanen som kursplanen, på samma sätt som i yrkeshögskoleförordningen.

I 13 § föreslås beträffande *betyg* att något av uttrycken *Icke godkänt*, *Godkänt* och *Väl godkänt* ska användas. Vidare säger paragrafen att i en kurs som på grund av sitt innehåll eller av annan anledning inte kan omfatta nivån *Väl godkänt*, ska något av uttrycken *Icke godkänt* eller *Godkänt* användas.

Innehållet avviker något från yrkeshögskoleförordningens motsvarande bestämmelse, då det här alltså inte krävs att hela betygsskalan används. Förslaget motiveras av att vissa konstnärliga utbildningar har svårt att sätta andra betyg än *Icke godkänt* och *Godkänt*, då konstnärliga prestationer inte alltid kan jämföras och nivåbestämmas på annat sätt. En större flexibilitet än i yrkeshögskolan bör därför råda i denna del, med hänsyn till de aktuella utbildningarnas karaktär.

Enligt 14 § ska en utbildningsanordnare ge de studerande ett *utbildningsbevis* som beskriver utbildningens innehåll och den studerandes resultat efter avslutad utbildning. Skrivningen har sin principiella motsvarighet i både 8 § förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar och i 2 kap. 16 § förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Dess syfte är att öka rättssäkerheten genom att studerande får möjlighet att formellt styrka en genomgången utbildning. Detta även om utbildningsbevisen från denna typ av utbildning inte har någon officiell status eller ger någon formell behörighet till fortsatta studier.

Förslagets 15-19 §§ behandlar *utbildningens ledning*. För varje utbildning ska enligt 15 § finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med förordningen. Här noteras en skillnad jämfört med yrkeshögskoleförordningen, där detta ansvar vilar på ledningsgruppen för utbildningen. I 16 § konstateras att utbildningsanordnaren ska ha en styrelse eller ledningsgrupp. Terminologin i paragrafen avviker från yrkeshögskoleförordningens, då det här talas om en "styrelse". Termen användes i den tidigare förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar och kan enligt myndighetens bedömning fortfarande vara lämplig, med tanke på den organisatoriska uppbyggnad dessa utbildningsanordnare ofta har.

I 20 § återfinns en regel om *studerandeinflytande* som även den har sin förlaga i yrkeshögskoleförordningen. Det får betraktas som självklart att samma krav på att de studerande ska ges möjlighet till insyn och påverkan ska ställas i fråga om fristående konst- och kulturutbildningar som i fråga om utbildning inom

yrkeshögskolan.

Samma regler avseende studerandes *försäkring för personskada* som i yrkeshögskolan föreslås i 21 §. Någon ansvarsförsäkring som avser skador som studerande orsakar arbetsgivare eller liknande under utbildningsmoment bedöms däremot inte som nödvändig, då utbildningens uppläggning inte motsvarar yrkeshögskolans.

Den statliga finansieringen regleras i förslaget 22-24 §§.

I 23 § anges de aspekter som myndigheten menar ska beaktas vid prövningen av om statligt stöd i form av *studiestöd* ska ges. Bland dessa märks om utbildningen leder till högre studier inom det konstnärliga området och om huvudmannen för utbildningen samverkar med det omgivande samhället, relevanta konstnärliga högskoleutbildningar och branscher samt bidrar till att utveckla kultursektorn.

Frågan om en utbildning ska berättiga till statligt stöd i form av *statsbidrag* regleras i 24 §. Där anges att en prövning ska göras om en viss utbildning i *särskilt hög grad* motsvarar villkoren i 23 §. Här märks en viktig skillnad jämfört med förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar, som anger specifika förutsättningar för erhållande av statsbidrag. Myndigheten för yrkeshögskolan bedömer att den nu föreslagna regleringen, som bygger på en gradskillnad mellan studiestöd och statsbidrag, erbjuder goda förutsättningar för en rättssäker bedömning.

I 25 § behandlas *korttidskurser*. En utbildning som bidrar till att bevara eller förnya kulturarvet kan i särskilda fall komma i fråga för statsbidrag enligt förordningen, trots att utbildningens omfattning understiger det antal veckor som anges i 1 §. Myndigheten för yrkeshögskolan menar att en regel med detta innehåll har fog för sig, eftersom statsbidrag är den enda form av statligt stöd som korttidskurser har behov av.

Angående *studerandeavgifter* stadgas i 26 § att skäliga sådana får kombineras med statsbidrag, såvida utbildningen inte helt finansieras med statliga medel. Enstaka inslag som de studerande får betala ett obetydligt belopp för får dock förekomma. De fristående konst- och kulturutbildningarnas karaktär och innehåll talar enligt myndighetens uppfattning för att en kombination av studerandeavgifter och statliga medel bör godtas.

Regler om *ansökan* och *beslut om statligt stöd* framgår av 27-31 §§. I 32 § behandlas *beräkning av statsbidrag* och det konstateras att myndigheten vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel särskilt ska ta hänsyn till i vilken grad en utbildning i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot villkoren för statligt stöd enligt förordningen. 33 § säger att myndigheten vid sin beräkning av statsbidrag ska beakta de faktiska kostnaderna för utbildningen. Dessa regler

har sina motsvarigheter i delar av 5 kap. 5 och 6 §§ förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan.

Myndigheten för yrkeshögskolan föreslår att föreskriftsrätt på denna punkt ska tillkomma myndigheten. Detta är en nyhet jämfört med förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar och motiveras av att myndigheten vill få möjlighet att forma en framtida utbetalningsmodell som bäst motsvarar ändamålen.

Innehållande av statsbidrag, återkallande av statsbidrag och återkallande av beslut om statsbidrag regleras i förslagets 34-36 §§. De tre paragraferna har sina motsvarigheter i yrkeshögskoleförordningen och bedöms kunna vara betydelsefulla även i denna nya förordning.

I 37 § stadgas att *tillsyn* över utbildningen utövas av Myndigheten för yrkeshögskolan. Paragrafen säger också att om det krävs särskilda kunskaper och erfarenheter för att kunna utöva tillsyn, ska myndigheten begära hjälp av andra myndigheter. Som tidigare har nämnts är det viktigt att myndigheten bygger upp en kompetens för att utöva tillsyn över denna typ av utbildningar, som till sin karaktär ofta avviker från utbildningar i yrkeshögskolan. Ett författningsenligt stöd för att begära hjälp från andra myndigheter framstår dock som motiverat.

I 38 § föreskrivs att en utbildning som har för avsikt att byta huvudman ska ansöka om detta hos Myndigheten för yrkeshögskolan. Enligt förordningen om statligt stöd till kompletterande utbildningar ska ett byte av huvudman enbart anmälas till ansvarig myndighet. Myndigheten bedömer att det är nödvändigt att vid ett eventuellt byte av huvudman kunna bedöma utbildningsanordnarens förutsättningar att bedriva utbildningen.

I 39 § sägs att huvudmannen för en fristående konst- och kulturutbildning är skyldig att lämna uppgifter om sin utbildningsverksamhet för uppföljning och utvärdering. Omfattningen av uppgiftsskyldigheten bör Myndigheten för yrkeshögskolan enligt förslaget få meddela föreskrifter om. Regeln har sin principiella motsvarighet i yrkeshögskoleförordningen och motiveras av att myndigheten måste kunna följa upp de utbildningar som bedrivs med stöd av förordningen, för att få en rimlig uppfattning om deras funktionalitet och lämplighet.

Regler om *överklagande* behandlas i förslagets 40 §. På samma sätt som motsvarande regel i yrkeshögskoleförordningen bör bestämmelsen enligt myndighetens uppfattning innebära att bara beslut om innehållande av statsbidrag (det vill säga beslut enligt 34 §) ska kunna överklagas.

12.3 Kommentarer till den föreslagna förordningen om statlig tillsyn över fristående eftergymnasiala utbildningar (Bilaga 2)

I arbetet med förslaget till denna nya förordning har myndigheten framför allt sökt ledning i förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar, vars regler om förutsättningarna för statlig tillsyn i allt väsentligt bedöms som användbara. Förslaget säger därför exempelvis att utbildningen ska omfatta minst 200 timmar lärar- eller handledarledd undervisning under höst tre år och att det ska finnas en godtagbar plan som beskriver utbildningens innehåll.

Då det sannolikt blir Myndigheten för yrkeshögskolans ansvar att utöva tillsyn enligt den nya förordningen, innehåller 2 § i förslaget en skrivning som tydliggör att utbildningen ska vara *eftergymnasial* för att omfattas av förordningen. Paragrafen säger vidare bland annat att utbildningen ska utgöra ett komplement till andra former av offentlig utbildning.

Enligt 3 § ska utbildningen ge de studerande *utbildningsbevis* som beskriver utbildningens innehåll och de uppnådda målen efter avslutad utbildning. Termen utbildningsbevis ersätter skrivningen *betyg eller intyg*, som används i förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar, då myndigheten inte bedömer att betyg av det slag som exempelvis föreskrivs i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan kan användas i utbildningar under denna förordning.

Enligt 6 § ska tillsyn enligt förordningen utövas av Myndigheten för yrkeshögskolan. Tillsynen ska enligt paragrafen vara *avgiftsbelagd*. Som tidigare har nämnts menar myndigheten att detta bland annat motiveras av utbildningsanordnarnas uppgifter om att den statliga tillsynen för dem främst är viktig ur marknadsföringssynpunkt. Regeringens skrivelse *En tydlig, effektiv och rättssäker tillsyn*, 2009/10:79, anger dessutom att tillsyn i normalfallet bör finansieras genom avgifter.

I 7 § stadgas att ansökan om att en utbildning ska stå under tillsyn enligt förordningen ska lämnas till Myndigheten för yrkeshögskolan, som prövar om förutsättningarna för tillsyn är uppfyllda. Enligt förslaget bör myndigheten få rätt att meddela föreskrifter om ansökan, vilket motsvarar regleringen i yrkeshögskoleförordningen om ansökan om att ingå i yrkeshögskolan.

Enligt 8 § ska myndighetens beslut om tillsyn ej vara överklagbara. Motiveringen till detta förslag är att den påverkan ett avslagsbeslut får för en enskild inte har sådan betydelse för denne att en möjlighet att överklaga kan anses berättigad.

12.4 Kommentarer till förslag om förordning om statligt stöd till vissa yrkesutbildningar (Bilaga 3)

Det förslag myndigheten lämnar till denna nya förordning motsvarar nästan helt lydelsen i förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Bortsett från vissa terminologiska förändringar innehåller förslaget bara ett fåtal nyheter som tar sikte på de aktuella utbildningarnas behov av en avvikande reglering.

Av 1 kap 1 § i förslaget framgår att utbildningar enligt den nya förordningen enbart ska kunna anordnas av *en enskild fysisk eller juridisk person*. Som tidigare har nämnts är det myndighetens uppfattning att en sådan reglering är motiverad, då det enbart handlar om ett litet antal utbildningar. Sådana utbildningar som efterfrågas av arbetsmarknaden och som drivs av offentliga aktörer får däremot anses höra hemma i yrkeshögskolan.

Enligt 1 kap 3 § ska en förutsättning för att bedriva utbildning enligt förordningen vara att utbildningen främjar jämställdhet mellan könen och studerandeinflytande samt aktivt motverkar alla former av kränkande behandling och diskriminering. Förslaget överensstämmer i denna del med motsvarande bestämmelse i den föreslagna förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar.

I 2 kap 1 § föreslås avseende *utbildningens mål* samma bestämmelser som framgår av 6 § lagen (2009:128) om yrkeshögskolan.

På samma sätt som i den föreslagna förordningen för fristående konst- och kulturutbildningar föreslås i 2 kap 11 § att utbildningsanordnaren ska ge den studerande ett *utbildningsbevis* som beskriver utbildningens innehåll och den studerandes resultat efter avslutad utbildning.

I förslagets femte kapitel behandlas den statliga finansieringen. Då enbart enskilda fysiska och juridiska personer föreslås kunna anordna utbildning enligt förordningen, används uteslutande termen *statsbidrag*. Yrkeshögskoleförordningen, som ju öppnar för såväl privata som offentliga aktörer, använder även termen *särskilda medel* som beteckning för den statliga finansieringen till de offentliga anordnarna.

Av 5 kap 4 § framgår att statsbidraget får kombineras med en *studerandeavgift*. Detta får anses vara den i sammanhanget viktigaste och principiellt största skillnaden jämfört med förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Genom den föreslagna regleringen får alltså kostsamma utbildningar en möjlighet att även ta ut avgifter från de studerande.

Någon reglering om *avskiljande* föreslås inte, då yrkeshögskoleförordningens bestämmelser om detta enbart omfattar offentliga utbildningsanordnare och myndigheten inte bedömer att den nya förordningen bör innehålla någon sådan reglering.

Bilagor

Bilaga 1.

Förordning om statligt stöd till fristående konst- och kulturutbildningar

Statligt stöd

1 § En utbildning som anordnas av en enskild fysisk eller juridisk person kan enligt bestämmelserna i denna förordning få statligt stöd genom att utbildningen

1. utgör en viktig rekryteringsbas för högskoleutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
2. tillgodoser behovet av kompetens inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
3. är kulturarvsbevarande eller har en för kulturlivet förnyande inverkan,
4. förklaras berättiga studerande till studiestöd enligt studiestödsförordningen (2000:655), om utbildningen omfattar minst 20 veckor, och
5. berättigar till statsbidrag, om utbildningen omfattar minst 40 veckor.

Utbildningen ska bedrivas på en eftergymnasial nivå som hel- eller deltidsstudier samt ha en från samhällssynpunkt lämplig regional placering.

Utbildningsanordnaren ska bedömas ha nödvändiga förutsättningar i ekonomiskt, organisatoriskt, juridiskt och pedagogiskt avseende för att bedriva utbildningen.

Utbildningar som får statligt stöd enligt denna förordning kallas fristående konst- och kulturutbildningar.

Behörighet

2 § Behörig att antas till utbildningen är den som

1. fått slutbetyg från ett fullständigt nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng,

2. fått slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng,

3. har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar kraven i 1 eller 2.

4. är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till motsvarande utbildning, eller

5. genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

3 § Den som har annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska ska ha de kunskaper i svenska som behövs.

4 § För behörighet att antas till en utbildning får det utöver vad som anges i 2 och 3 §§ ställas krav på särskilda förkunskaper. Sådana krav ska vara nödvändiga för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen och får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper,

2. yrkeserfarenhet som kan vara av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för, och

3. andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

5 § Högst 20 procent av de studerande får antas till en utbildning även om inte vad som anges i 2-4 §§ uppfylls, om den sökande bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Urval

6 § Om antalet platser inom en utbildning är mindre än antalet behöriga sökande enligt 2-5 §§, får ett urval göras. Hänsyn ska då tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen.

7 § Vid urvalet får en eller flera av följande urvalsgrunder användas: särskilt prov, tidigare utbildning, yrkeserfarenhet och betyg.

Utbildningen

8 § Utbildningen ska ge teoretisk förankring inom det konstnärliga eller kulturella området samt vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund eller på beprövad erfarenhet.

9 § Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Den som verkar inom utbildningen ska

1. främja jämställdhet mellan könen,
2. främja studerandeflytande, och
3. aktivt motverka alla former av kränkande behandling och diskriminering.

10 § För varje utbildning ska det finnas en utbildningsplan. Av planen ska följande framgå:

1. den ansvariga utbildningsanordnaren och i förekommande fall övriga utbildningsanordnare,
2. utbildningens mål och inriktning samt de kurser som ingår i utbildningen,
3. utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation,
4. antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
5. de krav på särskilda förkunskaper som ställs upp enligt 4 §,
6. de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till utbildningen,
7. hur dokumentation och arkivering av studieresultat ska ske, samt
8. hur utbildningen ska kvalitetssäkras.

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om utbildningsplanen.

11 § För varje kurs ska det finnas en kursplan. Av kursplanen ska följande framgå:

1. kursens benämning,
2. det antal timmar som kursen omfattar,
3. målen för kursen,

4. kursens huvudsakliga innehåll, och
5. de principer för betygssättning och former för kunskapskontroll som ska tillämpas.

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om kursplanen.

Betyg

12 § Betyg ska sättas på en genomförd kurs.

13 § Som betyg ska något av uttrycken Icke godkänt, Godkänt och Väl godkänt användas.

I en kurs som på grund av sitt innehåll eller av annan anledning inte kan omfatta nivån Väl godkänt, ska något av uttrycken Icke godkänt eller Godkänt användas.

Utbildningsbevis

14 § En utbildningsanordnare ska ge den studerande ett utbildningsbevis som beskriver utbildningens innehåll och den studerandes resultat efter avslutad utbildning.

Utbildningens ledning

15 § För varje utbildning ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt denna förordning.

16 § Utbildningsanordnaren ska ha en styrelse eller ledningsgrupp. Styrelsen eller ledningsgruppen ska

1. se till att utbildningen genomförs enligt denna förordning, föreskrifter som har meddelats av Myndigheten för yrkeshögskolan samt i enlighet med beslut av myndigheten,
2. besluta om kursplaner,
3. svara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs, och
4. ansvara för att utbildningen utvecklas.

17 § Utbildningsanordnaren ska utse en person som leder det dagliga arbetet i verksamheten.

18 § De personer som anlitas av utbildningsanordnaren för undervisning eller handledning ska genom utbildning eller erfarenhet ha kompetens för den utbildning som de ska bedriva.

19 § Utbildningsanordnaren ska se till att kompetensutveckling anordnas för de personer som anlitas för undervisning eller handledning.

Studerandeinflytande

20 § De studerande ska ges möjlighet till insyn i verksamheten och tillfälle att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

Försäkringar

21 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska ansvara för att personer som är antagna till och genomgår en fristående konst- och kulturutbildning är försäkrade för personskada. Försäkringen ska avse sådan skada som har uppkommit till följd av olycksfall eller framkallats av sådan smitta som avses i 5 § förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd, om skadan har inträffat i samband med en fristående konst- och kulturutbildning i Sverige. Försäkringen ska inte ge rätt till ersättning i den mån den studerande har rätt till ersättning med stöd av författning eller kollektivavtal.

Statlig finansiering

22 § Stöd enligt denna förordning lämnas inom ramen för tillgängliga medel. Statsbidrag eller särskilda medel får inte lämnas för en sådan del av en utbildning för vilken statsbidrag eller särskilda medel lämnas på annat sätt.

23 § Vid bedömningen av om en utbildning ska berättiga till statligt stöd i form av studiestöd ska särskilt beaktas om

1. utbildningen utgör en viktig rekryteringsbas för högskoleutbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
2. utbildningen tillgodoser behovet av kompetens inom det konstnärliga eller kulturella området, eller
3. utbildningar medverkar till att utveckla kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området eller till att uppnå en ny nivå i ett sådant yrke, och
4. utbildningsanordnaren samverkar med det omgivande samhället, relevanta konstnärliga högskoleutbildningar och branscher samt bidrar till att utveckla kultursektorn.

24 § Vid bedömningen av om en utbildning ska berättiga till statligt stöd i form av statsbidrag ska beaktas om utbildningen i särskilt hög grad motsvarar villkoren i 23 §.

Korttidskurser

25 § En utbildning som bidrar till att bevara eller förnya kulturarvet kan i särskilda fall komma i fråga för statsbidrag enligt denna förordning, trots att utbildningens omfattning understiger det antal veckor som anges i 1 §.

Studerandeavgift

26 § Utbildning för vilken statsbidrag eller särskilda medel lämnas får kombineras med en avgift för de studerande. Endast studerandeavgifter som bedöms skäligen i förhållande till utbildningens karaktär får tas ut. Utbildning som helt finansieras med statsbidrag eller särskilda medel får inte kombineras med studerandeavgift. Enstaka inslag som de studerande får betala ett obetydligt belopp för får dock förekomma.

Ansökan

27 § Ansökan om statligt stöd ska lämnas till Myndigheten för yrkeshögskolan.

Myndigheten får meddela föreskrifter om ansökan.

Beslut om statligt stöd

28 § Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om statligt stöd.

29 § Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar vilka utbildningar som berättigar de studerande till studiestöd. I beslutet ska myndigheten förklara om en viss utbildning berättigar de studerande till studiestöd enligt avdelning A4 eller B1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).

För att en utbildning ska kunna förklaras berättiga de studerande till studiestöd enligt avdelning A4 i bilagan till studiestödsförordningen, krävs det att utbildningen förbereder för högre konstnärliga studier.

30 § Beslut om att en utbildning ska få statligt stöd i form av studiestöd och statsbidrag ska innehålla uppgifter om

1. det antal utbildningsomgångar beslutet avser,
2. högsta antal årsplatser,
3. utbildningens lokalisering, och
4. huruvida studerandeavgifter får tas ut.

31 § Myndighetens beslut enligt 30 § första stycket ska för varje utbildning avse ett visst antal årsplatser.

Regeringen beslutar särskilt om det sammanlagda antalet årsplatser som kan berättiga studerande till studiestöd enligt avdelning A 4 respektive avdelning B 1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655).

Med årsplats avses en studerandeplats i heltidsutbildning som omfattar 40 veckor.

Beräkning av statsbidrag

32 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska vid sin fördelning av statsbidrag eller särskilda medel särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot villkoren för statligt stöd enligt denna förordning.

33 § Vid beräkningen av statsbidrag eller ska Myndigheten för yrkeshögskolan beakta de faktiska kostnaderna för utbildningen.

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om statsbidrag.

Innehållande av statsbidrag

34 § Om någon bestämmelse eller något villkor som gäller för statsbidrag enligt denna förordning i väsentlig mån har åsidosatts, får Myndigheten för yrkeshögskolan besluta att bidrag helt eller delvis ska hållas inne från kommande utbetalningar i väntan på rättelse.

Återkrav av statsbidrag

35 § Den som har tagit emot statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig, om någon bestämmelse eller något villkor som gäller för bidraget i väsentlig mån har åsidosatts.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett bidrag, om någon är återbetalningsskyldig enligt första stycket.

Återkallande av beslut om statligt stöd

36 § Myndigheten för yrkeshögskolan får återkalla ett beslut om statligt stöd enligt denna förordning om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet inte iakttar sina skyldigheter enligt denna förordning.

Innan myndigheten fattar ett beslut enligt första stycket, ska den ansvarige utbildningsanordnaren ha fått tillfälle att avhjälpa bristerna.

Tillsyn

37 § Tillsyn över utbildningen utövas av Myndigheten för yrkeshögskolan.

Om det krävs särskilda kunskaper och erfarenheter för att kunna utöva tillsyn, ska Myndigheten för yrkeshögskolan begära hjälp av andra myndigheter.

Byte av huvudman

38 § Om en fristående konst- och kulturutbildning har för avsikt att byta huvudman, ska ansökan om detta göras hos Myndigheten för yrkeshögskolan.

Uppföljning och utvärdering

39 § Huvudmannen för en fristående konst- och kulturutbildning är skyldig att för uppföljning och utvärdering lämna uppgifter om sin utbildningsverksamhet. Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighetens omfattning.

Överklagande

40 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av Myndigheten för yrkeshögskolan än beslut enligt 34 § får dock inte överklagas.

Övergångsbestämmelser

1. Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2012.
2. En kompletterande utbildning som har beslut enligt förordningen (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar och som har för avsikt att bedrivas inom förordningen om fristående konst- och kulturutbildningar har rätt till statligt stöd enligt den nya förordningen längst till och med den 31 december 2014 eller till dess att Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om något annat.

Bilaga 2.**Förordning om statlig tillsyn över fristående eftergymnasiala utbildningar****Inledning**

1 § Bestämmelserna i denna förordning syftar till att reglera den statliga tillsynen över eftergymnasiala utbildningar som inte bedrivs inom yrkeshögskolan.

Förutsättningar

2 § För att en utbildning ska stå under statlig tillsyn enligt denna förordning krävs att

1. utbildningen är eftergymnasial,
2. utgör ett komplement till andra former av offentlig utbildning,
3. utbildningen har sin grund i vetenskap eller beprövad erfarenhet,
4. utbildningens innehåll utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och med beaktande av alla människors lika värde,
5. de studerandeavgifter som uttas är skäliga med hänsyn till utbildningens innehåll och karaktär,
6. studerandeflytande främjas inom utbildningen, och
7. utbildningsanordnaren bedöms ha nödvändiga förutsättningar i ekonomiskt, organisatoriskt, juridiskt och pedagogiskt avseende för att bedriva utbildningen.

Utbildningen

3 § Utbildningen ska

1. omfatta minst 200 timmar lärar- eller handledarledd undervisning under högst tre år,
2. ha en godtagbar plan som tydligt beskriver utbildningens innehåll och mål samt hur målen ska förverkligas,
3. ha fastställda inträdesvillkor och urvalsgrunder som är godtagbara i förhållande till utbildningens nivå och inriktning,
4. ha kompetenta lärare och handledare, och
5. ge de studerande utbildningsbevis som beskriver utbildningens innehåll och de uppnådda målen efter avslutad utbildning.

Utbildningens ledning

4 § För varje utbildning ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt denna förordning.

5 § Utbildningsanordnaren ska ha en styrelse eller ledningsgrupp.

Tillsyn

6 § Tillsyn enligt denna förordning utövas av Myndigheten för yrkeshögskolan.

För att stå under sådan statlig tillsyn uttas en avgift som fastställs av myndigheten.

Ansökan och beslut

7 § Ansökan om att en utbildning ska stå under tillsyn enligt denna förordning ska lämnas till Myndigheten för yrkeshögskolan.

Myndigheten får meddela föreskrifter om ansökan.

Myndigheten för yrkeshögskolan prövar om förutsättningarna för tillsyn är uppfyllda.

Överklagande

8 § Myndighetens beslut enligt denna förordning kan ej överklagas.

Bilaga 3.

Förslag till förordning om statligt stöd till vissa yrkesutbildningar

1 kap. Utbildningar enligt denna förordning

Inledande bestämmelser

1 § Utbildning enligt denna förordning får anordnas av en enskild fysisk eller juridisk person.

Ansökan

2 § Ansökan om att en utbildning ska bedrivas enligt denna förordning ska ges in till Myndigheten för yrkeshögskolan.

Myndigheten får meddela föreskrifter om ansökan.

Förutsättningar

3 § För att få bedrivas enligt denna förordning ska en utbildning främja jämställdhet mellan könen, främja studerandeflytande och aktivt motverka alla former av kränkande behandling och diskriminering. Därutöver krävs det att

1. utbildningen

a) svarar mot behov av kvalificerad arbetskraft i arbetslivet som inte tillgodoses genom en utbildning enligt högskolelagen (1992:1434), lagen (2009:130) om yrkeshögskolan eller en utbildning som kan leda fram till en examen enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina, eller

b) medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället,

2. utbildningen har en från samhällssynpunkt lämplig regional placering, och

3. utbildningen uppfyller villkoren i 2-4 kap.

Beslut

4 § Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om en utbildning får bedrivas enligt denna förordning. Beslutet ska avse en viss tid.

5 § Beslut om att en utbildning får bedrivas enligt denna förordning ska innehålla uppgifter om

1. den tid beslutet avser,

2. högsta antal årsplatser, och
3. utbildningens lokalisering.

Till beslutet ska en utbildningsplan för utbildningen enligt 2 kap. 5 § bifogas.

Återkallande

6 § Myndigheten för yrkeshögskolan får återkalla ett beslut om att en utbildning får bedrivas enligt denna förordning, om utbildningen inte längre uppfyller kraven eller utbildningsanordnaren eller någon annan som medverkar i anordnandet inte iakttar sina skyldigheter enligt denna förordning.

Innan myndigheten fattar ett beslut enligt första stycket, ska den ansvariga utbildningsanordnaren ha fått tillfälle att avhjälpa bristerna.

2 kap. Utbildningen

Utbildningens mål

1 § Utbildningen ska

1. ha sin grund i kunskap som genererats dels i produktionen av varor och tjänster, dels i vetenskap och utformas så att en hög kvalitet och yrkesrelevans nås,
2. ge sådana teoretiska, praktiska och erfarenhetsbaserade kunskaper som krävs för att självständigt och i arbetslag kunna utföra kvalificerade uppgifter i arbetslivet,
3. präglas av såväl stark arbetslivsanknytning som teoretisk förankring,
4. utvecklas och bedrivs i samverkan mellan arbetsliv och utbildningsanordnare, och
5. bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

Utbildningens uppläggning

2 § Utbildningen ska ge teoretisk förankring inom yrkesområdet och väsentligen genomföras i samarbete med de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen.

3 § Utbildningen ska bedrivas i form av en eller flera kurser.

Ansvarig utbildningsanordnare

4 § För varje utbildning ska det finnas en ansvarig utbildningsanordnare som ansvarar för att utbildningen genomförs enligt denna förordning.

Den ansvariga utbildningsanordnaren ska se till att det finns vägledning om studiealternativ, antagning och tillträde samt yrkesvägledning.

Utbildningsplan

5 § För varje utbildning ska det finnas en utbildningsplan. Av planen ska följande framgå:

1. den ansvariga utbildningsanordnaren och övriga utbildningsanordnare,
2. utbildningens mål och inriktning samt de kurser som ingår i utbildningen,
3. utbildningens omfattning, huvudsakliga uppläggning och organisation,
4. antalet timmar lärar- eller handledarledd verksamhet som utbildningen omfattar,
5. de krav på särskilda förkunskaper som ställs upp enligt 3 kap. 3 §,
6. de grunder som ska användas vid urval bland behöriga sökande till utbildningen,
7. de särskilda mål och krav som ska gälla för en examen om utbildningen kan få avslutas med en sådan, och
8. hur utbildningen ska kvalitetssäkras.

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om utbildningsplanen.

6 § För utbildningar med inriktning som kräver nationellt likvärdigt innehåll får Myndigheten för yrkeshögskolan meddela föreskrifter om vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser som alla studerande ska ha uppnått vid utbildningens slut.

Föreskrifterna ska meddelas efter samråd med företrädare för berörda myndigheter och organisationer.

Kursplan

7 § För varje kurs ska det finnas en kursplan. Av kursplanen ska följande framgå:

1. kursens benämning,
2. målen för kursen,
3. kursens huvudsakliga innehåll, och
4. de principer för betygssättning och former för kunskapskontroll som ska tillämpas.

Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela föreskrifter om kursplanen.

Betyg

8 § Betyg ska sättas på en genomförd kurs.

9 § Som betyg ska något av uttrycken Icke godkänt, Godkänt och Väl godkänt användas.

Tillgodoräknande

10 § En studerande ska för en del av utbildningen kunna få tillgodoräkna sig annan genomgången utbildning, om de kunskaper, färdigheter och kompetenser som den studerande åberopar är av sådan beskaffenhet och har en sådan omfattning att de i huvudsak svarar mot den aktuella utbildningen. En studerande ska även kunna få tillgodoräkna sig motsvarande kunskaper, färdigheter och kompetenser som har förvärvats i yrkesverksamhet eller på annat sätt.

Utbildningsbevis

11 § En utbildningsanordnare ska ge den studerande ett utbildningsbevis som beskriver utbildningens innehåll och den studerandes resultat efter avslutad utbildning.

Övriga bemyndiganden

12 § Myndigheten för yrkeshögskolan får meddela de ytterligare föreskrifter som behövs för att säkerställa likvärdighet när det gäller betyg och utbildningsbevis.

3 kap. Tillträde till utbildningen

Behörighet

1 § Behörig att antas till utbildningen är den som

1. fått slutbetyg från ett fullständigt nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng,
2. fått slutbetyg från gymnasial vuxenutbildning och har lägst betyget Godkänt i minst 2 250 gymnasiepoäng,
3. har en svensk eller utländsk utbildning som motsvarar kraven i 1 eller 2,
4. är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge och där är behörig till motsvarande utbildning, eller
5. genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

2 § Den som har annat modersmål än svenska, danska, färöiska, isländska eller norska ska ha de kunskaper i svenska som behövs.

3 § För behörighet att antas till en utbildning får det utöver vad som anges i 1 och 2 §§ ställas krav på särskilda förkunskaper. Sådana krav ska vara nödvändiga för att den studerande ska kunna tillgodogöra sig utbildningen och får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolans nationella program eller motsvarande kunskaper,
2. yrkeserfarenhet som kan vara av betydelse för utbildningens speciella inriktning eller det yrkesområde som utbildningen förbereder för, och
3. andra villkor som betingas av utbildningen eller är av betydelse för det yrkesområde som utbildningen förbereder för.

4 § Högst 20 procent av de studerande får antas till en utbildning trots vad som anges i 1-3 §§, om den sökande bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen och därefter utöva det yrke som utbildningen förbereder för.

Urval

5 § Om antalet platser inom en utbildning är mindre än antalet behöriga sökande enligt 1-4 §§, får ett urval göras. Hänsyn ska då tas till den sökandes möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen.

6 § Vid urvalet får en eller flera av följande urvalsgrunder användas: betyg, särskilt prov, tidigare utbildning och yrkeserfarenhet.

4 kap. Utbildningens ledning

Ledningsgrupp

1 § Hos den ansvariga utbildningsanordnaren ska det finnas en ledningsgrupp för utbildningen. Om en utbildningsanordnare är ansvarig för flera utbildningar, får ledningsgruppen vara gemensam för dessa.

2 § Ledningsgruppen för utbildningen ska

1. se till att utbildningen genomförs enligt denna förordning och föreskrifter som har meddelats av Myndigheten för yrkeshögskolan samt i enlighet med beslut av myndigheten,
2. anta sökande till utbildningen,
3. pröva frågor om tillgodoräknande enligt 2 kap. 10 §,
4. utfärda utbildningsbevis, och
5. svara för att ett systematiskt kvalitetsarbete bedrivs.

3 § Ledningsgruppen ska bestå av

1. företrädare för de delar av arbetslivet som berörs av utbildningen,
2. minst en företrädare för de studerande, och
3. den person som avses i 4 §.

Den ansvariga utbildningsanordnaren får utse ledamöter utöver dem som anges i första stycket. Flertalet av ledamöterna i ledningsgruppen ska dock vara företrädare för arbetslivet.

Ledningen av det dagliga arbetet

4 § Det ska finnas en av den ansvariga utbildningsanordnaren utsedd person som leder det dagliga arbetet i verksamheten. Denna person ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.

Studerandeflytande

5 § De studerande ska ges möjlighet till insyn i verksamheten och tillfälle att påverka utbildningens uppläggning och genomförande.

Uppföljning och utvärdering

6 § Utbildningsanordnarna är skyldiga att utvärdera verksamheten och att medverka i den uppföljning och utvärdering av utbildningen som initieras av Myndigheten för yrkeshögskolan. De ska till myndigheten lämna de uppgifter som myndigheten begär. Myndigheten får besluta att uppgifterna ska lämnas till någon annan.

5 kap. Statlig finansiering**Inledande bestämmelser**

1 § Statlig finansiering i form av statsbidrag får lämnas för utbildningar enligt bestämmelserna i denna förordning.

2 § För utbildningar enligt denna förordning får statsbidrag lämnas till enskilda fysiska eller juridiska personer.

3 § Statsbidrag enligt denna förordning får lämnas i mån av tillgång på medel. Statsbidrag får inte lämnas för en sådan del av en utbildning för vilken statsbidrag lämnas på annat sätt.

Studerandeavgift

4 § Utbildning för vilken statsbidrag lämnas får kombineras med en avgift för de studerande. Endast studerandeavgifter som bedöms skäligen i förhållande till utbildningens karaktär får tas ut. Utbildning som helt finansieras med statsbidrag får inte kombineras med studerandeavgift. Enstaka inslag som de studerande får betala ett obetydligt belopp för får dock förekomma.

Beslut om statlig finansiering

5 § Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om statsbidrag eller särskilda medel efter ansökan av den som enligt 1 kap. 1 § får anordna en utbildning enligt denna förordning.

6 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska vid sin fördelning av statsbidrag särskilt ta hänsyn till i vilken grad en utbildning

1. i kvalitativt och kvantitativt hänseende svarar mot arbetslivets behov av kvalificerad arbetskraft eller medverkar till att utveckla eller bevara kvalificerat yrkeskunnande inom ett smalt yrkesområde som är av betydelse för individen och samhället, och
2. finansieras av arbetslivet.

7 § Vid beräkningen av statsbidrag ska Myndigheten för yrkeshögskolan särskilt beakta

1. de faktiska kostnaderna för utbildningen, och
2. hur det samlade ekonomiska ansvaret för en utbildning delas mellan staten, arbetslivet och andra finansiärer.

8 § Beslut om statsbidrag ska innehålla uppgifter om

1. den ansvariga utbildningsanordnare som avses i 2 kap. 4 §,
2. belopp,
3. utbildningens omfattning och antal årsplatser, och
4. utbildningens lokalisering.

Utbetalning av statlig finansiering

9 § Statsbidrag betalas ut av Myndigheten för yrkeshögskolan till den ansvariga utbildningsanordnare som avses i 2 kap. 4 §.

Upphörande, återkrav och innehållande av statlig finansiering

10 § Beslut om statsbidrag för en utbildning ska upphöra att gälla om beslutet att utbildningen ska bedrivas enligt denna förordning återkallas enligt 1 kap. 6 §.

11 § Den som har tagit emot statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig, om någon bestämmelse eller något villkor som gäller för bidraget i väsentlig mån har åsidosatts.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska besluta att helt eller delvis kräva tillbaka ett bidrag, om någon är återbetalningsskyldig enligt första stycket.

12 § Om någon bestämmelse eller något villkor som gäller för statsbidrag enligt denna förordning i väsentlig mån har åsidosatts, får Myndigheten för yrkeshögskolan besluta att bidrag helt eller delvis ska hållas inne från kommande utbetalningar i väntan på rättelse. Om rättelse inte görs, får myndigheten besluta att det innehållna beloppet ska dras av från statsbidraget. Förordning (2010:596).

6 kap. Försäkringar

1 § Myndigheten för yrkeshögskolan ska ansvara för att personer som är antagna till och genomgår en utbildning enligt denna förordning är försäkrade för personskada. Försäkringen ska avse sådan skada som har uppkommit till följd av olycksfall eller framkallats av sådan smitta som avses i 5 § förordningen (1977:284) om arbetsskadeförsäkring och statligt personskadeskydd, om skadan har inträffat i samband med utbildning inom yrkeshögskolan i Sverige. Försäkringen ska inte ge rätt till ersättning i den mån den studerande har rätt till ersättning med stöd av författning eller kollektivavtal.

Myndigheten för yrkeshögskolan ska också ansvara för att det finns en ansvarsförsäkring som avser skador som studerande orsakar arbetsgivaren eller företagaren under utbildningsmoment som genomförs vid företag i Sverige.

Försäkringarna ska tecknas av Myndigheten för yrkeshögskolan genom överenskommelser med Kammarkollegiet. Myndigheten för yrkeshögskolan ska överlämna utkast till överenskommelserna och ändringar i dessa till regeringen för godkännande innan de träffas.

7 kap. Överklagande

1 § I 22 a § förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser om överklagande hos allmän förvaltningsdomstol. Andra beslut av Myndigheten för yrkeshögskolan än beslut enligt 5 kap. 12 § får dock inte överklagas.

Bilaga 4.

Sammanställning över hur utbildningsanordnare kategoriserar sina utbildningar.

Utbildningsanordnare av kompletterande utbildningar med statsbidrag och/eller studiestöd redovisar vilket syfte respektive utbildning främst tjänar – det vill säga om de är högskoleförberedande, kulturarvsbevarande eller yrkesutbildning.

Utbildningsanordnare	Utbildningar	H	K	Y
H = Högskoleförberedande, K = Kulturarvsbevarande, Y = Yrkesutbildning				
Art College FU Gbg	Foto med digital inriktning	H		
Art College FU Gbg	Silversmide	H		
Art College FU Gbg	Inredning och design	H		
Art College FU Gbg	Mode design	H		
Balettakademien Sthlm	Dansutbildningen			Y
Balettakademien Umeå	Förberedande yrkesinriktad danslinje	H		
Balettakademin Gbg	Musikallinjen			Y
Balettakademin Gbg	Danslinjen			Y
Berghs School of Communication	Grafisk design			Y
Berghs School of Communication	Art director – copy			Y
Berghs School of Communication	Marknadskommunikation			Y
Berghs School of Communication	Interactive Communication digital director			Y
Berghs School of Communication	Interactive Communication- webbkreatör			Y
Berghs School of Communication	Strategisk kommunikation och PR			Y
Berghs School of Communication	Produktionsledning			Y
Bergqvist Massage & Friskvård	Massageterapeut m friskvård			Y
Capellagården	Möbel-och inredningssnickeri/grund			Y
Capellagården	Möbel-och inredningssnickeri/påbyggnad			Y
Capellagården	Ekologisk trädgårdsutbildning			Y
Capellagården	Textil grund	H		
Capellagården	Textil påbyggnad	H		
Capellagården	Keramik grund	H		
Capellagården	Keramik påbyggnad	H		
Danscenter Stockholm	Danslinje med streetdans grund	H		
Danscenter Stockholm	Danslinje med streetdans fördjupning			Y
Dansforum	Performing Arts School			Y
Dansstudion i Karlstad	Dansutbildning inriktning street	H		
Diagonalakademin FU Sthlm	Animation och experimentfilm			Y
Dömen Konstskola	Måleri grund	H		
Dömen Konstskola	Skulptur grund	H		
Dömen Konstskola	Grafik grund	H		
Eric Sahlström Institutet	Folklig sång och berättande		K	

Utbildningsanordnare	Utbildning	H	K	Y
Eric Sahlström Institutet	Nyckelharpsbygge distans		K	
Eric Sahlström Institutet	Folkmusik på fiol distans		K	
Eric Sahlström Institutet	Nyckelharpspel distans		K	
Eric Sahlström Institutet	Folkmusik, nyckelharpa eller fiol	H		
Eric Sahlström Institutet	Folkdans	H		
Falkenbergs konstskola	Konstnärlig grund	H		
Falkenbergs konstskola	Konstnärlig fördjupning	H		
FIDU: Formens hus	Förberedande designutbildning	H		
Floristutbildarna AB	Florist grund			Y
Floristutbildarna AB	Florist fördjupning			Y
Folkuniversitetet Sthlm	Arkitekturskolan	H		
Folkuniversitetet Sthlm	Silversmide	H		
Folkuniversitetet Sthlm	Maskörs skolan			Y
Folkuniversitetet Sthlm	Konstruktion och sömnad	H		
Folkuniversitetet Sthlm	Konst- och formlinjen	H		
Formakademin Lidköping	Keramisk hantverksteknik			Y
Formakademin Lidköping	Grafisk hantverksteknik			Y
Formakademin Lidköping	Design- och prototypmodellering			Y
Forsbergs skola	Grafisk design			Y
Forsbergs skola	Copywriting/reklam			Y
Fotoskolan i Stockholm FU	Yrkeslinjen inriktning digital bild			Y
Fotoskolan i Stockholm FU	Yrkeslinjen			Y
Fotoskolan Skåne FU	Fotografi grund			Y
Fotoskolan Skåne FU	Fotografi påbyggnad			Y
Frisörtekniskt centrum Bromma	Kompletterande frisörutbildning			Y
Gerlesborgsskolan Bohuslän	Konstnärlig grund	H		
Gerlesborgsskolan Stockholm	Kompletterande konstutbildning	H		
Gotlands Dansutbildning	Dansutbildning	H		
Gotlands konstskola	Konstnärlig grund saknas en utbildning	H		
Gotlands konstskola	Projektkonst med valmöjligheter	H		
Gotlands tonsättarskola	Kompositionslinje	H		
Gotlands tonsättarskola	Kompostion -fri konst	H		
Grafikskolan	Grafik grund	H		
Grafikskolan	Boktryck	H		
Göteborgs konstskola	Grafik grund	H		
Göteborgs konstskola	Idégestaltning	H		
Göteborgs konstskola	Måleri grund	H		
Göteborgs konstskola	Skulptur grund	H		
Handarbetets Vänners skola	Textilhantverk alt. Trähantverk/slöjd		K	
Handarbetets Vänners skola	Högre textil hantverksutbildning		K	

Utbildningsanordnare	Utbildning	H	K	Y
Hantverkscentrum i Tibro	Möbelrestaurerare			Y
Hantverkscentrum i Tibro	Tapetserare			Y
Hantverkscentrum i Tibro	Dekormålning			Y
Hantverkscentrum i Tibro	Träbildhuggeri			Y
Hantverkscentrum i Tibro	Förgyllning			Y
Hantverkscentrum i Tibro	Trähantverk			Y
Hyper Island	Kreatör o strateg interaktiv grafisk form			Y
Ideum /CIEL	Tekniskt nyskapande			Y
Ingvar Strandhs Blomsterskola	Florist gesäll			Y
Installatörernas Utbildningscentrum	Gymnasial lärlingsutbildning			Y
Komplementärmedicinska högskolan	Medicinsk massageterapeut			Y
Konstskolan Basis	Inredningsskolan	H		
Konstskolan Basis	Konstnärlig grund	H		
Konstskolan i Idun Lovén	Skulptur och måleri grund	H		
Konstskolan Linnea	Konstskolan Linnea			Y
Kulturama	Högre fotografisk utbildning			Y
Kulturama	Operastudio 67 år 1	H		
Kulturama	Operastudio 67 år 2			Y
Kulturama	Teaterlinje	H		
Kulturama	Musikallinjen	H		
Kulturama	Jazz, rock o soullinje	H		
Kulturama	Danslinje	H		
Kulturama	Regilinjen	H		
Kulturama	Fotolinje			Y
Kulturama	Filmproduktion			Y
Kulturama	Filmlinje			Y
Kulturama	Gospelakademin			Y
Kulturama	Artist och musikproducent			Y
Kulturama	Komposition och musikproduktion			Y
Kulturama	Klassisk sång och musiklinje			Y
Kulturcentrum Skåne	Kulturcentrum Skåne	H		
KV Konstskola Göteborg	Konstutbildning grund	H		
KV Konstskola Göteborg	Färg och form fördjupning	H		
KV Konstskola Göteborg	Bild och rumsgestaltning	H		
Lilla Akademiens Diplomutbildning	Lilla Akademiens Diplomutbildning i musik	H		
Lunds konst & designskola FU	Konst och designutbildning	H		
Malmö Tillskärarakademi	Mönsterkonstruktör	H		
Malmö Tillskärarakademi	Mode och produktionsteckning	H		
Medicinskt kursforum	Idrottsmassör			Y
Medicinskt kursforum	Massageterapeut			Y

Utbildningsanordnare	Utbildning	H	K	Y
Medieskolan	Cross media producer			Y
Medieskolan	Grafisk kommunikation			Y
Medieskolan	Copywriter			Y
Medieskolan	Digital design			Y
Medieskolan	Webbredaktör			Y
Musikinstrumentakademien	Gitarrbyggare, violinmakare, pianotekniker			Y
Musikkonservatoriet i Falun	Musik och folkmusik	H		
Musikkonservatoriet i Falun	Scenisk folkdans	H		
Nordisk designskola	Designutbildning/mode/sport			Y
Nordisk designskola	Designutbildning sko			Y
Nyckelviksskolan	Hantverkspedagog			Y
Nyckelviksskolan	Färg , form och hantverk	H		
Nyckelviksskolan	Tredimensionell form - arkitektur o design	H		
Nyckelviksskolan	Tredimensionell form - trä	H		
Nyckelviksskolan	Tredimensionell form - metall	H		
Nyckelviksskolan	Textil form	H		
Nyckelviksskolan	Keramisk form	H		
Nyckelviksskolan	Bild och grafisk form	H		
Palm Fine Arts	Måleridesign			Y
Pernbys målarskola	Konst grund	H		
Ridskolan i Strömsholm	Islandshästutbildning			Y
Sadelmakeriskolan	Sadelmakare grundutbildning			Y
Sadelmakeriskolan	Sadelmakare, fördjupning			Y
SAE Institute	Audio Engineering Diploma Program			Y
SAE Institute	Music Business Program			Y
Scandinavian Hair Academy	Frisörutbildning			Y
Skara Skolscen	Förberedande scenisk utbildning	H		
Skrivarakademin i Stockholm	Skrivarlinjen		K	
Skrivarakademin i Stockholm	Skrivarlinjen/distans		K	
Skrivarakademin i Stockholm	Barn och ungdomslitteratur			Y
Smedja Volund	Smidesutbildning			Y
Stenebyskolan	Finsnickeri och möbelrestaurering			Y
Stenebyskolan	Konsthantverk och design	H		
Stockholms Elementära Teaterskola	Teaterutbildning			Y
Stockholms filmskola	Filmproduktion grund	H		
Stockholms filmskola	Filmproduktion fördjupning	H		
Stockholms Tillskärarakademi	Skrädderi, gesäll dam/klänning			Y
Stockholms Tillskärarakademi	Konstruktion och design, basår	H		
Stockholms Tillskärarakademi	Mönsterkonstruktör			Y
Studieförbundet Sthlm	Inredningsskolan	H		

Utbildningsanordnare	Utbildning	H	K	Y
Studio Blue	Ljudtekniker/Producent			Y
Sundsvalls konstkola	Konst grund	H		
Sundsvalls konstkola	Konst utveckling	H		
Sätergläntan	Slöjd, hantverk, form och tradition		K	
Tillskärarakademin i Gbg	Skrädderi o konfektion			Y
Tillskärarakademin i Gbg	Direktris			Y
Tillskärarakademin i Gbg	Teaterkostym o historiska dräkter			Y
Tillskärarakademin i Gbg	Modist			Y
Tillskärarakademin i Gbg	Mönsterkonstruktion med sömnad	H		
Umeå konstkola	Konst grund	H		
Umeå konstkola	Konst fördjupning	H		
Urmakarskolan	Urmakarutbildning grund			Y
Urmakarskolan	Urmakarutbildning fördjupning			Y
Västerås Konstskola	Konstnärlig grund	H		
Örebro konstskola	Konst grund	H		
Österlenskolan	Konst och designutbildning	H		

Bilaga 5.**Enkätfrågor till utbildningsanordnare med utbildningar som har studiestöd och/eller statsbidrag.**

2010-03-18

Utredningsuppdrag avseende kompletterande utbildningar i yrkeshögskolan

Sedan den 1 juli 2009 är det Myndigheten för yrkeshögskolan som har tillsynsansvar och ansvar för administration av de kompletterande utbildningarna. Myndigheten har fått i uppdrag av regeringen att utreda hur dessa utbildningar inklusive flygutbildningar ska kunna inordnas i yrkeshögskolan. Vi har bildat två referensgrupper med representanter för alla intressenter. Men vi är också angelägna om att alla som idag bedriver verksamhet inom området ska få komma till tals och lämna synpunkter. Därför är jag mycket tacksam om du/ni kan ta er tid att fylla i bifogade enkät. Svaren skickar ni sedan till Myndigheten för yrkeshögskolan, Margareta Landh, Norra Stationsgatan 2 B, 281 48 Hässleholm. Vill ni svara på frågorna direkt med e-post, går det bra att skicka till margareta.landh@yhmyndigheten.se. Jag beklagar att tiden är knapp, men jag vill gärna ha dina svar om möjligt den 9 april 2010. Det går förstås bra att lämna in svar senare. Det viktigaste är att vi får en fullständig kartläggning.

Jag är inte tillbaka på kontoret förrän den 6 april, så har du frågor kring enkäten före dess, så är du välkommen att kontakta Gunilla Stenman Jacobson, tfn 010-2090168.

Med vänlig hälsning

Margareta Landh

P.S För att svara på enkäten kan det vara bra att ta del av de styrdokument som finns om utbildningsformerna. Dessa hittar du på www.yhmyndigheten.se under fliken Utbildningsanordnare, för Yh/Ky-utbildning, Lag och rätt.

Lagen om yrkeshögskolan (SFS 2009:128)

Förordningen om yrkeshögskolan (SFS 2009:130)

Förordning om kompletterande utbildning (SFS 2000:521)

Bakgrund

Vi valt att tillsvidare behålla den föreslagna indelningen av de kompletterande utbildningarna i högskoleförberedande, kulturarvsbevarande och yrkesutbildningar. Vi är fullt medvetna om att flera utbildningar kan anses höra hemma i flera kategorier. Det övergripande syftet med enkäten är att ta reda på vilka hinder som finns för de olika utbildningarna att ingå i yrkeshögskolan när det gäller det som är reglerat i förordningen för yrkeshögskolan. Det är också viktigt för oss att få information om hur ni själva skulle vilja kategorisera er utbildning enligt kategorierna som nämnts i inledningen.

Ni kan välja att fylla i enkäten för hand och skicka den per post eller skriva direkt till mig via e-post. Om ni väljer e-postalternativet är jag tacksam att ni upprepar den aktuella frågan i mejlet.

Har ni flera utbildningar som idag omfattas av statsbidrag och studiestöd, är jag tacksam om ni lämnar ett svar för varje utbildning.

Utbildningsanordnare: _____

Kontaktperson: _____

Utbildning: _____

Omfattning: _____

Utbildningen är i huvudsak: (markera ett alternativ som stämmer bäst in på syftet med utbildningen)

Högskoleförberedande Kulturarvsbevarande Yrkesutbildning

Utbildningen har:

Statsbidrag och studiestöd

Tillsyn och studiestöd

Kostnaden per årselevplats är totalt _____ kronor för denna utbildning, varav statsbidrag _____ kr, studerandeavgift _____ kr, annat bidrag _____ kr.

Fråga 1.

Är utbildningen ett komplement till gymnasieskolan eller är den tydligt eftergymnasial, vilket i huvudsak innebär att den bygger på ett nationellt program på gymnasiet?

Motivera gärna:

Fråga 2.

Har det ett värde för er utbildning att ingå i yrkeshögskolan? **Ja** **Nej**

(markera vilket alternativ som passar bäst)

Motivera gärna fritt:

Fråga 3.

**Vad är det, utifrån lag och förordning om yrkeshögskolan, som
hindrar/försvårar er utbildning att ingå i yrkeshögskolan?**

Bakgrund: I Yh-förordningen anges bland annat att utbildningslängden måste vara minimum sex månader, för en utbildning som är på minst två år och ger en kvalificerad yrkeshögskoleexamen finns krav på LIA (lärande i arbete) på minst 25 % av utbildningstiden, en utbildning måste ha en ledningsgrupp där en majoritet av ledamöterna kommer från ett relevant arbetsliv, om utbildningen leder till en kvalificerad yrkeshögskoleexamen måste det dessutom finnas en representant från högskolan och det offentliga skolväsendet, utbildningen måste svara mot ett behov på arbetsmarknaden eller leda till en fördjupning i yrket eller omfatta ett smalt yrke av betydelse för individen och samhället, statsbidragsfinansierad utbildning ej får ta ut studerandeavgifter, utbildningen måste ha en tydlig eftergymnasial nivå och ha teoretisk förankring och tydlig arbetslivsanknytning.

Formulera fritt:

Fråga 4.

Hur ser du på finansieringen av utbildningen? Är full finansiering med statsbidrag att föredra med risk för en neddragning av antalet platser totalt för denna typ av utbildningar? Är ditt första val att ha statsbidrag och möjlighet att ta ut studerandeavgift? Formulera fritt:

Fråga 5.

Kan ni bedriva utbildningen om den endast omfattas av studiestöd och statlig tillsyn, men med rätt att ta ut studerandeavgifter?

Formulera fritt

Fråga 6.

Var anser ni att smärtgränsen går när det gäller studerandeavgift? (Försök att göra en ungefärlig bedömning av hur hög terminsavgiften på din utbildning skulle kunna vara utan att ni riskerar att ha för få sökande).

Fråga 7. (Denna fråga besvaras endast om du anser att din utbildning hör till kategorin konstnärliga, högskoleförberedande utbildningar.)

I nuvarande förordning för de kompletterande utbildningarna, SFS 2000:521 gäller olika kriterier för att få studiestöd och statsbidrag.

Nuvarande kriterier för studiestöd, det vill säga att en utbildning anses vara värdefull från nationell synpunkt, är: 1. Utbildningen ökar tillgången på värdefull yrkesskicklighet inom ett yrke som det finns nationellt behov av. 2. Utbildningen leder till ett arbete, utvecklar erforderlig kompetens i ett befintligt arbete eller förbereder för andra studier.

Nuvarande kriterier för statsbidrag, det vill säga att utbildningen ska anses vara särskilt värdefull från nationell synpunkt är: 1. Ger en särskilt kvalificerad kompetens inom ett yrkesområde. 2. Tillgodoser behov inom smala yrkesområden eller leder fram till udda yrken. 3. Bidrar till att bevara traditionell yrkeskunskap. 4. Bidrar till att bevara det svenska kulturarvet. 5. Bidrar till att utveckla ny kunskap inom ett framtidsyrke.

Vilka kriterier anser du ska gälla för att din utbildning ska berättiga till studiestöd? Bidra gärna med synpunkter om det finns några andra viktiga aspekter/kriterier att ta hänsyn till.

Formulera fritt:

Stort tack för hjälpen!

Bilaga 6.

**Enkätfrågor till utbildningsanordnare med utbildningar med statlig tillsyn.
Telefonintervjuer genomförda i maj-juni 2010.**

Mall för telefonintervju

Hej,

Jag heter NN och ringer från Myndigheten för yrkeshögskolan.

Berätta om utredningen och syften med undersökningen.

- Utbildningsanordnare/bolag:
- Antal utbildningar som står under statlig tillsyn:
- Är er verksamhet är momsregistrerad?
- Hur påverkar det faktum att utbildningen står under statlig tillsyn nivån på studerandeavgiften?
- Hade ni klarat att rekrytera studerande även om ni inte hade varit befriade från moms i denna del?
- Vilka är fördelarna med att stå under statlig tillsyn?
- Nackdelarna?
- Vilken affärsmässig betydelse har det för er utbildning att den står under statlig tillsyn?
- Värdera betydelsen?

Bilaga 7.**Enkätfrågor till flygchefer i svenska bolag.**

Till flygchefen/personalchefen

Jag är utredare på Myndigheten för yrkeshögskolan och ansvarar för en utredning på regeringens uppdrag, som bland annat har till uppgift att se över hur pilotutbildningen ska utformas i yrkeshögskolan. I yrkeshögskolan är det viktigt att lyssna på arbetslivets företrädare för att få en bra dimensionering och ett adekvat innehåll i utbildningarna. Därför behöver jag din hjälp. För er kännedom finns en referensgrupp som består av flygskolor, SFR, Flygarbetsgivarna, Svensk Pilotförening och Transportstyrelsen. Jag skulle uppskatta om du kan svara på dessa frågor för att myndighetens förslag för framtidens pilotutbildning ska bli så bra som möjligt. Hör gärna av dig om något är oklart. Jag är tacksam om jag kan få ditt svar senast den 20 augusti 2010.

Med vänlig hälsning

Margareta Landh

1. Hur många piloter uppskattar du att du kommer att anställa inom en femårsperiod? (Det går utmärkt att lämna ungefärliga siffror och ange gärna om det rör sig om helikopterpiloter.)
2. Vilka certifikat anser du vara nödvändiga för att en person ska anses anställningsbar som pilot?
3. Kräver ditt företag att den enskilde bekostar MCC och type rating själv, eller står bolaget för det?
4. Hur många flygtimmar anser du att en pilot ska ha för att vara anställningsbar i ditt bolag?
5. Vilket skulle du föredra, en utbildning som omfattar MPL-konceptet med ett mycket begränsat antal årsplatser eller en utbildning som innehåller CPL, ME, IR och ATPL-teori och omfattar ett årligt antal platser på cirka 30-50?
6. Anser du att framtidens pilotutbildning behöver innehålla andra ämnen än rent flygteoretiska? Ge gärna förslag på ämnesområden som du anser vara viktiga att framtidens pilotutbildning innehåller.

Bilaga 8.**Enkät till konstnärliga högskolor.****Enkät avseende de konstnärliga högskoleutbildningarna**

Skicka svaren senast den 27 augusti 2010 till
 Myndigheten för yrkeshögskolan /Gunilla Stenman Jacobson
 Box 145
 721 05 Västerås

Högskola _____

Kontaktperson _____ Tel. _____

1. Vilka huvudsakliga områden utbildar din högskola inom?

2009/2010

Område	Kandidat	Magister/Master	Forskarutbildning	Antal sökande	Antal antagna
Fri konst					
Fotografi					
Teater					
Opera					
Musikal					
Dans					
Musik					
Komposition					
Design					
Arkitektur					
Konsthantverk					
Litterär gestaltning					
Film					
Bildlärarutbildning					
Annat					

2. Hur stor andel av dem som antas till utbildningarna på kandidatnivå uppskattar ni har genomgått någon form av förberedande utbildning efter gymnasiet?

a. Totalt: _____ %
b. Från folkhögskoleutbildning _____ %
c. Kompletterande utbildning _____ %
d. Andra utbildningar _____ %

3. Har ni dokumenterad kunskap om era studenter eventuellt förberedande studier så att ni kan redovisa statistik?

Ja _____ Nej _____

4. Om ja, hur ser statistiken ut för det senaste året?

5. Redogör för vilken betydelse de förberedande utbildningarna har för din högskola? _____

6. Vilka förberedande utbildningar har särskilt stor betydelse för din högskola?

7. Vilka kunskaper, färdigheter och kompetenser fäster ni vikt vid i antagningen till kandidatutbildningen?

8. I vad mån anser ni att de förberedande utbildningarna bidrar till en god nivå på de sökande i dessa avseenden?

9. Vilka fördelar ser du med den nuvarande ordningen där förberedande utbildningar ligger fritt utanför högskolan?

10. Vilka nackdelar ser du med den nuvarande ordningen?

11. Skulle ni föredra att arrangera preparandutbildningar inom högskolan?

Ja _____ Nej _____

Motivera:

Referensgrupper

Referensgrupp flygutbildningar

Vid tre tillfällen, 20 april, 8 juni och 17 augusti 2010 har gruppen träffats för att diskutera frågeställningar och underlag till utredningen.

Charlotte Leoo, Centrala Studiestödsnämnden
Anders Pettersson, Transportstyrelsen
Roland Ströman, Transportstyrelsen
Ulf Gelberg, Flygteoriskolan Barkarby AB
Bengt Jörgensen, Airways Flygutbildning Svenska AB
Johan Lundström, TFHS vid Lunds universitet
Kjell Löfstrand, f d VD, BF Scandinavian Aviation Academy AB
Roland Winsell, Svensk Pilotutbildning AB
Mats Haglöf, Amapola Flyg AB, utsedd av Flygarbetsgivarna
Jan-Ove Bergling, Svenska Flygföretagens Riksförbund
Michael Rongve, Svensk Pilotförening

Referensgrupp övriga utbildningar

Vid tre tillfällen 7 april, 18 maj och 7 september 2010 har gruppen träffats för att diskutera frågeställningar och underlag till utredningen.

Jana Hejzlar, Högskoleverket
Joacim Strömblad, Centrala Studiestödsnämnden
Peter Ekström, ordförande för FRIKS (Intresseorganisation för utbildningsanordnarna), Örebro Konstskola
Britt-Marie Boulogner, Handarbetets Vänners skola
Bo-Erik Gyberg, Nyckelviksskolan
Fredrik Korsan Bengtsen, Folkuniversitetet
Michael Näslund, Eric Sahlström Institutet
Helena Tydén, Kulturama

Källförteckning

Författningar

Lag (2009:128) om yrkeshögskolan

Förordning (2009:130) om yrkeshögskolan

Förordning (2000:521) om statligt stöd till kompletterande utbildningar

Offentliga utredningar

SOU 1998:11 Fristående utbildningar med statlig tillsyn inom olika områden

SOU 2004:100 Tillsyn. Förslag om en tydligare och effektivare tillsyn

SOU:2004:104 Att lära för hållbar utveckling

SOU 2008:17 Frivux – Valfrihet i vuxenutbildningen

SOU 2008:29 Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring

SOU 2008:129 Helikoptern i samhällets tjänst

SOU:2009:16 Kulturutredningen

Riksdagstryck

Proposition 1998/99:110 Vissa skolfrågor m.m

Proposition 1998/99:114 Kulturarv - kulturmiljöer och kulturföremål

Proposition 2008/09:68 Yrkeshögskolan

Proposition 2010/11:19 Ett steg framåt – en ny dansarutbildning

Skr 2009/10:79 En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn

Litteratur

Hawkins, F H, Human Factors in Flight, (Second edition), edited by Harry W Ortady, Ashgate, 2006

Johansson, Vicky, Tillsyn och effektivitet, Boréa Bokförlag 2006

Rapporter

Current Market Outlook 2010-2029, Boeing.

Flying by nature, Global Market Forecast 2007-2026, Airbus.

Konstnärernas inkomster ur ett jämställdhetsperspektiv, *Ekonomi, arbete och familjeliv*, Marita Flisbäck, Konstnärsnämnden, ISBN 978-91-977435-6-3, 2010.

SAS-koncernens delårsrapport, januari-juni 2010.

Slutsatser och rekommendationer från Flygets Miljökommitté, Hösten 2007, Föreningen Svenskt Flyg.

Utbildningsstatistik rörande kompletterande utbildningar under 2009, Skolverket, mars 2010.

Utvärdering av grund- och forskarutbildning inom sceniskgestaltning och produktion, HSV, Rapport 2007:26 R.

Utvärdering av grund- och forskarutbildning inom fri konst, HSV, Rapport 2007:25.

Artiklar

Flygtendenser - statistik, analys och information från Transportstyrelsen, nr 04/09

Bräckligt lyft inom flygindustrin, Svenska Dagbladet, 5 oktober 2010.
Nytt från Svenskt Näringsliv, nyhetsbrev, 20101102.

Övriga källor

Anvisningar och underlag för självvärdering av högskoleutbildningar i fri konst, Högskoleverket.

Comment response document (CRD) to notice of proposed amendment (NPA) 2008-22C & 2009-02C, EASA, October 4, 2010.

Dokumentation från IATAs symposium mars 2010, Transportstyrelsen och IATAs webbplats (<http://www.iata.org/about/Pages/index.aspx>).

Konststudier i Europeiska unionen, P6_TA(2009)0153, Europaparlamentets resolution av den 24 mars 2009 om konststudier inom Europeiska unionen, (2008/2226(INI)), (2010/C 117 E/04).

Lönestatistik 2009, Svensk Scenkonst, utgiven i juni 2010.

Remissvar avseende Yrkeshögskolan. För yrkeskunnande i förändring (SOU:2008:29), Utbildningsdepartementets diarienummer: U2008/2400/SV.

Yrkesregistret 2008, Statistiska Centralnämnden, SSYK 2454, 2455, 3143, 3473.